Aamulehden Saksa-uutisointi kääntämisen näkökulmasta – vertailussa *Berliner Morgenpost*

Päivi Harkko
Tampereen yliopisto
Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö
Monikielisen viestinnän ja käännöstieteiden koulutusohjelma
B-työkieli saksa
Pro gradu -tutkielma
Tammikuu 2012

Tampereen yliopisto
Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö
Monikielisen viestinnän ja käännöstieteen koulutusohjelma
B-työkieli saksa

HARKKO, PÄIVI: *Aamulehden* Saksa-uutisointi kääntämisen näkökulmasta
– vertailussa *Berliner Morgenpost*

Pro gradu -tutkielma 84 sivua + liitteet 9 sivua + saksankielinen lyhennelmä 17 sivua
Tammikuu 2012

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan suomalaisen ja saksalaisen uutisoinnin eroja käännöstieteellisestä näkökulmasta. Tutkielmassa käytetään nimitystä uutiskääntäminen kuvaamaan sitä tekstin muokkaukseen liittyvien prosessien kokonaisuutta, jonka tuloksena lähdekielisestä materiaalista syntyy kohdekielinen uutinen. Aiemman tutkimuksen perusteella näyttää siltä, että uutiskääntämisessä lähdetekstejä muokataan runsaasti kohdekielen ja -kulttuurin konventioiden mukaisesti (mm. Bielsa & Bassnett 2009). Näin ollen voidaan olettaa, että samoista aiheista kertovien suomalaisten ja saksalaisten uutisten välillä on eroja.

Kyseessä on tapaustutkimus, joka keskittyy samojen aiheiden uutisointiin yhdessä suomalaisessa ja yhdessä saksalaisessa sanomalehdessä. Tutkielman aineistona on 29 *Aamulehdessä* ja 90 *Berliner Morgenpostissa* vuonna 2010 ilmestynyttä uutista. Tutkittavat uutiset käsittelevät Saksan tapahtumia tai tapahtumia, joissa Saksa on merkittävä toimija. *Aamulehden* uutiset valittiin ensin, ja niiden perusteella *Berliner Morgenpostista* valikoitiin uutiset, joissa käsitellään samoja aiheita kuin Aamulehden uutisissa. Uutisista tutkitaan eroja, joita niihin uutiskääntämisen seurauksena Bielsan ja Bassnettin (mts. 64) mukaan yleensä syntyy. Mahdollisia kuvia ja kaavioita ei huomioida analyysissa. Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan, millaisia aiheita *Aamulehti* on nostanut Saksasta uutisiinsa ja ovatko uutiset peräisin lehden oman toimittajan kynästä vai kansallisilta tai kansainvälisiltä uutistoimistoilta.

Valitulla tutkimusaikavälillä *Aamulehti* uutisoi eniten säähän, onnettomuuksiin ja EU:hun liittyvistä aiheista. Lehden oma toimittaja mainitaan tekijänä 48,3 prosentissa aineiston uutisista. Uutistoimistoa on käytetty lähteenä 65,5 prosentissa uutisista. Tutkimus osoittaa, että *Aamulehden* uutiset ovat *Berliner Morgenpostin* uutisiin verrattuna tiiviitä ja yksinkertaisia. *Aamulehden* uutiset ovat verrattain lyhyitä, ne koostuvat melko lyhyistä kappaleista ja niissä on käsitelty harvempia näkökulmia, kuin *Berliner Morgenpostin* uutisissa. *Aamulehti* näyttää myös avustavan silmäilevää lukutapaa *Berliner Morgenpostia* enemmän. Tämä tarkoittaa sitä, että *Aamulehden* uutisissa on paljon elementtejä, joihin silmä voi tarttua, ja jotka tarjoavat lukijalle tietoa aiheesta ilman, että lukijan tarvitsee lukea koko uutista. Tällaisia elementtejä ovat useat otsikot, väliotsikot ja faktalaatikot. Myös lyhyet uutiset ja kappaleet helpottavat silmäilevää lukemista. *Aamulehden* uutiset ovat myös selvästi suomalaisia. *Aamulehti* tarjoaa lukijalle suomalaisia näkökulmia Saksan tapahtumiin ja huomioi Saksasta uutisoidessaan myös tapahtumien vaikutukset Suomeen ja Suomen naapurivaltioihin. Lisäksi Aamulehti tarjoaa suomalaiselle lukijalle selittävää taustatietoa mahdollisesti entuudestaan vieraista aiheista.

Avainsanat: uutisvälitys, sanomalehdet, uutinen tekstilajina, uutiskääntäminen, uutisen kotouttaminen ja lokalisointi, suomalainen ja saksalainen lehtiuutinen

Sisällysluettelo

1. Johdanto ... 1
2. Uutiskääntämisen toimintakonteksti ... 4
2.1 Ulkomaanuutisointi Suomessa ... 4
2.2 Uutistoimistojen asema ulkomaanuutisten välittäjinä ... 6
2.3 Ulkomaanuutisoinnin ammattilaiset ja heidän työrutiininsa ... 7
2.4 Sanomalehti uutisvälineenä ... 9
3. Uutinen tekstilajina ... 11
3.1 Uutisen määritelmiä ... 11
3.2 Uutisen rakenne ... 12
3.3 Kovat ja pehmeät uutiset ... 14
3.4 Uutisen kieli ... 15
4. Uutiskääntäminen tutkimuskohteena ... 19
4.1 Uutiskääntämisen tutkimuksen historiaa ... 20
4.2 Uutiskääntämisen ominaispiirteitä ... 21
4.2.1 Nopeus korostuu ... 21
4.2.2 Mikä on lähdeteksti? ... 23
4.2.3 Kotouttamista ja lokalisointia ... 24
4.2.4 Piirteitä tulkkauksesta ... 26
4.3 Kääntämistä vai toimittamista? ... 28
5. Tutkimusaineiston ja -menetelmän kuvaus ... 32
5.1 Aineiston hankkimiseen liittyvät ongelmat ... 32
5.2 Tutkittavat lehdet: *Aamulehti* ja *Berliner Morgenpost* ... 32
5.3 Aineiston rajausperusteet ja niihin liittyvät ongelmat ... 33
5.4 Tutkimuskysymys ja -menetelmä ... 35
6. Analyysi ... 39
6.1 Uutisten aihepiirit ... 39
6.2 Uutisten tekijät ja lähteet ... 41
6.3 Uutisten rakenne ja asioiden esittämisjärjestys ... 45
6.4 Otsikot ja uutiskärjet ... 48
6.4.1 Erilaiset näkökulmat ... 49
6.4.2 Eri toimijat ... 53
6.4.3 Niputtaminen osaksi Eurooppaa ... 56
6.4.4 Tarinallisuus ... 57
6.5 Lisäykset ... 59
6.5.1 Selittävä taustatieto ... 60
6.5.2 Suomalainen näkökulma ... 62
6.5.3 Pohjoismaat tai muut naapurit ... 64
6.5.4 Lähteistä johtuvat erot ... 65
6.6 Tiivistäminen ... 65
6.7 Poistot ... 69
6.8 Yhteenveto ... 73
7. Lopuksi ... 76
Lähteet ... 79
Liitteet ... 85
Deutsche Kurzfassung

1. Johdanto

Päivittäin kohtaamistamme tekstilajeista uutinen on varmasti yksi yleisimmistä. Törmäämme siihen kuunnellessamme radiota, katsoessamme televisiota, lukiessamme lehteä tai selatessamme internetiä. Kansainvälisesti tarkasteltuna ulkomaanuutisten osuus suomalaisessa journalismissa on erittäin korkea: Suomen uutisvälitys on vuosikymmenten ajan ollut poikkeuksellisen kiinnostunut muusta maailmasta. Ulkomaanaineiston osuus Suomen uutisvälityksestä vakiintui 1980-luvulla 20–35 prosenttiin, missä se on pysytellyt myös 2000-luvulla. (Kivikuru & Rantanen 2003, 147.)

Ulkomaanuutista kirjoittaessaan toimittaja joutuu usein käyttämään vieraskielistä materiaalia tekstinsä pohjana tai lähteenä. Siksi tuntuu erikoiselta, että käännöstiede ei ole ollut erityisen kiinnostunut ulkomaanuutisista. Syynä tähän saattaa olla se, että toimintaa ei useinkaan mielletä kääntämiseksi. Journalismin ammattilaiset tuntuvat usein ajattelevan, että kääntäminen on pelkkää matkimista tai kopioimista kielestä toiseen. Tämän mielikuvan olen saanut keskustellessani ulkomaanuutisten toimittajien kanssa heidän työstään. Samanlaiseen ajattelutapaan ovat törmänneet myös tutkijat (ks. esim. Bielsa & Bassnett 2009, 15). Kääntämisen ammattilaisetkin katsovat ilmiötä hieman ulkopuolisina, sillä käännöstyötä ei ulkomaanuutisia tehtäessä useinkaan tee koulutettu kääntäjä vaan ammattitoimittaja. Tämä ei kuitenkaan Bielsan ja Bassnettin mukaan tarkoita sitä, etteikö toimittajalla olisi riittäviä käännöstaitoja. (Mts. 56–57.) Aiheessa riittää kuitenkin tutkittavaa, sillä tutkimuksia alalta on todellakin varsin niukalti.

Puhun tässä tutkielmassa selvyyden vuoksi ”uutiskääntämisestä” siitäkin huolimatta, että nimitys saattaa herättää ristiriitaisia tunteita. Perustan näkökulmani Bielsan ja Bassnettin (2009, 63–64) näkemykseen, jonka mukaan uutiskääntämistä voidaan pitää yhtenä kääntämisen lajina. Palaan asiaan tarkemmin luvussa 4.3. Tässä tutkielmassa uutiskääntäminen tarkoittaa sitä tekstin muokkaukseen liittyvien prosessien kokonaisuutta, jonka tuloksena lähdekielisestä materiaalista syntyy kohdekielinen uutinen.

Itse uutisesta käytän uutinen-sanan lisäksi sanaa juttu. Juttu on journalistien käyttämä nimitys journalistisista teksteistä yleisesti. Uutinen onkin eräs juttutyyppi, journalistisen kirjoittamisen genre. (Suhola, Turunen & Varis 2005, 98–100.) Siten juttu on itse asias-

sa uutisen yläkäsite. Tämän tutkielman aineisto koostuu uutisista, ja tässä tutkielmassa juttu tarkoittaakin nimenomaan uutisjuttua.

Oma kiinnostukseni uutiskääntämisen tutkimusta kohtaan kumpuaa koulutuksestani ja ammatillisesta suuntautumisestani. Olen käännöstieteen lisäksi opiskellut journalismia ja työskentelen tällä hetkellä toimittajana paikallisradiossa. Kääntäminen ja toimittaminen, uutiskääntämisen elementit, kuuluvat siis omaan osaamisalueeseeni. En voi sanoa, että olisin päättänyt tehdä pro gradu -tutkielmani tästä aiheesta. Minusta tuntui, ettei minulla ollut muuta vaihtoehtoa. Tie osoittautui palkitsevaksi mutta vaikeaksi. Aihe ei missään vaiheessa päästänyt minua helpolla.

Vaikka en omassa työssäni joudukaan tekemisiin uutiskääntämisen kanssa, olen monesti miettinyt, millaisen matkan ulkomaanuutiset kulkevat ennen kuin ne päätyvät suomalaiseen viestimeen. Tarttuessani tähän aiheeseen ensimmäistä kertaa ajattelin, että loogisin tapa lähteä seuraamaan uutisten reittiä olisi tarkastella uutistoimistojen uutisia ja niiden lähdemateriaalia. Arvelin, että tällä tavalla minun olisi ollut mahdollista saada käyttööni lähde- ja kohdetekstejä, jolloin kääntämisen tutkiminen olisi ollut kaikkein helpointa. Tällainen tarkastelu osoittautui kuitenkin suomalais-saksalaisessa kieli- ja kulttuurikontekstissa mahdottomaksi, kuten luvussa 5.1 kerron. Vain ani harva Suomen Tietotoimiston kautta kulkenut Saksaa käsittelevä uutinen näyttää pohjautuvan saksankieliseen lähdetekstiin. Siispä lähdin etsimään uutta reittiä ja päädyin sanomalehtiaineistoon. Tutkittaviksi lehdiksi valikoituivat *Aamulehti* ja saksalainen *Berliner Morgenpost*. Samalla jouduin hylkäämään ajatuksen tutkia lähde- ja kohdetekstejä. Tässä tutkielmassa tarkastelun kohteena ovatkin sanomalehtiuutiset, jotka käsittelevät Saksaa koskevia aiheita. Ne ovat siis *Berliner Morgenpostille* kotimaan- ja *Aamulehdelle* ulkomaanuutisia. Tutkin käännösteoreettisessa viitekehyksessä sitä, miten samojen aiheiden uutisointi poikkeaa saksalaisessa ja suomalaisessa sanomalehdessä, ja millaisia Saksaa käsittelevät uutiset ovat suomalaisessa sanomalehdessä. Tukeudun Bielsan ja Bassnettin (2009, 64) näkemyksiin siitä, miten uutiskääntäjä tavallisimmin muokkaa lähdeaineistoaan tehdessään ulkomaanuutista. Lisäksi kiinnitän huomiota siihen, millaisia Saksaan liittyviä aiheita *Aamulehti* ylipäätään nostaa uutisiksi ja ovatko uutiset lähtöisin lehden oman toimittajan vai uutistoimiston kynästä.

Lukujen 2 – 4 kirjallisuuskatsaus muodostaa tämän tutkielman teoreettisen viitekehyksen. Luvussa 2 esittelen uutiskääntämisen toimintakontekstia. Näkökulma on suomalainen. Käyn läpi suomalaiseen ulkomaanuutisointiin liittyviä asioita ja kansainvälisten uutistoimistojen merkitystä ulkomaanuutisten välittäjänä. Esittelen myös ulkomaanuutisten ammattilaisia ja heidän työtapojaan. Lisäksi tarkastelen sanomalehteä uutisvälineenä, sen mahdollisuuksia ja rajoituksia sekä tyypillisiä piirteitä. Luvussa 3 hahmottelen kuvaa siitä, millainen uutinen on tekstilajina. Esittelen uutisen määritelmiä ja tuon mahdollisuuksien mukaan esiin suomalaisia ja saksalaisia näkökulmia uutisen rakenteeseen ja kieleen. Käyn myös läpi uutisten jaottelun koviin ja pehmeisiin uutisiin. Luku 4 tarjoaa katsauksen uutiskääntämiseen tutkimuskohteena. Esittelen uutiskääntämisen tutkimuksen historiaa sen syntyajoilta 1980-luvulta tähän päivään. Erittelen tutkijoiden nimeämiä uutiskääntämiselle tyypillisiä piirteitä. Lisäksi nostan esiin uutiskääntämisen tutkimuksessa keskeisen keskustelun, joka koskee kääntämisen ja toimittamisen välistä suhdetta. Minne raja tulisi vetää?

Luvussa 5 esittelen tutkielman aineiston ja tutkimusmenetelmän ja asetan tutkimuskysymykset. Luvussa 6 analysoin aineistoa kirjallisuuskatsauksen valossa ja pyrin löytämään vastauksia tutkimuskysymyksiin. Luvussa 7 pyrin vetämään johtopäätöksiä luvussa 6 esitettyjen ja aiempien tutkimustulosten pohjalta. Arvioin myös valitun aineiston ja menetelmän sopivuutta sekä pohdin uutiskääntämisen tutkimuksen tulevaisuutta.

2. Uutiskääntämisen toimintakonteksti

2.1 Ulkomaanuutisointi Suomessa

Kuten jo johdannosta kävi ilmi, ulkomaanaineistolla on merkittävä rooli suomalaisessa uutisvälityksessä. ”Pienen, ulkomaankaupasta riippuvaisen ja kielitaitoisen Suomen on aina ollut pakko olla kiinnostuneempi ulkomaista kuin suurten valtioiden” (Uskali 2007, 21). Tuoreimmat laajat tilastotiedot suomalaisesta ulkomaanuutisoinnista ovat niinkin kaukaa kuin vuodelta 1995. Tuolloin toteutettiin yksi laajimmista kansainvälisistä uutisvirtatutkimuksista, joka käsitti yli 63 000 uutisjuttua 45 maasta, Suomi niiden joukossa (Pietiläinen 1998b, 64). Tutkimuksessa on huomioitu sanomalehtien koko ulkomaanaineisto, ei vain varsinaisia ulkomaanuutissivuja (Kivikuru & Pietiläinen 1998, 5).

Tutkimuksen mukaan Suomessa ulkomaanuutisissa useimmiten esiintyvä maa on Suomi. Oman maan tai suomalaisten osallisuus ja tapahtuman merkitys suomalaisille näyttävät olevan merkittäviä tekijöitä, kun ulkomaiden tapahtumista aletaan uutisoida Suomessa. Siksi Suomi mainitaan usein myös ulkomaanuutisissa. Muita useasti mainittuja maita (tai organisaatioita) ovat Yhdysvallat, Ruotsi, Euroopan unioni, Iso-Britannia, Ranska ja Venäjä. (Pietiläinen 1998a, 86.)

1961	1974	1995
1. Saksa 18,7	1. Suomi 22,1	1. Suomi 11,1
2. Suomi 17,4	2. Neuvostoliitto 9,6	2. Yhdysvallat 9,7
3. Yhdysvallat 10,2	3. Yhdysvallat 9,3	3. Iso-Britannia 6,1
4. Neuvostoliitto 9,4	4. Ruotsi 9,0	4. Ruotsi 5,9
5. Iso-Britannia 4,8	5. Iso-Britannia 4,4	5. Ranska 5,5
6. Ruotsi 4,2	**6. Saksa 4,0**	6. EU 4,5
7. Ranska 3,6	7. Kypros 4,0	7. Venäjä 4,5
8. Nato 2,3	8. Puola 3,1	**8. Saksa 4,3**
9. Norja 1,9	9. Turkki 2,8	9. Bosnia-Hertsegovina 4,0
10. Kongo 1,7	10. Ranska 1,8	10. YK 4,0

Taulukko 1: Suomessa julkaistujen ulkomaille sijoittuvista tapahtumista kertovien uutisten tärkeimmät maat ja kansainväliset järjestöt eri vuosina (Pietiläinen 1998a, 92).

Taulukossa 1 on esitetty ulkomaille sijoittuvista tapahtumista kertovien uutisten tärkeimmät maat ja kansainväliset järjestöt vuoden 1995 tutkimuksessa sekä kahdessa ai-

emmassa tutkimuksessa (Vehmas 1964 ja Hyvärinen, Idänpään-Heikkilä & Virkki 1975) (luvut prosentteina).

Tämän tutkimuksen kannalta on kiinnostavaa tarkastella, mikä on Saksan asema suomalaisessa ulkomaanuutisoinnissa. Taulukosta 1 nähdään, että suomalaiset uutisvälineet ovat kaikkina tutkimusajankohtina olleet kiinnostuneita Saksan tapahtumista. Suhteessa muihin maihin kiinnostus Saksaa kohtaan on vuosien mittaan jostakin syystä kuitenkin laskenut. Prosentuaalisesti tarkasteltuna kiinnostus on tosin noussut hieman vuoden 1974 4,0 prosentista vuoden 1995 4,3 prosenttiin. Vuonna 1961 Saksa esiintyi ulkomaanuutisissa kaikkein useimmiten, jopa enemmän kuin Suomi. Vuonna 1974 se oli pudonnut sijalle kuusi ja vuonna 1995 sijalle kahdeksan. Toisaalta vuonna 1995 EU esiintyi uutisissa kuudenneksi yleisimmin, ja Saksa on EU:ssa merkittävä tekijä. Tutkimustulosten painotukseen voivat tietysti vaikuttaa myös tietyt tutkimusajankohtien tapahtumat maailmalla, jotka ovat voineet lisätä tai vähentää median kiinnostusta joitakin maita kohtaan. Pysyvän kiinnostuksen kohteita Suomen uutisoinnissa näyttäisivät olevan Yhdysvallat, Ruotsi, Venäjä/Neuvostoliitto, Iso-Britannia, Ranska ja Saksa. Lisäksi uutisiin nousee hetkellisesti muita maita, kun niissä on meneillään merkittäviä tapahtumia.

Vuoden 1995 uutisvirtatutkimuksessa pystyttiin havainnoimaan joitakin tekijöitä, jotka vaikuttavat median tiettyjä valtioita kohtaan osoittamaan kiinnostukseen. Valtaosa ulkomaanuutisista kertoo oman maan lisäksi oman maanosan valtioista (Pietiläinen 1998b, 65). Oman maanosan ohella ulkomaanuutisointi näyttäisi kaikkialla maailmassa keskittyvän tiettyihin valtioihin. Näitä ovat erityisesti Yhdysvallat, Ranska ja Iso-Britannia (Pietiläinen 1998b, 67). Myös taloudelliset suhteet ja kulttuurillinen läheisyys näyttäisivät lisäävän median kiinnostusta tiettyjä valtioita kohtaan. Kulttuurillisella läheisyydellä tarkoitetaan suhteellisen pysyviä historiallisia ja kulttuurillisia siteitä sekä osaksi myös taloudellisia ja poliittisia suhteita. Hyvät taloudelliset suhteet nostavat erityisesti talousuutisten määrää, mutta taloudellisesti tärkeät valtiot ovat hyvin esillä myös muissa uutisissa. Vuonna 1995 Suomen tärkeimmät kauppakumppanit olivat Saksa ja Ruotsi, jotka olivat hyvin edustettuina myös talous- ja ulkomaanuutisissa. (Pietiläinen 1998a, 101 ja 103.)

Pietiläinen (1998a, 107) toteaa ulkomaanuutisoinnista seuraavaa:

> Ulkomaanaineiston tarkastelu osoittaa, että maailman tapahtumilla on itse asiassa melko vähäinen vaikutus siihen, mitä tapahtumia raportoidaan uutisina tai mistä maista kertovia juttuja lehdet sisältävät. Paljon enemmän riippuu siitä, millaiset taloudelliset ja kulttuuriset suhteet maiden välillä vallitsevat.

Länsieurooppalainen Saksa on Suomelle tärkeä kauppakumppani (Saksan Helsinginsuurlähetystö 2011). Tämän lisäksi maiden poliittiset suhteet ovat historian saatossa olleet hyvät ja ovat sitä edelleen (Gassen 2009). Myös tieteen kentällä Saksa on ollut Suomelle tärkeä vaikutin, ja saksan kieli olikin tärkein tieteen kieli Suomessa 1950- ja 1960-luvuille saakka (Liimatainen 2011, 53). Edellä esitettyjen tutkimustulosten nojalla voidaan todeta, että Saksalla on vakiintunut paikka myös suomalaisessa ulkomaanuutisoinnissa. Se pysynee vastaisuudessakin suomalaisten tiedotusvälineiden agendalla.

2.2 Uutistoimistojen asema ulkomaanuutisten välittäjinä

Ulkomaanuutisista puhuttaessa ei voida sivuuttaa kansainvälisiä uutistoimistoja. Rantasen (1998, 46) mukaan pitäisi itse asiassa puhua globaaleista uutistoimistoista. Sana kansainvälinen viittaa kansojen välillä tapahtuvaan toimintaan, kun taas ylikansalliset uutistoimistot ovat irtaantuneet kansallisesta ja kansojen välisestä yhteydestään ja toimivat niiden yli globaaleina mediaorganisaatioina.

Maailman suurimmat uutistoimistot ovat brittiläinen Reuters, amerikkalaiset Bloomberg ja AP (Associated Press) sekä ranskalainen AFP (Agence France Presse) (Uskali 2007, 108). Ne välittävät uutisia mediataloille ympäri maailmaa, joko suoraan tiedotusvälineille tai kansallisille uutistoimistoille. Suomen Tietotoimisto STT vastaanottaa materiaalia useilta kansainvälisiltä uutistoimistoilta, joista tärkeimmät ovat Reuters ja AFP. Molempien materiaali on englanninkielistä. Lisäksi STT:n käytössä ovat saksalainen dpa (Deutsche Presse Agentur), jonka materiaali saadaan englanniksi tai saksaksi, BNS (Baltic News Service) kunkin Baltian maan omalla kielellä ja valikoidusti englanniksi sekä pohjoismaiset toimistot Ruotsin TT (Tidningarnas Telegrambyrå), Tanskan Ritzau ja Norjan NTB (Norsk Telegrambyrå) kunkin maan omalla kielellä. (Simojoki 2007.) *Aamulehti*, jonka uutisista tämän tutkielman suomenkielinen aineisto on koottu, vastaanottaa materiaalia STT:ltä sekä suoraan Reutersilta ja AP:ltä (Laitinen 2011). Lehden

ulkomaanosastosta vastaava uutispäällikkö Vesa Laitinen (2011) kertoo, että STT:n materiaalia käytetään soveltuvin osin täydentämään lehden omaa tuotantoa. Lisäksi STT:n kautta tulee paljon sähkeuutisten kaltaista materiaalia.

Uutistoimistojen vaikutus näkyy selvästi suomalaisessa ulkomaanuutisoinnissa. Vuoden 1995 uutisvirtatutkimuksen aineistossa 23 prosenttia ulkomaanuutisista oli peräisin ulkomaisilta uutistoimistoilta ja 30 prosenttia STT:ltä (Pietiläinen 1998a, 99). Vuoden 1995 tutkimuksessa uutistoimistojen aineiston käyttö viestimissä oli vähentynyt aiempiin tutkimuksiin verrattuna (mts. 99). 2000-luvulla suomalaisviestimien vakituisten kirjeenvaihtajien määrä on kuitenkin laskenut, mikä on omiaan lisäämään turvautumista uutistoimistomateriaaliin (Uskali 2007, 13).

2.3 Ulkomaanuutisoinnin ammattilaiset ja heidän työrutiininsa

Jotta ymmärtäisimme, millaisessa ympäristössä uutiskääntäminen tapahtuu, on syytä käydä lyhyesti läpi, ketkä ulkomaanuutisia tekevät ja miten ulkomaanuutinen syntyy. Ulkomaanuutisten tekemiseen osallistuu monia ammattilaisia toimittajista kuvaajiin ja graafikoihin. Esittelen seuraavassa tämän tutkimuksen kannalta keskeiset ammattinimikkeet. Näkökulma on *Aamulehdessä* ja STT:ssä, sillä niiden henkilökunta on vastuussa tämän tutkimuksen suomenkielisen aineiston tuottamisesta.

Ulkomaankirjeenvaihtajan pääasiallinen työpaikka on ulkomailla. Hän on toimittaja, joka tekee kotimaiselle tiedotusvälineelle juttuja ulkomailta käsin. Kirjeenvaihtaja seuraa uutistoimistojen tarjontaa ja asemamaansa joukkoviestimiä sekä käy tiedotustilaisuuksissa. Hän käy tekemässä juttuja asemakaupunkinsa ulkopuolellakin. Kirjeenvaihtaja on yhteydessä kotitoimitukseen, ja työ on nykyään usein ympärivuorokautista päivystystä. Yllättävän tapahtuman sattuessa kirjeenvaihtajan pitää olla valmiina uutisoimaan siitä. (Uskali 2007, 53–55.) *Aamulehdellä* ei ole yhtään omaa vakituista kirjeenvaihtajaa (Laitinen 2011). Samaan konserniin kuuluvan *Kauppalehden* Brysselin kirjeenvaihtaja Päivi Isotalus tosin tekee juttuja myös *Aamulehteen* (Kauppalehti 2010). STT:llä on kirjeenvaihtaja Brysselissä, Tukholmassa ja Washingtonissa (STT 2011).

Ulkomaankirjeenvaihtajien sijasta monet tiedotusvälineet käyttävät ulkomailla asuvia **avustajia**. Näin tekee myös *Aamulehti*, jolla on avustajat Ranskassa, Italiassa, Saksassa, Irlannissa, Ruotsissa, Espanjassa sekä Yhdysvaltain itä- ja länsirannikolla (Laitinen 2011). Avustajat ovat yleensä vapaita toimittajia eli freelancereita, joilta tilataan juttuja satunnaisesti tai säännöllisemmin.

Ulkomaantoimittajat työskentelevät pääosin kotimaassa oman tiedotusvälineensä toimituksessa. Heidän tehtäviinsä kuuluu seurata uutistoimistojen ja kansainvälisten tiedotusvälineiden tarjontaa ja uutisvirtaa (Uskali 2007, 54). Ulkomaantoimittajan lähdemateriaali on siis useimmiten vieraskielistä. Lisäksi ulkomaantoimittaja on usein pelkän kansainvälisen materiaalin varassa, eikä voi vaikkapa ottaa yhteyttä tapahtumiin liittyviin henkilöihin saadakseen lisätietoja. STT:n ulkomaantoimituksen esimies Niilo Simojoki (2007) kertoo yhdeksänhenkisen toimituksen työrutiineista seuraavaa:

> Tämä kaikki [kansainvälisiltä uutistoimistoilta ja ulkomaisten lehtien verkkoversioista saatava] materiaali on raakamateriaalia, jota valikoidaan, yhdistellään ja tiivistetään. Jutut muokkautuvat suomeksi useina eri versioina. Työn tekee ulkomaantoimittaja ja toimitussihteerivuorossa oleva toinen ulkomaantoimittaja tarkastaa ja tarpeen vaatiessa muokkaa tekstiä ennen sen lähettämistä ulos.

Aamulehden ulkomaanosastolla työskentelee tällä hetkellä vakituisesti neljä toimittajaa. Lisäksi sivujen tekoon osallistuu taittajia. Juttujen lähteinä käytetään jo mainittujen uutistoimistojen (Reuters, AP, STT, ks. luku 2.2) lisäksi lukuisia muita ulkomaisia lähteitä – lehtiä, verkkolehtiä ja tiedejulkaisuja. Osa uutisista perustuu asiantuntijoiden haastatteluihin, osa lehden omiin analyyseihin. (Laitinen 2011.)

Tämän katsauksen perusteella sekä ulkomaankirjeenvaihtajien että ulkomaantoimittajien työnkuvaan kuuluu seurata ja käydä läpi kansainvälistä, siis vieraskielistä, materiaalia. Tuskin tältä tehtävältä voi välttyä myöskään avustaja, joka tekee juttuja ulkomailla. Vieraskielisen materiaalin pohjalta tehdään sitten suomenkielisiä ulkomaanuutisia. Tästä huolimatta toimittajat eivät useinkaan miellä toimintaansa kääntämiseksi. Esimerkiksi Simojoki (2007) toteaa, että STT:n uutiset eivät synny kääntämällä vaan toimittamalla ja että ”varsinaista ’kääntämistä’[1] toteutetaan vain henkilöiden suorien lainausten osalta”. Myös Bielsa ja Bassnett (2009, 15) ovat havainneet, että ulkomaanuutisoinnin

[1] Sisemmät lainausmerkit Simojoen.

ammattilaiset eivät työtään kuvaillessaan mielellään puhu kääntämisestä vaan toimittamisesta. Palaan kääntämisen ja toimittamisen väliseen suhteeseen luvussa 4.3.

2.4 Sanomalehti uutisvälineenä

Paperinen sanomalehti pitää pintansa sähköisiä medioita ja internetissä luettavia lehtiä vastaan ainakin toistaiseksi. ”Tutkimusten mukaan yli kahdeksan kymmenestä 12 vuotta täyttäneestä suomalaisesta lukee päivittäin sanomalehteä. Sanomalehden lukemiseen käytetään päivittäin keskimäärin puoli tuntia” (Sanomalehtien Liitto 2010). Myös saksalaiset lukevat sanomalehtiä innokkaasti. Seitsemän kymmenestä yli 14-vuotiaasta saksalaisesta lukee säännöllisesti päivälehteä[2] (Pasquay 2010).

Jokaisella uutisvälineellä, niin tv:llä, radiolla, sanomalehdellä kuin internetillä, on omat vahvuutensa ja ominaispiirteensä, jotka erottavat välineet toisistaan ja toimivat kilpailuetuna. Toisaalta ominaispiirteet myös määrittävät sitä, missä muodossa välineet tarjoavat uutisia. Huovila (2001, 31) mainitsee radion perusominaisuudeksi nopeuden ja lyhyet sähkeuutiset, televisio puolestaan on kansainvälinen ja kertoo uutiset suurille kansanjoukoille ja sanomalehti kertoo tapahtumien taustat, paikalliset uutiset ja tekee yhteenvedon viime vuorokauden tapahtumista. Sanomalehti onkin ilmestymisajankohtansa vuoksi selvästi kokoava uutisväline (mts. 42). Sanomalehden vahvimmiksi ominaisuuksiksi Huovila nimeää uutistarjonnan ja selailun. Sanomalehdessä on muihin välineisiin nähden eniten juttuja, ja lukija voi valita tarjonnasta ne, jotka käy lävitse. Lukija voi myös halutessaan palata sivuilla taaksepäin tarkistaakseen jonkin tiedon. Valtaosa sanomalehden uutistarjonnasta on sellaisia juttuja, joita muut välineet eivät kykene julkaisemaan ollenkaan. Näitä ovat yhden tai kahden palstan pikku-uutiset ja paikallisuutiset[3]. (mts. 7, 160–161.)

Sanomalehden kilpailuetuja ovat Huovilan (mts. 161) mukaan myös taustoitus ja pitkät jutut. Koska muut välineet kertovat jutut nopeammin kuin sanomalehti, lehdelle jää

[2] Kansainvälisen käytännön mukaan päivälehdeksi nimitetään 4–7 kertaa viikossa ilmestyvää sanomalehteä (Jyrkiäinen & Savisaari 2003, 62).
[3] Huomio paikallisuutisista: Miettinen, Jorma 1984. *Toimitustyö. Journalistiksi suuntautuvan oppikirja*. ja Pasqua, Thomas M., Jr. 1990. *Mass media in the information age*. (Huovila 2001, 171.)

enemmän aikaa tiedon hankintaan ja taustoittamiseen. Toisaalta myöhäinen ilmestymisajankohta on sanomalehdelle haaste.

> Lehtijuttu luetaan vasta huomenna. Sen haasteena on pysäyttää lukija aiheen pariin, vaikka itse uutinen on useimmiten kulunut puhki sähköisissä viestimissä. Lehtijutun pitää katsoa eteenpäin, pureutua syvemmälle ja vastata lukijan mielessä heränneisiin kysymyksiin. (STT:n tyylikirja, luku 4.3.)

Sanomalehti pyrkiikin etsimään uutisiin uusia näkökulmia ja kertomaan tapahtumien taustoista sähköisiä viestimiä enemmän. Burger (2005) nostaa esille sanomalehden mahdollisuuden kertoa asioista useasta eri näkökulmasta. Lehdessä on mahdollista tehdä aiheesta usean jutun kokonaisuus, josta lukija voi lukea haluamansa osat (mts. 360).

3. Uutinen tekstilajina

3.1 Uutisen määritelmiä

Heikki Kuutti ja Jukka-Pekka Puro (1998, 242) kirjoittavat uutisesta seuraavalla tavalla: ”[Uutiselle] on tyypillistä uuden, yllättävän ja merkittävän tiedon kertominen äskettäin tapahtuneesta tai tietoon saadusta, yleisesti kiinnostavasta asiasta.” Tähän voitaisiin vielä lisätä, että uutinen pyrkii näkökulmassaan ja kerronnassaan objektiivisuuteen (ks. esim. Saukkonen 2001, 159). On kuitenkin hyvä pitää mielessä, että ”asenteellisesti tunnusmerkittömätkään tekstit eivät ole asenteettomia” (mts. 170).

Kuutin ja Puron (1998, 242) määritelmä korostaa uutisen sisältöä. Ylittääkseen uutiskynnyksen eli tullakseen julkaistuksi uutisena asian tai tapahtuman tulee täyttää tiettyjä uutiskriteerejä. Näitä ovat mm. ajankohtaisuus, paikallisuus, laajuus, merkittävyys, voimakkuus ja harvinaisuus (Suhola ym. 2005, 30). Suhteessa pienikin tapahtuma saattaa siis päätyä uutiseen, jos se tapahtuu lähellä. Kaukaisen tapahtuman täytyy puolestaan olla erityisen laaja, merkittävä tai harvinainen, jotta siitä tehdään uutinen. Kuutti ja Puro (1998, 244) toteavat, että kaupallisuuden paine on korostanut kiinnostavuuden kriteeriä uutisaiheiden valinnassa. Viestimet saattavatkin julkaista myös vähemmän merkittävää aineistoa, esim. julkisuuden henkilöiden yksityiselämään liittyviä asioita, koska ne arvelevat tällaisen sisällön kiinnostavan kuluttajia. Uutiskriteerit vaihtelevat eri välineissä. Uutiskynnys puolestaan vaihtelee uutiskriteerien, päivittäisen uutistarjonnan määrän ja laadun sekä käytettävissä olevan tilan mukaan (mts. 245). Tietysti on aina myös kulttuurikohtaista, mitkä asiat koetaan uutisoinnin arvoisiksi. Se, mikä saksalaiselle on kiinnostava tapahtuma hänen elinympäristössään, ei ehkä kosketa tai kiinnosta suomalaista lainkaan.

Saksalainen Mediatutkija Heinz-Helmut Lüger (1995, 95) tarjoaa uutiselle kaksiosaisen määritelmän:

> Der Begriff ’Nachricht’ kann normalerweise in zweifacher Hinsicht gebraucht werden:
> - einmal als Bezeichnung von Textinhalten (Nachrichten wären demnach alle Informationen, die für ein Publikum neu oder relevant sind),

- zum anderen als Bezeichnung einer bestimmter Art journalistischen Textvorkommens (Nachrichten wären demnach alle Texte, denen sich eine Menge spezifischer Merkmale zuordnen lässt).

Lüger (1995, 95), nostaa sisällön rinnalle uutista määrittäväksi tekijäksi uutistekstille tyypilliset piirteet. Tyypillistä uutiselle on sen tiukka rakenne, josta harvoin poiketaan.

3.2 Uutisen rakenne

Uutisen rakenne pyrkii palvelemaan nopean tiedonvälityksen tarpeita – olennainen kerrotaan napakasti. Perinteisesti uutinen pyrkii vastaamaan kysymyksiin *kuka*, *mitä*, *missä*, *milloin*, *minkä lähteen mukaan*, *kuinka* ja *miksi* (esim. Suhola ym. 2005, 101 ja Gawlas 1999, 236). Uutisen rakennetta kuvataan niin suomalaisessa kuin saksalaisessakin kirjallisuudessa ylösalaisella kolmiolla tai pyramidilla, eli ns. kärkikolmiomallilla (esim. Suhola ym. 2005, 101 ja Burger 2005, 214):

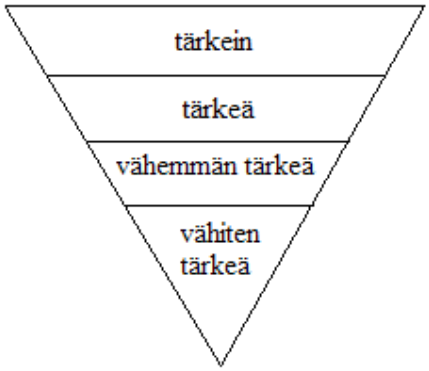

Kuvio 1: Uutisen rakenne

Kuten kuviosta 1 nähdään, uutisessa tärkein asia kerrotaan ensin, taustat ja yksityiskohdat tulevat vasta jäljempänä. Asioiden esitysjärjestys ei siis ole kronologinen. Lehtiuutisessa otsikko ja ingressi eli jutun alku, useimmiten sen ensimmäinen kappale (Kuutti & Puro 1998, 61), muodostavat kokonaisuuden, jossa kerrotaan uutisen keskeisin sisältö ja houkutellaan lukijaa lukemaan juttua pidemmälle. Kotilaisen mukaan (2003, 81) otsikko kertoo nopeasti ja kiinnostavasti jutun keskeisen sisällön. Nykyään otsikoinnissa painotetaan usein myös nasevuutta, rytmiä ja sointua. Varsinaisen otsikon lisäksi jutuissa saatetaan myös käyttää erityisiä ala- ja yläotsikoita. Alaotsikko täydentää ja yläotsikko

taustoittaa pääotsikkoa. (Suhola ym. 2005, 130–131.) Ingressi puolestaan ”myy jutun lukijalle” (Kotilainen 2003, 93). Siinä käydään läpi jutun tärkeimmät yksityiskohdat (Suhola ym. 2005, 132). Ingressin eteen voidaan sijoittaa ns. ingressi-isku, joka kertoo yhdellä tai kahdella sanalla, mihin aihepiiriin uutinen kuuluu (esim. rikos, matkailu tai elokuvat) (Kuutti & Puro 1998, 61). Ingressiä nimitetään usein myös kärjeksi tai uutiskärjeksi (engl. lead, saks. Lead tai Vorspann) (mts. 109 ja Lüger 1995, 95). Tässä tutkielmassa käytetään jatkossa nimitystä uutiskärki, sillä se kuvaa paremmin jutun alun merkitystä uutisen terävänä aloituksena ja kiinnostuksen herättäjänä kuin nimitys ingressi.

Monissa kirjoitusoppaissa kehotetaan nykyään rakentamaan uutinen siten, että se kertoo tarinan (ks. myös luku 3.4). Esimerkiksi Kotilainen (2003, 90) kehottaa aloittamaan kerronnan suoraan tapahtumien keskeltä, jännittävästä tai kiinnostavasta yksityiskohdasta. Lukijan huomiosta kilpailevat monet eri asiat. Hyvä tarina voi olla tapa vangita lukijan mielenkiinto ja saada hänet lukemaan jutusta muutakin kuin otsikko. (Mts. 21.) Parhaimmassa tapauksessa uutisen perinteinen ”tärkein ensin” -rakennemalli yhdistyy siis kiinnostavaan tarinaan. Pelkät faktat eivät riitä kiireiselle lukijalle, vaan ne täytyy tarjoilla oikeassa muodossa. Tarinallisuus saattaa siis osaltaan vaikuttaa uutisen asioiden esittämisjärjestykseen. Jos liikkeelle lähdetään yksityiskohdasta, kaikkia keskeisiä yksityiskohtia ei ehkä saada mahdutettua uutisen alkuun, vaan niitä tulee esiin myös myöhemmässä osassa juttua.

Asioiden esittämisjärjestyksen lisäksi uutisen rakenteessa olennaista on, että teksti rakennetaan elementeistä. Jutussa jokainen kappale muodostaa itsenäisen kokonaisuuden niin, ettei niiden välillä ole viittaussuhteita. (Suhola ym. 2005, 101–102.) Elementtirakenteen ja kärkikolmiomallin ajatus on, että toimitussihteeri tai joku muu juttua editoiva henkilö voi vaivatta lyhentää juttua, jos esimerkiksi lehden palstatila sitä vaatii (Burger 2005, 214–215). Toisaalta rakenne palvelee myös lukijaa. Koska lukija voi luottaa siihen, että uutisen tärkein sisältö on mainittu alussa, hän voi lopettaa uutisen lukemisen halutessaan kesken ja on silti saanut selville kaikkein olennaisimman tapahtumasta.

Uutisen rakenteen yhteydessä on syytä sanoa pari sanaa myös uutisen pituudesta. Uutisjutun pituutta säätelevät uutisvälineeseen liittyvät ulkoiset seikat. Television tai radion uutislähetys ei saa ylittää tiettyä pituutta ja sanomalehden uutisten on mahduttava sivuil-

le mainosten lisäksi. *Aamulehdessä* käytetään ns. ennakoivaa taittoa, jossa sivun ulkoasu on selvillä jo ennen kuin yhtään juttua on kirjoitettu. Jutut tehdään valmiiden muottien, juttusapluunoiden, mukaisesti. Tämän vuoksi pääjutut ovat aina 2500–2600 merkkiä, taustoittavat tai muuten pääjutun aihetta laajentavat ns. kainalojutut noin 1000 merkkiä ja lyhyet jutut 600 merkkiä pitkiä. (Laitinen 2011.)

Uutisesta on irtautunut omaksi juttutyypikseen ns. taustajuttu. Sen tehtävänä on kertoa laajemmin uutisaiheesta tai tapahtuman vaikutuksista ja palauttaa mieleen aihepiiriin liittyviä aiempia tapahtumia. Uutisaihetta voidaan taustoittaa jo itse uutisessa tai erillisellä jutulla (ns. kainalojuttu) uutisen yhteydessä. Nykyään tähän tehtävään käytetään usein myös grafiikkaa tai ns. faktalaatikoita. (Suhola ym. 2005, 104–107.) Esimerkiksi Kotilainen (2003, 40) kehottaa sijoittamaan luettelomaisesti esitettävät faktat omaksi laatikokseen ja jutun taustatiedot omaksi kainalojutukseen. Suosimalla tällaisia elementtejä kirjoittaja helpottaa lukijan tehtävää: pelkästään silmäilemällä saa paljon tietoa. Samanlainen tehtävä on myös otsikoilla, väliotsikoilla ja kuvateksteillä (mts. 38).

3.3 Kovat ja pehmeät uutiset

Uutiset voidaan jakaa aiheensa perusteella kahteen ryhmään, koviin ja pehmeisiin uutisiin (saks. harte/weiche Nachrichten). Niin Suomessa kuin Saksassakin kovilla uutisilla tarkoitetaan uutisia, joiden tieto on merkittävää tai vaikuttavaa (esim. talouden ja politiikan uutiset). Pehmeillä uutisilla puolestaan viitataan juttuihin, joissa korostuu kiinnostavuus tai inhimillisyys (esim. uutiset ihmiskohtaloista ja julkisuuden henkilöitä koskevat juoru-uutiset). (Ks. esim. Kuutti & Puro 1998, 53 ja 101 ja Burger 2005, 211–212.)

Huomionarvoista on se, että edellä kuvatusta jaosta poiketen Lüger (1995, 103) luokittelee pehmeisiin uutisiin myös rikoksia, luonnonkatastrofeja ja onnettomuuksia käsittelevät uutiset. Hän näkeekin kovat ja pehmeät uutiset erillisinä tekstilajeina. Lügerin mukaan kovien uutisten esitystapa on neutraali ja rakenne perinteinen, kun taas pehmeät uutiset noudattelevat uutisen rakennetta vapaammin ja niiden tyyli on lukijaa kosiskeleva. (mts. 95 ja 103.) Hän toteaa myös, että pehmeille uutisille on tyypillistä vastakohtien korostaminen ja sensaatiohakuisuus (mts. 103–104).

Tässä tutkielmassa kovat ja pehmeät uutiset nähdään erillisinä ryhminä yllä mainitun perinteisemmän jaottelun mukaisesti. Koviin uutisaiheisiin luetaan politiikka, talous, luonnonolot, rikokset ja onnettomuudet. Pehmeisiin aiheisiin lukeutuvat tämän jaottelun mukaan viihdeuutiset, erikoiset sattumukset tai ilmiöt sekä kulttuuri- ja urheilu-uutiset.

3.4 Uutisen kieli

Suomessa tutkijat eivät näytä olleen kovin kiinnostuneita uutisten kielestä tai median kielestä ylipäätään. Median tutkimus on toistaiseksi keskittynyt tiedotusvälineisiin, ja mediakielen piirteet ovat jääneet vähälle huomiolle. Tämän havainnon on tehnyt myös Hannele Kohvakka (2001, 190), joka on tutkinut kansainvälisten uutistoimistojen sähkeitä saksalaisissa ja suomalaisissa sanomalehdissä. Täysin vaille huomiota aihe ei kuitenkaan ole jäänyt. Oulun yliopiston Suomen ja saamen kielen ja logopedian laitoksella on tehty tutkimusta lehtikielestä ja uutiskielestä sen osana. Uutiskielen osalta tutkimus on painottunut kielen arvottavuuden tutkimiseen (Varis 2004). Arvottavuus ei ole kuitenkaan olennainen teema käsillä olevan tutkimuksen kannalta. Saksassa esimerkiksi Burger (2005) ja Lüger (1995) ovat tutkineet median kieltä ja sen piirteitä. Lüger (mts. 1) tuo esille tärkeän ajatuksen siitä, että media- tai lehtikielen määritteleminen ylipäätään on erittäin vaikeaa, ellei jopa mahdotonta. Kieli vaihtelee niin juttutyyppien kuin välineenkin mukaan. Kolumni kirjoitetaan eri tyyliin kuin uutinen, ja uutinen eri lailla, jos se ilmestyy lehdessä tai radiossa.

Tässä tutkielmassa oleellista on tarkastella, mitä on sanottu uutisen, nimenomaan lehtiuutisen, kielestä. Koska aineiston analyysissa ei keskitytä uutisten kielellisiin piirteisiin, uutiskieleen tehdään hyvin lyhyt katsaus. Keskityn kovien uutisten kieleen, sillä tutkielman aineisto koostuu niistä.

Burger (2005) ja Lüger (1995) ovat tehneet deskriptiivistä tutkimusta uutiskielestä. Burgerin 2000-luvun tutkimuksessa korostuu mediatekstien intertekstuaalisuus, joka ei tämän tutkielman kannalta ole keskeistä. Sen sijaan Lüger (1995) listaa yleisiä uutistekstien piirteitä. Hän huomauttaa (mts. 100), että lehtiuutiset pohjautuvat usein uutistoimistojen sähkeisiin, mikä näkyy myös uutisten kielessä. Tyypillistä on, että teksteissä käytetään runsaasti adverbeja, partisiippeja ja verbeistä johdettuja substantiiveja sekä

monimutkaisia lauserakenteita, jotka johtuvat monista attribuuteista ja prepositioilmauksista (mts. 101). Uutiskieli näyttäisi siis itse asiassa olevan melko monimutkaista, mikä johtunee tarpeesta kertoa paljon asiaa pienessä tilassa. Toisaalta sen pitäisi olla lukijalle ymmärrettävää (mts. 98). Tilanne on siis jotakuinkin ristiriitainen.

Suomessa uutiskielestä on kirjoitettu paljon erilaisissa journalistisissa kirjoitusoppaissa (esim. Kotilainen 2003 ja Suhola ym. 2005). Niissä uutiskieltä ei yleensä erotella omaksi kielekseen, vaan puhutaan yleisesti lehtikielestä. Oppaissa kerrotaan, millaista lehtikielen tulisi olla. Tarvetta olisi kuitenkin myös kuvauksille siitä, millaista kieli todellisuudessa on.

Suhola, Turunen ja Varis (2005, 139) kirjoittavat lehtikielestä seuraavaa: ”Hyvä lehtikieli on lukijansa palvelija. Se on lukijaystävällinen ja helppolukuinen. Sen välittämän sanoman ymmärtää varsin nopeasti.”

Kirjoittajat nimeävät viisi hyvälle lehtikielelle ominaista piirrettä: virheettömyys, sujuvuus/luistavuus, helppous, havainnollisuus ja tehokkuus[4]. Kirjoittajien mukaan voitaisiin myös sanoa, että lukijaystävällinen kielenkäyttö on taloudellista. Hyvä lehtikieli pystyy välittämään maksimaalisen määrän merkityksiä minimaalisin ponnistuksin. (mts. 139–141.) Tutkimusta tarvittaisiin siitä, toteutuvatko nämä hyvän lehtikielen piirteet Suomessa, vai onko lehtikieli rakenteiltaan monimutkaista, kuten Saksassa Lügerin (1995) mukaan näyttäisi olevan. Kotilainen (2003, 100–107) luettelee teoksessaan kymmenen ”kirjoittajan tautia”, jotka voivat näkyä kirjoittajan teksteissä. Näitä ovat mm. liiallinen substantiivien, passiivin ja lauseenvastikkeiden käyttö sekä liian pitkien virkkeiden suosiminen. Tästä voitaisiin päätellä, että monimutkaisuuden ongelmaa esiintyy myös suomalaisessa lehtikielessä.

Kuten suomalaisen lehtikielen tutkimuksen vähyydestä voidaan päätellä, myöskään vertailevaa tutkimusta suomalaisen ja saksalaisen lehtikielen välillä ei ole juurikaan tehty. Kohvakka mainitsee Tiittulan (1994) tutkimuksen, jossa tämä tutki suomalaisia ja saksalaisia pääkirjoituksia. Kohvakka (2001) itse on tarkastellut uutistoimistojen sähkeiden käyttöä *Helsingin Sanomissa* ja *Frankfurter Allgemeine Zeitungissa*. Näiden lisäksi Die-

[4] Tehokkuudella tarkoitetaan tässä tehokeinojen, kuten oivaltavien sanavalintojen, käyttöä (Suhola, Turunen & Varis 2005, 140).

ter Hermann Schmitz (2005, 2008, 2010) on tutkinut suomalaisia ja saksalaisia uutistekstejä kääntämisen näkökulmasta. Schmitz (2005) on tarkastellut mm. sitä, millaisia muutoksia STT:n uutissähkeille täytyy tehdä, kun ne käännetään saksaksi radiouutislähetystä varten[5]. Lisäksi hän on pohtinut virastojen tms. nimien kääntämiseen liittyviä ongelmia suomen ja saksan välillä edellä mainitussa kontekstissa (Schmitz 2010).

Hursti (2001, 3) nostaa esille nopeuden merkityksen uutiskielessä. Hän muistuttaa, että käyttämällä yksinkertaisia rakenteita ja tuttuja sanoja, toimittaja pystyy säästämään omaa ja lukijan aikaa ja vaivaa. Lisäksi Hursti toteaa, että Reutersin kaltaiset kansainväliset uutistoimistot välttävät tietoisesti liian kulttuurispesifien ilmausten käyttöä teksteissään. Näin pyritään helpottamaan toimistojen materiaalia käyttävien muunmaalaisten toimittajien työtä.

Lähes kaikki tiedotusvälineet ohjeistavat toimittajiaan ns. talon sisäisillä tyylikirjoilla, joihin on koottu ohjeita juttujen tyylistä, kielestä, ohjepituuksista jne. Esimerkiksi STT:n tyylikirjassa toimittajia ohjeistetaan hyvin tarkasti siitä, millaista kieltä erilaisissa jutuissa tulee käyttää. Pääasiassa sähköisten viestimien käyttöön tarkoitetuissa lyhyissä ns. viivajutuissa ja sähkeissä neuvotaan ottamaan huomioon puhutun kielen vaatimukset: lauseet ja virkkeet ovat lyhyitä, luvut pyöristetään, aikamuoto on mielellään preesens ja asioiden pitäisi edetä tutusta tuntemattomaan. Lehtijuttua varten toimittajaa ohjeistetaan enemmän rakennetta koskevissa asioissa, kuten näkökulman valinnassa ja lähteiden käytössä. Kielestä painotetaan sitä, että jutussa pitäisi käyttää lukijalle ymmärrettävää, ei lähteen käyttämää kieltä. (STT:n tyylikirja, luku 4.)

Aamulehdessä korostetaan tarinallisuutta ja näkemyksellisyyttä ja pyritään pois toteavuudesta. Toimittajia kannustetaan käyttämään elävää kieltä ja pyrkimään pois uutistoimistotekstistä. (Laitinen 2011.) Laitisen kommentissa nousee esiin tarinallisuus, josta kirjoitin jo uutisen rakenteen yhteydessä (luku 3.2.). Kotilaisen (2003, 28) mukaan hyvä tarina syntyy ”verevistä verbeistä ja vain välttämättömistä substantiiveista”. Kotilainen toteaa, että hyvän lehtijutun salaisuus on nasevuus. Uuden ajan lukija on usein maltta-

[5] Tampereen yliopiston käännöstieteen (saksa) syventäviin opintoihin kuuluu vapaaehtoinen kurssi, jolla käännetään radiouutisia saksaksi yliopiston radiokanavaa Radio Moreenia varten. (ks. lisää Schmitz 2005, 168–169.)

maton, eikä jaksa lukea pitkiä kuvailuja. (mts. 38.) Tarinallisuus näkyy siis uutisen rakenteessa lisäksi myös sen kielessä.

4. Uutiskääntäminen tutkimuskohteena

Tämän luvun tarkoituksena on hahmottaa uutiskääntämisen luonnetta ja selvittää tähänastisen tutkimuksen avulla, minne uutiskääntäminen käännöstieteen tutkimuskentällä sijoittuu. Kaiken kaikkiaan uutiskääntäminen haastaa perinteiset näkemykset kääntämisestä. Bielsa ja Bassnett (2009, 11) toteavat:

> What research in this field is starting to show is that translation is one element in a complex set of processes whereby information is transposed from one language into another and then edited, rewritten, shaped and repackaged in a new context, to such a degree that any clear distinction between source and target ceases to be meaningful. -- Research into news translation poses questions about the very existence of a source and hence challenges established definitions of translation itself.

Bassnett (2005a, 125) kirjoittaa:

> At no stage is a text likely to be translated in the traditional sense of the term, following word order and sentence patterns. What is more likely is that different textual practices will take place, including summary, paraphrase, addition and subtraction, reshaping in accordance with target culture conventions, rewriting in a particular house style. In other words, what happens to news stories is that they undergo a series of textual transformations, all of which are underpinned by acculturation strategies. However and wherever a text originates, the objective is to represent that text to a specific audience, on their terms.

Näiden määritelmien pohjalta tässä tutkielmassa uutiskääntämisellä tarkoitetaan sitä tekstin muokkaukseen liittyvien prosessien kokonaisuutta, jonka tuloksena lähdekielisestä materiaalista syntyy kohdekielinen uutinen.

Luvussa 4.1 esittelen lyhyesti uutiskääntämisen tutkimuksen historiaa. Käyn läpi tärkeimpiä alan tutkimuksia ja tutkijoita. Palaan heidän ajatuksiinsa uudelleen luvussa 4.3, jossa pyrin esittämään, miten käsitys uutiskääntämisestä on muuttunut ajan kuluessa. Luvussa 4.2 esittelen tutkimuksissa esille nousseita piirteitä, joiden katsotaan olevan tyypillisiä uutiskääntämiselle.

4.1 Uutiskääntämisen tutkimuksen historiaa

Kiinnostus tutkia uutiskääntämistä heräsi ensimmäisen kerran 1980-luvun lopulla, kun japanilainen Akio Fujii (1988) tutki kääntämistä osana ulkomaanuutisten toimittamista. Fujii (1998, 37) tuli Vuorisen (1995, 171) mukaan päätelmissään siihen tulokseen, että uutiskääntäjä on eräänlainen portinvartija (gatekeeper), jonka työhön liittyy muutakin kuin ”pelkkää” kääntämistä (goes beyond the work of mere translation) ja että uutiskääntäminen lähestyy sitä, mitä normaalisti ymmärretään toimittajan tehtävillä. Palaan portinvartija-käsitteen käyttöön uutiskääntämisen tutkimuksessa luvussa 4.3. Vuorinen (1995, 165) kritisoi Fujiin näkemystä siitä, että kääntäminen itsessään on pelkkää viestin koodaamista kieleltä toiselle, ja että kääntäjän tehtävä on siirtää lähdeteksti toiselle kielelle mahdollisimman uskollisesti. Sittemmin Karen Stetting (1989) on pohtinut samaista kääntämisen ja toimittamisen välistä suhdetta. Stetting ei tutkimuksessaan keskittynyt nimenomaan uutisten kääntämiseen ja toimittamiseen, vaan yleisemmin kääntämisen muotoihin, joissa lähdetekstiä muokataan paljon (mts. 371–374.) Monet tutkijat ovat myöhemmin soveltaneet Stettingin ajatuksia tarkastellessaan kääntämistä osana ulkomaanuutisten toimittamista (mm. Vuorinen 1996, Hautanen 2006). Esittelen Stettingin ajatuksia aiheesta tarkemmin luvussa 4.3.

1990-luvun merkittävimpiin uutiskääntämisen tutkimuksiin kuuluu Erkka Vuorisen (1996) lisensiaatintyö, jossa hän tutki kulttuurirajojen ylittämistä ulkomaanuutisten toimittamisessa kääntämisen näkökulmasta. Vuorinen kiinnittää huomionsa pääasiassa uutiskääntämiseen liittyviin valintaprosesseihin. Hän näkee uutiskääntäjän Fujiin tapaan portinvartijana (gatekeeper) ja uutiskääntäjän tekstiin tekemät muutokset ns. portinvartijatoimintoina (gatekeeping operations) (Vuorinen 1996). Kristian Hursti (2001) seurasi Vuorisen jalanjäljillä 2000-luvun alussa ja tutki englannin kielen vaikutusta suomen kieleen uutiskääntämisen näkökulmasta. Hursti tukeutuu tutkimuksessaan pitkälti Vuorisen ajatuksiin. Vuorinen ja Hursti ovat molemmat työskennelleet uutisten ja kääntämisen parissa – Vuorinen *Turun Sanomissa* ja Hursti STT:ssä. Vuorinen pyrkii luomaan teoreettista viitekehystä, jonka avulla kääntämistä voidaan tutkia uutistoimittamisen kontekstissa. Sekä Vuorisen että Hurstin tutkimukset pyrkivät kuvaamaan uutiskääntämisen prosessia ammattilaisen näkökulmasta. Ne eivät pureudu kovin syvälle uutiskääntämisen olemukseen tai siihen, mitä käytäntöjen takana piilee.

2000-luvulla otettiin merkittävä askel uutiskääntämisen tutkimisessa, kun Warwickin yliopisto Britanniassa aloitti vuonna 2003 kolmivuotisen uutiskääntämistä koskevan projektin, jonka tarkoituksena oli tuoda yhteen median, globalisaation ja kääntämisen ammattilaisia ympäri maailmaa (Conway & Bassnett 2006, 5). Projektin lopputuloksena julkaistiin ensimmäinen uutiskääntämistä käsittelevä teos, *Translation in Global News*, jossa uutiskääntämisestä kirjoitetaan globaalissa kontekstissa globalisaatiotutkimuksen, mediatutkimuksen, sosiologian ja käännöstieteen näkökulmat huomioiden (Bielsa & Bassnett 2009). Bielsa ja Bassnett jalostavat Vuorisen (1996) luomaa viitekehystä monitieteellisempään suuntaan, ja esittelevät uutiskääntämiseen paremmin soveltuvaa käsitteistöä. He pyrkivät myös vetämään teoreettisia linjoja aiempien deskriptiivisten tutkimusten pohjalta.

Huomionarvoista uutiskääntämisen tutkimuksessa on se, että aiheesta on kirjoitettu lähes yksinomaan englanniksi. Lisäksi uutiskääntämistä on yleensä tutkittu kontekstissa, jossa lähde- tai kohdekieli on englanti. Osittain tämä selittyy sillä, että varsinkin 2000-luvulla uutiskääntämistä on tutkittu paljon Britanniassa, nimenomaan Warwickin yliopistossa (esim. Orengo 2005, Tsai 2005, Conway & Bassnett 2006). Lisäksi englanti on valtakieli myös mediassa (Uskali 2007, 18). Suuret amerikkalaiset ja brittiläiset mediayhtiöt levittävät maailmalle englanninkielistä materiaalia, ja sitä kulutetaankin maailmassa kaikkein eniten (mts. 18). Muutkin globaalit mediayhtiöt ja uutistoimistot (kuten ranskalainen AFP) kirjoittavat materiaaliaan englanniksi. Ei siis ihme, että englannin ylivalta näkyy myös uutiskääntämisen tutkimuksessa.

4.2 Uutiskääntämisen ominaispiirteitä

4.2.1 Nopeus korostuu

Nopeus on osa journalistista laatua. Uutismarkkinoilla kilpailu on kovaa ja uutisvälityksen nopeus on ensiarvoisen tärkeää. Kilpailijoista pyritään erottautumaan etsimällä uusia aiheita ja näkökulmia ja kertomalla niistä ennen muita. (Ks. esim. Bani 2006, 37.) Nopeuden merkitys uutiskilpailussa korostuu erityisesti uutistoimistojen ja sähköisten tiedotusvälineiden toiminnassa. Tämä voidaan nähdä mm. STT:n tyylikirjasta, jossa nopeus on listattu yhdeksi yhtiön arvoista (STT:n tyylikirja, luku 1). Kuten luvussa 2.4 todettiin, nopeus ei ole sanomalehden tärkein kilpailuvaltti. Sanomalehdet kuitenkin

käyttävät hyväkseen uutistoimistomateriaalia ja ne lainaavat myös sähköisten välineiden aineistoa omissa jutuissaan.

Nopeus heijastuu myös uutiskääntämiseen. Varsinkin internetissä suurin osa tiedotusvälineistä on uutisvalmiudessa 24 tuntia vuorokaudessa. Jos jotakin tapahtuu, uutinen pitää saada julkaisuvalmiiksi hetkessä. Tieto kansainvälisen julkisuudenhenkilön kuolemasta tai vakavasta onnettomuudesta maailman toisella laidalla pitää saada kerrottua nopeasti. Uutisen, ja siten käännöksen, täytyy tällaisissa tapauksissa valmistua minuuteissa. Näissä tapauksissa uutisista tehdään usein erilaisia versioita: ensin asiasta kerrotaan nopeasti ja tiiviisti ja uutista täydennetään myöhemmin (ks. esim. STT:n tyylikirja luku 3.1). Bassnett (2005a, 123) huomauttaa, että teknologian jatkuva kehittyminen lisää paineita yhä nopeampaan ja nopeampaan uutisvälitykseen. Orengo (2005, 171) puhuukin ajankohtaisuuden sijaan hetkenkohtaisuudesta (instantaneous) ja toteaa, että tähän ajaa liike-elämän nopeutuminen.

Ulkomaanuutisia toimitettaessa käännösratkaisut tehdään siis usein äärimmäisen nopeasti: Mikä on tärkeää ja olennaista kohdeyleisön kannalta? Mitä voidaan jättää pois? Miten ilmaistaan jokin asia toisella kielellä? Pitääkö kohdelukijalle selittää joitakin asioita tarkemmin kuin lähdemateriaalissa? Luvussa 3.4 toin esiin Hurstin (2001, 3) ajatuksen, jonka mukaan nopeus näkyy myös uutisen kielessä – sen tulee olla taloudellista niin kirjoittajan kuin lukijankin kannalta. Bani (2006, 37) huomauttaakin, että nopeus näkyy uutisten kirjoittamisen lisäksi myös uutisten kuluttamisessa. Uutiset luetaan usein nopeasti, eikä niihin syvennytä samalla tavalla kuin useisiin muihin tekstilajeihin. Täten voidaan ajatella, että ne tulisi myös valmistaa ”kulutustavaraksi”.

Uutisten tuottamisen nopeus aiheuttaa myös osittain aiheellistakin huolta uutisten luotettavuudesta. Bassnett (2005a, 123–124) nostaa esimerkiksi nopeuden aiheuttamista ongelmista Aasian tsunamiin liittyvän uutisoinnin, jonka nopeassa uutisvirrassa maailman media antoi välillä ristiriitaisia tietoja. Vääriä tietoja on laskettu liikkeelle jo kauan ennen uutisoinnin internet-aikakauttakin. Uskali (2007, 111–116) on koonnut esimerkkejä uutistoimistojen virheellisestä uutisoinnista, joka on johtunut tilanteiden ylitulkinnasta ja liiallisesta nopeuden tavoittelusta. Esimerkkejä on niin Titanicin uppoamisesta kuin ensimmäisen maailmansodan alkuhetkistä. Orengo (2005, 173) huomauttaa, että nopeus saattaa näkyä uutiskäännöksissä huonoina kielellisinä ratkaisuina. Vieraan kie-

len lauserakenteet saattavat siirtyä kohdekieliseen tekstiin. Lisäksi saatetaan muodostaa erikoisia uudissanoja, jos suoraa käännösvastinetta ei ole olemassa.

4.2.2 Mikä on lähdeteksti?

Uutiskääntäminen haastaa käännöstieteessä vallinneen perinteisen ajatuksen siitä, että kääntäminen tapahtuu lineaarisesti lähde- ja kohdetekstin välillä. Kuten Bielsa ja Bassnett (2009, 12) toteavat, kokonaisen tekstin kääntäminen kieleltä toiselle on uutiskääntämisessä harvinaista. Uutiskääntämisessä lähde- ja kohdetekstin välinen yhteys saattaa jäädä hyvin ohueksi, ja varsinaista yhtä lähdetekstiä ei useinkaan ole olemassa (mts. 16). Tyypillistä on, että juttuun otetaan aineksia useista eri lähteistä (mts. 13–14). Vaikka juttu perustuisikin yhteen lähdetekstiin, sekään ei välttämättä ole ns. alkuperäinen. Orengo (2005, 180) sanoo lähdetekstin jäljittämisestä:

> -- the ST[6] usually has disparate origins and the translation may have occurred in different places and at different levels. It could be provided directly by a correspondent *in loco* appointed by either the national news agency or newspaper, or it could be a text provided by the foreign news agency and then translated locally, or even, since most news agencies have a translation service themselves, sent already translated.

Orengon (mts. 180) mukaan uutiskääntäjän käyttämä lähdeteksti on siis voinut kulkea jo useamman käännösprosessin läpi ennen päätymistään kulloisenkin kääntäjän työpöydälle. Näin ollen on mahdotonta sanoa, mikä itse asiassa on alkuperäinen lähdeteksti.

Luvussa 2.3 asiaan saatiin ammattilaisen näkökulma. STT:n ulkomaantoimituksen esimies Niilo Simojoki (2007) totesi, että juttuihin otetaan materiaalia useista eri lähteistä ja sitä käsitellään raakamateriaalina. Bielsa ja Bassnett (2009, 114) korostavat, että uutiskäännös on nimenomaan uusi teksti uudelle yleisölle. Lähdetekstiä ei käsitellä valmiina tekstinä, vaan se nähdään lähtökohtana uudelle tekstille, joka välittää informaation uudelle yleisölle mahdollisimman tehokkaasti (mts. 84).

[6] ST = source text

4.2.3 Kotouttamista ja lokalisointia

Käännöstieteessä on käytännössä aina vallinnut keskustelu ekvivalenssista eli siitä, kuinka uskollinen käännöksen pitäisi olla lähdetekstille (ks. esim. Prunč 2007). Bassnettin (2005a, 125) mukaan tämä keskustelu käy turhaksi uutiskääntämisen kontekstissa. Uutiskääntämisessä tärkeintä on mahdollisimman selvästi välittää lähdetekstin tai -tekstien sisältämä informaatio, joka on uuden kohdeyleisön kannalta olennaista. Uutiskääntämisessä toimittaja kirjoittaa tekstin uudelleen käytettävän tiedotusvälineen ja kohdekulttuurin konventioiden vaatimalla tavalla (vrt. luku 2.4 ja 3). (Bielsa & Bassnett 2009, 63.) Kohdeteksti pyritään mukauttamaan kohdeyleisön odotusten ja tarpeiden mukaiseksi. Uutiskääntämisessä noudatetaankin **kotouttavaa** käännösstrategiaa. (mts. 10.) Kotouttavan käännösstrategian tarkoituksena on häivyttää kohdetekstistä kaikki vieraat elementit ja mukauttaa se kohdekulttuurin konventioiden mukaiseksi (ks. esim. Prunč 2007, 303).

Siitä, miten kotouttaminen ilmenee käytännön toimitustyössä, saa kuvan tutkimalla STT:n tyylikirjaa. Se (STT:n tyylikirja luku 4.7) antaa seuraavan kääntämistä koskevan ohjeen:

> Kerro omin sanoin ja pidä huoli siitä, että sanot asian suomeksi. -- Sitaattia ei voi juuri muutella, mutta suoran lainauksenkin pitää olla sujuvaa suomea. Jollei se onnistu, luovu sitaatista ja ilmaise asia toisin.

Ohjeen mukaan kaikenlaista vierauden tuntua uutisjutuissa pitäisi pyrkiä välttämään. Esimerkiksi sanonnoille ja sananlaskuille kehotetaan etsimään suomenkieliset vastineet. Ohjeet heijastelevat sitä ajatusta, että journalismin ammattilaisen mielestä kääntäminen jättää tekstiin helposti vieraita elementtejä. Palaan kääntämisen ja toimittamisen väliseen suhteeseen luvussa 4.3.

Kotouttamista on pidetty myös käännösstrategiana, jossa kääntäjä pysyttelee näkymättömänä (ks. esim. Venuti 1997 ja Prunč 2007, 303–305). Kääntäjän näkymättömyyteen saa mielenkiintoisen näkökulman tarkastelemalla tiedotusvälineiden signeerauskäytäntöä. Signeerauskäytännössä on kyse siitä, miten lähteet merkitään juttuihin ja merkitäänkö juttu kirjoittavan toimittajan, oman tiedotusvälineen tai lähteenä olleen uutistoimiston nimiin. Käytäntöihin ei näytä olevan mitään yhtenäistä linjausta. Journalistin

ohjeissa (Suomen Journalistiliitto 2011) todetaan vain, että ”lähde on mainittava, kun käytetään toisen julkaisemia tietoja”. Signeerauskäytäntö olisikin mielenkiintoinen tutkimuskohde jo sinällään. STT:n tyylikirjan (luku 3.4.4 ja 3.4.5) mukaan uutistoimistomateriaaliin perustuvissa jutuissa merkitään lähteeksi ko. toimistot. Sen sijaan pitkät (yli 2000 merkkiä) jutut pitäisi aina pyrkiä signeeraamaan toimittajan nimellä, ja uutistoimistolähteet mainita tekstissä. Laitinen (2011) kertoo *Aamulehden* signeerauskäytännöstä, että juttu merkitään uutistoimiston nimiin, ”kun juttu on käännetty eikä siinä ole juuri kirjoittajan omaa panosta”. Näin ollen uutistoimistouutinen, jonka sisältöön asiakasvälineen toimittaja ei juurikaan puutu vaan ”vain kääntää” sen, katsotaan uutistoimiston tuottamaksi, vaikka joku onkin välissä kääntänyt sen kieleltä toiselle. Tästä ei kuitenkaan tehdä juttuun merkintää. Laitinen (2011) toteaa, että *Aamulehden* tavoitteena on, ”että toimittajan nimi olisi jutun alussa niin usein kuin mahdollista eli että uutisiin olisi jalostettu oma näkökulma”. Toimittajan nimi merkitään siis näkyviin vain, jos hän on tuonut uutiseen jotakin uutta (vrt. STT:n tyylikirja 3.4.5).

Uutiskääntämisen yhteydessä on joskus puhuttu kotouttamisen sijaan myös uutisten **lokalisoimisesta** (esim. Orengo 2005 ja Bielsa & Bassnett 2009, 66–67). Kääntämistä ja lokalisointia tutkinut Pym (2004, 4) nimeää uutiset esimerkiksi globaalista tuotteesta, joka on lokalisoitu. Orengo (2005, 170) määrittelee lokalisoinnin toiminnaksi, jossa globaalille tuotteelle annetaan paikallinen ilmiasu (giving local products a local character). Fryn (2003, 3) mukaan lokalisointi on toimintaa, jossa globaali tuote valmistetaan ja käsitellään siten, että se vaikuttaa paikalliselta (adapting and manufacturing a product so that it has the look and feel of nationally-manufactured piece of goods). Tämän määritelmän mukaan uutiskääntäminen on lokalisointia.

Bielsa ja Bassnett (2009, 67) havainnollistavat uutisen kotouttamista ja lokalisoimista uutisen näkökulman avulla. Ekvivalenssi ei toteudu, jos alkuperäisen uutisen näkökulma muutetaan ja uutisesta nostetaan kohdekulttuurissa tärkeimmäksi aiheeksi jokin muu seikka kuin alkuperäisessä tekstissä. Silti nimenomaan näkökulman muuttaminen tekee käännöksestä onnistuneen uutisen kohdekulttuurissa, kun esiin on nostettu uuden kohdeyleisön näkökulmasta oleellinen sisältö.

Esimerkissä (1) on havainnollistettu uutisen näkökulman vaihtamista aineistosta otettujen katkelmien avulla. *Aamulehti* (AL) kertoi 6.12.2010, että eri Euroopan maita varoi-

tetaan terrori-iskuista. *Berliner Morgenpost* (BM) puolestaan kertoi jo aiemmin, 23.11.2010, että Saksa on varautunut mahdollisiin terrori-iskuihin. *Berliner Morgenpostin* näkökulma on sen kotikaupungissa Berliinissä, kun taas *Aamulehden* uutinen kattaa Euroopan laajemmin. Näkökulmien valinta on kummassakin lehdessä perusteltu. *Aamulehden* lukijaa tuskin kiinnostaisivat yksityiskohtaiset tiedot siitä, miten Berliinissä suojellaan valtiopäivätaloa, berliiniläiselle lukijalle tämä on kuitenkin jutun tärkein ja häntä eniten koskettava asia. Nimenomaan näkökulmien erilaisuus tekee uutisista onnistuneita julkaisuvälineeseensä.

(1)
Euroopan maille satelee varoituksia terrori-iskuista
Varautuminen: Poliitikot miettivät, miten ottaa uhka vakavasti, mutta olla lietsomatta hysteriaa
Pitäisikö pelätä?
Saksan valtiopäivätaloa uhkaa terrori-isku, Belgiassa ja Hollannissa pidätetään terroristiepäiltyjä, Tanskan suojelupoliisi varoittaa lisääntyneestä terrori-iskujen vaarasta loppuvuonna.--
AL 6.12.2010

Sicherheitsring
Terror: Reichstag wird Sperrzone
Angesichts der Terrorwarnung verstärken Polizei und Bundestagsverwaltung die Sicherheitsmaßnahmen für den Reichstag. Rund 60 zusätzliche Bundespolizisten unterstützen seit gestern Morgen die Berliner Landespolizei beim Außenschutz. Die Eingangskontrollen wurden intensiviert. Die Sicherheitsbehörden gehen seit Tagen von einer erhöhten Terrorgefahr für Deutschland aus - insbesondere für die Hauptstadt. --
BM 23.11.2010

4.2.4 Piirteitä tulkkauksesta

Yrittäessään sijoittaa uutiskääntämistä käännöstieteen kartalle Bielsa ja Bassnett (2009, 19) esittävät, että uutiskääntäminen on jossakin kääntämisen ja tulkkauksen välimaastossa. He perustelevat tätä sillä, että sekä tulkki että uutiskääntäjä työstävät materiaalia hyvin nopeasti eikä heillä välttämättä ole vain yhtä lähdettä (esim. usean henkilön välisen keskustelun tulkkaus vs. monet lähdetekstit). Lisäksi sekä tulkattava että käännettävä materiaali on saattanut ylittää useammankin kuin yhden kielirajan. Samalla materiaalia on koko ajan muokattu. Tällaisesta tilanteesta esimerkkinä voi mainita konferenssin, jossa puhujan puhe tulkataan ensin yhdelle ja siitä toiselle kielelle. Uutiskääntämisessä tämänkaltaista toimintaa tapahtuu usein silloin, kun uutistoimisto on tehnyt jutun materiaalin pohjalta, joka on kirjoitettu eri kielellä, kuin uutistoimiston juttu. Sitten uutistoimisto välittää jutun ulkomaille, ja siitä tehdään uusi juttu kolmannella kielellä. (Bielsa & Bassnett 2009, 19.)

Myös Tsai (2005, 147) vertaa uutiskääntämistä tulkkaukseen. Hän keskittyy artikkelissaan television uutiskääntämiseen, jossa itse tekstin lisäksi kääntäjä joutuu ottamaan huomioon myös kuvan ja äänen (mts. 145–146). Hän painottaa sitä, että sekä television uutiskääntäjä että tulkki joutuvat toimimaan nopeasti samalla, kun aivot ovat erittäin kuormittuneet (mts. 147).

Bielsa ja Bassnett (2009, 16) nimeävät tulkkaukselle ja uutiskääntämiselle yhteiseksi piirteeksi myös kotouttavan käännösstrategian (ks. luku 4.2.3). Heidän mukaansa sekä tulkki että uutiskääntäjä muokkaavat lähdemateriaalinsa kohdeyleisölle mahdollisimman ymmärrettävään ja selvään muotoon välittämättä alkuperäisen tekstin rakenteista. Bassnett (2006, 6) on aiemmin vertaillut tulkkausta ja uutiskääntämistä kotouttamisen näkökulmasta seuraavasti:

> -- for just as the interpreter has to adapt what is being said, extending, glossing or cutting to accommodate his or her listeners, so also does the news translator have to cut, edit, reformulate, clarify and then adapt to in-house style preferences.

Bielsa ja Bassnett (2009, 16) nostavat esille tulkkausta tutkineen Gilen ajatuksia. Gilen (2004, 10) mukaan kääntämisen tutkimus on keskittynyt ideologisiin, kulttuurillisiin ja sosiologisiin näkökulmiin, kun taas tulkkauksen tutkimus on kiinnostunut tulkkausprosessista. Gile (mts. 28–29) huomauttaa, että tutkijoiden ja kääntämisen ja tulkkauksen kentällä työskentelevien välillä on kuilu. Gilen mukaan tutkijoiden tuottama tieto ei siirry riittävän hyvin kentällä työskenteleville. Bielsa ja Bassnett (2009, 16) vertaavat tätä journalistien ja uutiskääntämisen tutkijoiden väliseen kuiluun. Gilen (2004, 31) mukaan kääntämisen ja tulkkauksen tutkijoiden pitäisi hyödyntää enemmän toistensa ajatuksia ja metodeja tutkimuksessaan. Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimusmetodien ja näkökulmien yhdisteleminen voisi olla hyödyllistä nimenomaan uutiskääntämisen tutkimuksen kannalta. Bassnett (2005a, 129–130 ja 2006, 6) onkin jo aiemmin esittänyt, että erityisesti kirjallisuuden kääntämiseen liittyvät keskustelut mm. ekvivalenssista eivät ole kovinkaan merkityksellisiä uutiskääntämisen tutkimuksessa ja uutiskääntämistä saattaisikin olla hedelmällisempää lähestyä tulkkauksen tutkimuksen näkökulmasta.

4.3 Kääntämistä vai toimittamista?

Koska uutiskääntämisessä lähdemateriaalia muokataan välillä erittäin radikaalisti ja lähdetekstin osoittaminen voi olla vaikeaa, tutkijat ovat olleet ymmällään siitä, voiko uutiskääntämistä ylipäätään pitää kääntämisenä (ks. esim. Bassnett 2005b, 106–107). Uutiskääntämisen tutkimuksessa nouseekin pintaan vanha kysymys siitä, kuinka vapaa käännös oikeastaan voi olla. Haastavaa tutkimuksen kannalta on myös se, että journalismin tutkijat ja ammattilaiset jättävät ulkomaanuutisten toimittamiseen liittyvän kääntämisen lähes huomiotta. Esittelen seuraavassa erilaisia uutiskääntämiseen liittyviä näkemyksiä. Samalla pyrin hahmottelemaan sitä, miten käsitys uutiskääntämisestä on muuttunut 1980-luvulta tähän päivään.

Kuten jo luvussa 2.3 Simojoen (2007) kommenteista huomattiin, ulkomaanuutisoinnin ammattilaiset eivät näe itseään kääntäjinä. Itse asiassa näyttää siltä, että he haluavat tehdä selvän eron kääntämisen ja toimittamisen välille (vrt. luku 2.3). Tämä ilmenee hyvin STT:n tyylikirjasta, jonka kääntämistä koskeva luku (4.7) alkaa lauseella: ”STT ei ole käännöstoimisto.” Näyttääkin siltä, että journalismin ammattilaiset pitävät kääntämistä jonkinlaisena matkimisena tai kopioimisena, johon ei liity kirjoittajan omaa, luovaa panosta. Bielsa ja Bassnett (2009, 15) toteavat, että monien toimittajien mielestä kääntäjä tuottaa tekstistä kirjaimellisen käännöksen, joka ei ole julkaisukelpoinen ja vaatii vielä toimittajan editointia. Laitinen (2011) antaa *Aamulehdestä* huomattavasti edellä mainittua neutraalimman kuvan, mitä tulee kääntämiseen suhtautumiseen. Hänen mukaansa kääntämisestä ei ole annettu lehdessä erityisohjeita normaalin tarkkuuden ja objektiivisuuden lisäksi.

Vuoden 1995 ulkomaanuutistutkimus tarkasteli laajamittaisesti kansainvälistä uutisvälitystä (Kivikuru & Pietiläinen 1998). Kielirajojen ylittämistä se ei kuitenkaan käsitellyt lainkaan. Kääntäminen ei nouse tutkimuksessa esiin ulkomaanuutisten toimittamiseen liittyvänä asiana. Myös Uskalin (2007) teos tarkastelee ulkomaanuutisointia monipuolisesti. Uskali käy teoksessaan läpi niin uutisoinnin kansainväliset mahdit kuin suomalaisen näkökulman, ja kuvailee tarkasti ulkomaanuutisoinnin arkirutiineja. Uskali (2007, 52–53) listaa ulkomaanuutisoinnin keskeiset ammattinimikkeet. Hän lisää, että:

> muita ulkomaantoimituksissa työskenteleviä vakituisia ammattihenkilöitä ovat lisäksi tv- ja valokuvaajat, äänittäjät, tulkit/kääntäjät[7], arkistotoimittajat, autonkuljettajat, sihteerit ja jopa kokit (mts. 53).

Uskali ei mainitse ulkomaantoimittajan tarvitsevan työssään käännöstaitoja. Hän tarttuu kuitenkin ulkomaantoimittajien ja erityisesti kirjeenvaihtajien kielitaitoon. Uskalin mukaan kielitaito ei ole kirjeenvaihtajia valittaessa yleensä ollut tärkein valintakriteeri, vaan yleinen uteliaisuus, huoli maailmasta, ahkeruus ja aiemmat työsuoritukset ovat korostuneet. Uskalin mukaan toimittajien heikko kielitaito on yksi vaietuista aiheista ulkomaanuutisoinnin piirissä. Kielitaidon puutteessa lähes kaikki ulkomaantoimittajat ja -kirjeenvaihtajat joutuvat jossain vaiheessa turvautumaan paikallisiin avustajiin, sillä ”suurin osa maailman kansalaisista käyttää edelleen muuta kieltä kuin englantia” Uskalin mukaan länsimaisten ulkomaantoimittajien ja -kirjeenvaihtajien tiedolliset ja taidolliset aukot eri kulttuureista näyttävät olevan melko suuria. Uskali toteaakin, että ”voi hyvin pohtia, mikä merkitys tällä kaikella on ollut ja on ulkomaanuutisoinnin laatuun”. (mts. 62–64.) Ehkäpä asiaa sittenkin kannattaa tarkastella myös kulttuurirajat ylittävän viestinnän ja käännöstieteen näkökulmasta.

Stetting (1989, 371) tulee artikkelissaan siihen tulokseen, että on olemassa toimintaa, jossa on sekä kääntämisen että toimittamisen tunnuspiirteitä. Tälle ilmiölle hän ehdottaa nimeksi sanaa *transediting* (engl. *translation,* kääntäminen ja *editing*, toimittaminen[8]). Käytän *transediting*-sanasta jatkossa suomen kieleen muokattua nimitystä ”transeditointi”.

Stettingin päätelmä jättää ilmaan kysymyksiä. Ensinnäkään Stetting ei juurikaan määrittele sitä, millaisena toimintana hän näkee kääntämisen. Stetting tukeutuu Newmarkin (1989) ajatuksiin ja toteaa dynaamisen kääntämisen olevan normaalia vapaampi kääntämisen muoto, mutta ei puutu asiaan tarkemmin (Stetting 1989, 372–373). Toimittamisesta Stetting kirjoittaa, että sen tarkoituksena on selkeyttää tekstiä ja muotoilla sitä kulloisenkin tekstilajin konventioiden mukaisesti kadottamatta alkuperäisen tekstin henkeä

[7] Uskali tarkoittanee kääntäjillä ja tulkeilla tässä yhteydessä henkilöitä, jotka on työllistetty vain näihin tehtäviin ja jotka eivät ole varsinaisia toimittajia. Tällaisia ovat esim. kirjeenvaihtajia asemapaikalla avustavat henkilöt.

[8] Englannin sana *edit* on hankala kääntää suomeksi. Toisaalta se voi tarkoittaa toimittamista, toisaalta muokkaamista Sanalla *toimittaa* on puolestaan merkitys ”koota ja muokata jk aineisto julkaistavaksi” (MOT Kielitoimiston sanakirja 2.0). Suomennan sanan *edit* sanalla *toimittaa*, vaikka sanojen merkitykset eivät täysin vastaa toisiaan.

ja kiinnostavuutta (Stetting 1989, 372). Transeditointi on siis Stettingin mukaan yhdistelmä näitä molempia. Esimerkkeinä transeditoinnista hän nimeää tv- ja elokuvakääntämisen, tv-haastattelut, kirjoitetun journalismin, yritysten ja yhteisöjen esitteet ja PR-materiaalin (mts. 373). Stetting toteaa myös, että kääntäminen sisältää aina jonkin verran toimittamista (mts. 371). Herää kysymys, missä kulkevat kääntämisen, transeditoinnin ja toimittamisen väliset rajat. Stettingin määritelmässä ne jäävät epäselviksi.

Stettingin lisäksi myös Schreiber (1999 ja 2004) on tutkinut kääntämiseen liittyvää muokkausta. Schreiber (1999, 153) käyttää transeditoinnin kaltaisesta toiminnasta määritelmää ”kieltenvälinen muokkaus” (*interlinguale Bearbeitung*). Schreiber (2004, 273) toteaa, että asiatekstien kääntäjä joutuu usein tekemään muutakin kuin kääntämään lähdetekstin ”tekstille uskollisesti” (textgetreu): ”zur Erstellung eines funktionierenden und adressatengerechten Zieltextes sind zuweilen Korrekturen, Adaptationen oder Bearbeitungen unabdingbar”. Schreiberin ajatuksia ei ole toistaiseksi noteerattu uutiskääntämisen tutkimuksessa.

Vuorinen (1996) lähestyy lisensiaatintutkielmassaan uutiskääntämistä tiedotustutkimuksen alalta tutun portinvartija-teorian avulla. Portinvartija-malleja on useita, joista Vuorinen on valinnut Pamela J. Shoemakerin luoman version. Shoemaker (1991, 1) toteaa, että portinvartiointi on yksinkertaisimmillaan kuvattuna se prosessi, jossa maailmassa saatavilla olevista miljoonista viesteistä valikoidaan ja muokataan ne viestit, jotka sitten päätyvät vastaanottajalle tiettynä hetkenä tietyssä paikassa. Teorian mukaan uutiset syntyvät siis monivaiheisen valintaprosessin tuloksena, ja kääntäjät ja toimittajat ovat näitä valintoja tekeviä portinvartijoita. Vuorinen nimittää uutiskääntäjän tekstiin tekemiä muutoksia portinvartija-toiminnoiksi. Hän jakaa toiminnot siirtämiseen (*transfer*) ja muokkaukseen (*transformation*), joka puolestaan jakaantuu poistoihin (*deletion*), lisäämiseen (*addition*), korvaamiseen (*substitution*) ja uudelleen järjestämiseen[9] (*reorganization*) (Vuorinen 1996, 197). Vuorinen ei erottele kääntämistä ja toimittamista toisistaan, vaan on sitä mieltä, että portinvartija-toimintoja esiintyy kääntämisessä aina. Näin ollen Vuorisen mukaan ei ole olemassa ”pelkkää kääntämistä”. (Vuorinen 1995, 170.)

[9] Käännökset Päivi Harkko.

Hursti (2001) käyttää tutkimusmetodinaan Vuorisen portinvartija-ajatusta. Hursti kuitenkin erottaa kääntämisen ja toimittamisen toisistaan. Hän antaa niille seuraavat määritelmät[10] (Hursti 2001, 2):

Toimittaminen: Uutisten tuottamisprosessin osa, johon kuuluu alkuperäisen viestin kielen tai rakenteen muokkausta käyttäen sellaisia tekstin muokkausmenetelmiä kuten poisto, lisäys, korvaaminen ja uudelleen järjestäminen (ks. Vuorinen 1996, 197).

Kääntäminen: Uutisten tuottamisprosessin osa, johon kuuluu alkuperäisen viestin niiden osien kääntäminen toiselle kielelle, jotka katsotaan uutisoinnin arvoisiksi vastaanottavassa kulttuuriympäristössä.

Hursti viittaa samassa yhteydessä myös Stettingin luomaan transeditoinnin käsitteeseen puhuessaan toiminnasta, jossa toimittaminen ja kääntäminen ovat yhtä tärkeitä. Jaottelu on samalla tavalla ongelmallinen kuin Stettingin vastaava: miten voidaan määritellä, missä eri toimintojen väliset rajat kulkevat?

Bielsa ja Bassnett (2009, 63–64) vievät ajatuksen kääntämisen ja toimittamisen yhdistämisestä pidemmälle kuin kukaan edellä mainituista. He pitävät Stettingin ajatusta transeditoinnista keinotekoisena. Lisäksi jako kääntämisen ja transeditoimisen välillä antaa heidän mielestään ymmärtää, että uutisia voitaisiin kääntää jollakin muullakin tavalla kuin toimittamalla niitä samalla. Bielsa ja Bassnett päätyvät käyttämään yksinkertaisesti nimitystä ”uutiskääntäminen” viitatessaan kääntämisen ja toimittamisen väliseen suhteeseen ja erityisesti siihen, millaista kääntäminen on, kun se sulautuu osaksi uutisten tuottamista. Bielsan ja Bassnettin (mts. 63–64) mukaan kääntäminen ei erottaudu muista uutistoimittajan rutiineista, vaan se kuuluu hänen normaaliin työnkuvaansa. Juttuja kirjoittava journalisti ei eroa merkittävästi journalistista, joka kääntää niitä.

Bielsan ja Bassnettin (mts. 63–64) ajatuksen pohjalta on helpompi ymmärtää, miksi journalismin ammattilaisten on vaikea mieltää sitä, että ulkomaanuutisten toimittamiseen liittyy itse asiassa paljonkin kääntämistä. Kääntäminen liittyy niin tiiviisti muuhun toimitustyöhön, että sitä on vaikea erottaa omaksi toiminnakseen.

[10] Käännökset Päivi Harkko.

5. Tutkimusaineiston ja -menetelmän kuvaus

5.1 Aineiston hankkimiseen liittyvät ongelmat

Aineiston kokoaminen tutkimusta varten osoittautui varsin ongelmalliseksi ja työlääksi. Alkuperäinen ajatukseni oli tutkia uutiskääntämistä uutistoimistomateriaalin avulla. Olin yhteydessä STT:hen, josta luvattiinkin aineistoksi suomenkielisiä Saksaa käsitteleviä ulkomaanuutisia ja niiden vieraskieliset lähteet. Olin ollut STT:hen yhteydessä jo kirjoittaessani kandidaatintutkielmaani, ja käytyjen keskustelujen pohjalta tuntui selvältä, että myös saksankielistä materiaalia olisi saatavilla. Kun aineistoa sitten alettiin kerätä kesäkuussa 2010, kävi ilmi, että käytännössä kaikki Saksaa käsittelevät jutut kirjoitetaan STT:ssä englanninkielisen materiaalin pohjalta. Yritin kerätä vertailukelpoista aineistoa STT:n uutisten ja lähteiden rinnalle pyytämällä STT:n käyttämiltä toimistoilta (dpa, AFP ja Reuters) samoja aiheita käsitteleviä saksankielisiä uutisia. Uutisten jäljittäminen osoittautui kuitenkin mahdottomaksi mm. siksi, että osaa englanninkielisistä uutisista ei ollut lainkaan julkaistu saksaksi. Jouduinkin luopumaan alkuperäisestä suunnitelmastani.

Ensimmäisen suunnitelman kariuduttua päätin etsiä aineistoa sanomalehdistä, sillä niiden juttuihin on arkistojen avulla mahdollista helposti päästä käsiksi. Valitsin yhden suomalaisen ja yhden saksalaisen sanomalehden, joiden samoja aiheita koskevia uutisia vertaisin sitten keskenään. Tarkoituksenani on tutkia Saksaa koskevaa uutisointia. Suomalaisista sanomalehdistä päätin ottaa tarkasteluun *Aamulehden*. Halusin valita tarkasteltavaksi nimenomaan jonkin muun lehden kuin *Helsingin Sanomat*, joka Suomen suurimpana sanomalehtenä on useasti ollut tutkijoiden mielenkiinnon kohteena (esim. Kohvakka 2001 ja Hautanen 2006). On kuitenkin kiinnostavaa tutkia myös muiden suomalaislehtien uutisointia, sillä ne tavoittavat merkittävän osan suomalaisista.

5.2 Tutkittavat lehdet: Aamulehti ja Berliner Morgenpost

Aamulehti (AL) on vuodesta 1881 lähtien Tampereella ilmestyvä seitsemänpäiväinen sanomalehti (Alma Media 2008a). Kansallisen Mediatutkimuksen mukaan vuonna 2010 yksi *Aamulehden* numero tavoitti 305 000 lukijaa (Kansallinen Mediatutkimus 2010).

Tamperelaisuus näkyy mm. lehden kaupunkiliitteessä *Morossa* ja Tampere & naapurit palstassa. Osa Aamulehden jutuista on luettavissa ilmaiseksi lehden verkkosivuilla (aamulehti.fi). Lisäksi siellä voi lukea lehden maksullista verkkoversiota. Vuodesta 1998 lähtien *Aamulehti* on ollut osa Alma Media -konsernia, johon kuuluvat myös mm. tv-kanava MTV3, Radio Nova ja *Kauppalehti* (Alma Media 2008b). Valitsin *Aamulehden* tutkimukseen, koska se on Suomen mittakaavassa suuri, kolmanneksi luetuin (Kansallinen Mediatutkimus 2010). Omien lukukokemuksieni perusteella uskalsin arvioida, että siitä löytyisi riittävästi aineistoa tätä tutkimusta varten.

Saksalaiseksi tarkasteltavaksi lehdeksi valitsin *Berliner Morgenpostin (BM)*. Se on *Aamulehden* tavoin paikallisväritteinen lehti, joka uutisoi laajasti myös ilmestymispaikkakuntansa ulkopuolella tapahtuvia asioita. *Berliner Morgenpost* tavoittaa hieman enemmän lukijoita kuin *Aamulehti*. Kustantaja Axel Springerin mukaan *Berliner Morgenpostin* tavoittavuusluku on 360 000 (Axel Springer 2011b). Kyse on kuitenkin kahdesta saman kokoluokan lehdestä.

Berliner Morgenpost on perustettu vuonna 1898 ja se ilmestyy seitsemänä päivänä viikossa (Axel Springer 2011a). *Berliner Morgenpostilla* on myös laaja internet-palvelu (Berliner Morgenpost), jossa verkkolehteä ja arkistoa pystyy lukemaan ja selaamaan maksua vastaan. Sivuilla on myös ilmaiseksi luettavia juttuja. Vuodesta 2002 lähtien *Berliner Morgenpostia* on tehty samassa toimituksessa laatulehtenä tunnetun *Die WELT* -lehden kanssa (WELT-Online 2001). Yhteistoimitus on varmasti yksi merkittävä syy siihen, että paikallislehti *Berliner Morgenpost* pystyy pitämään yllä laajaa uutistarjontaa myös politiikan, talouden ja ulkomaiden aiheista.

5.3 Aineiston rajausperusteet ja niihin liittyvät ongelmat

Ajatuksenani oli etsiä *Aamulehdestä* Saksaa käsitteleviä uutisia, ja hakea *Berliner Morgenpostista* samoista aiheista tehtyjä uutisia. Lisäksi halusin valita riittävän pitkän aikavälin, jotta otanta uutisista olisi mahdollisimman edustava. Materiaalin rajaamiseen kului huomattavan paljon aikaa, sillä rajausperusteita piti miettiä tarkasti.

Päädyin ottamaan käsittelyyn vuoden 2010 aikana *Aamulehden* paperiversiossa ilmestyneet Saksaa käsittelevät uutiset. Tutkimuksessa ei oteta huomioon juttujen visuaalista ilmettä, kuvitusta tai kuvatekstejä. Visuaalisen ilmeen ja kuvien tutkiminen ei olisi tämän tutkimuksen piirissä ollut kovinkaan mielekästä, sillä se vaatisi erilaiset tarkastelumenetelmät. Lisäksi kummankin lehden arkistossa on taltioituna jutuista vain leipäteksti, otsikot ja julkaisutiedot.

Kaikkiaan *Aamulehden* arkistosta löytyi hakusanalla Saksa (mukana kaikki johdannaiset sekä pieni ja iso alkukirjain) yhteensä yli 2500 juttua. Koska halusin tutkia nimenomaan uutisia, rajasin pois pääkirjoitukset, kolumnit, pakinat ja kommentit, haastattelut, reportaasit ja feature-jutut sekä uutiskoosteet, arvostelut ja henkilökuvat. Jätin pois myös ns. etusivun vinkit, joilla lukijaa houkutellaan lukemaan varsinainen juttu sisäsivuilta. Päätin myös, että juttu ei saa olla ilmestynyt missään *Aamulehden* liitteistä, sillä niiden materiaali on harvoin uutismaista. Näiden rajausten tekemisen muodosti hankalaksi se, että arkistohakua ei pystynyt suoraan rajaamaan koskemaan vain tiettyjä palstoja. Kaikki piti siis tehdä käsin.

Näiden rajauksien jälkeen materiaalia oli yhä jäljellä liikaa tutkimuksen laajuus silmällä pitäen. Rajasin mukaan otettavien uutisten aiheet tarkemmin siten, että uutisen pitää käsitellä merkittävää tapahtumaa tai ilmiötä Saksassa tai Saksan pitää olla tapahtumassa merkittävä toimija[11]. Koska merkittävät tapahtumat tai ilmiöt ovat yleensä kovien uutisten aiheita (vrt. luku 3.3) päätin jättää tarkastelun ulkopuolelle pehmeät uutiset. Näitä varten *Aamulehdessä* on omat palstansa, Maailma mallillaan ja Kiikarissa, joiden jutut käsittelevät usein esim. erikoisia sattumuksia. En siis ottanut näiden palstojen juttuja mukaan lainkaan. Samalla perusteella rajasin pois myös kulttuuri-, viihde- ja urheiluuutiset. Tarkastelun ulkopuolelle jäävät pehmeiden uutisten lisäksi uutiset, jotka *Aamulehti* on julkaissut vain Lyhyesti-palstalla. Katsoin, että toimitus oli tässä itse tehnyt sen valinnan, että aihe ei ollut riittävän kiinnostava saadakseen enempää palstatilaa kuin muutaman rivin. Samalla perusteella jätin pois myös ns. Nyt-jutut ja Päivyri-palstan. Saksaa käsiteltiin jonkin verran myös kotimaanuutisissa. Niissä Saksa kuitenkin mainitaan yleensä vain ohimennen, joten jätin ne tarkastelun ulkopuolelle.

[11] Se, mikä on merkittävä tapahtuma, ilmiö tai toimija, on tietysti hyvin vaikeaa määritellä. Tältä osin rajaus perustuu subjektiivisiin näkemyksiin.

Tässä vaiheessa aloin etsiä samoja aiheita käsitteleviä juttuja *Berliner Morgenpostista*. Käytin yhtä juttua kohti useita hakusanoja, jotta tulos olisi kattava. Törmäsin hyvin pian siihen ongelmaan, että siinä, missä *Aamulehti* on kirjoittanut aiheesta yhden jutun, *Berliner Morgenpost* on huomioinut saman aiheen useassa eri jutussa. Lähdin rajaamaan saksankielistä aineistoa julkaisuajankohdan mukaan siten, että otin mukaan jutut, jotka ovat ilmestyneet aikaisintaan kaksi viikkoa ennen *Aamulehden* juttua ja viimeistään samana päivänä kuin *Aamulehden* juttu. Näin sain mukaan saksalaista uutisointia melko pitkältä ajalta, jolloin esimerkiksi jonkin poliittisen tilanteen kehityksen seuranta näkyy *Berliner Morgenpostin* jutuissa. Viimeisen ilmestymispäivän valitsin samaksi kuin *Aamulehden* jutun ilmestymispäivä, koska *Aamulehden* toimittajalla ei olisi voinut olla käytössään tämän ajankohdan jälkeen saatua tietoa. Näin jutut eivät ehkä olisi olleet keskenään yhtä vertailukelpoisia.

Näillä perusteilla aineisto oli edelleen liian laaja, joten tein vielä yhden ajallisen rajausperusteen. Otin mukaan *Aamulehdessä* vuoden 2010 tammi-, huhti-, heinä-, loka- ja joulukuussa ilmestyneet jutut. Näin tarkasteluajanjakso pysyy edelleen pitkänä (yksi vuosi), jolloin juttujen aiheet ovat mahdollisimman monipuolisia, ja esimerkiksi toimittajien työvuorojen tai lomien ei pitäisi vaikuttamaa juttujen sisältöön tai tyyliin. Lisäksi tarkasteltavat kuukaudet on valittu tasaisesti pitkin vuotta. Tällä menetelmällä kertyi 29 *Aamulehdessä* ilmestynyttä uutista, joille löytyi vertailukelpoista materiaalia *Berliner Morgenpostista*. *Berliner Morgenpostin* uutisia on yhteensä 90. Liitteessä 2 on esitetty, mitkä *Berliner Morgenpostin* uutiset vastaavat mitäkin *Aamulehden* uutista. Suurin osa *Aamulehden* uutisista on ilmestynyt ulkomaanosastolla. Osa on peräisin muilta osastoilta.

5.4 Tutkimuskysymys ja -menetelmä

Kuten luvussa 5.1 mainitsin, alkuperäinen tarkoitukseni oli tutkia uutiskääntämistä uutistoimistomateriaalin avulla, jolloin käytössäni olisivat olleet sekä suomenkieliset kohdetekstit että vieraskieliset lähdetekstit. Koska aiemmin kertomani mukaisesti jouduin muuttamaan suunnitelmaani, aineistoni ei tarjoa mahdollisuutta tutkia kääntämistä lähde- ja kohdetekstien välillä. Sen sijaan minulla on käytössäni suomenkielisiä Saksaa käsitteleviä uutisia ja niiden rinnakkaisteksteinä samoja aiheita käsitteleviä saksankieli-

siä uutisia. Suomenkielisten tekstien tekemiseen on hyvin suurella todennäköisyydellä käytetty vieraskielistä materiaalia (vrt. luku 2.3). Lisäksi osassa saksan- ja suomenkielisiä tekstejä lähdetekstit ovat voineet olla samoja, jos molemmat lehdet ovat käyttäneet saman kansainvälisen uutistoimiston materiaalia uutista tehdessään. Näin ollen aineistosta voidaan tutkia uutiskääntämiseen liittyviä ilmiöitä. Vaikka tekstit eivät olekaan toistensa lähde- ja kohdetekstejä, niissä todennäköisesti esiintyy ilmiöitä, jotka erottavat suomalaisen ja saksalaisen uutisoinnin toisistaan.

Bielsa ja Bassnett (2009, 64) määrittelevät, miten uutiskääntäjä tyypillisesti muokkaa lähdeteksteistä kohdekielisen uutisen. Yleisimmät muokkaustyökalut ovat heidän mukaansa[12]:

- otsikon ja uutiskärjen muuttaminen (change of title and lead)
- tarpeettoman tiedon poisjättäminen (elimination of unnecessary information)
- tärkeän taustatiedon lisääminen (addition of important background information)
- kappaleiden järjestyksen muuttaminen (change in the order of paragraphs)
- tiedon tiivistäminen (summarizing information). (Mts. 64.)

Otsikko ja uutiskärki muutetaan usein, jotta ne palvelevat paremmin kohdelukijan tarpeita ja kohdeyleisön vaatimuksia. Tieto voi olla tarpeetonta, mikäli se on kohdelukijoille entuudestaan tuttua. Toisaalta liian yksityiskohtainen tieto voi olla tarpeetonta lukijalle, joka on maantieteellisesti ja kulttuurisesti kaukana kuvatusta todellisuudesta. Kohdelukijan kannalta voi myös olla tärkeää, että toimittaja lisää uutiseen uutta taustatietoa, jotta lukijan on helpompi ymmärtää kuvattuja tapahtumia. Kappaleiden järjestystä saatetaan vaihtaa, jos kohdelukijan kannalta eri asiat ovat relevantimpia kuin lähdekulttuurissa (vrt. uutisen rakenne, luku 3.2). Tiivistäminen tulee kyseeseen silloin, kun teksti täytyy saada mahtumaan tiettyyn tilaan (juttupituuksista ks. luku 3.2), tai kun osa lähdetekstin sisällöstä ei ole relevanttia kohdeyleisön kannalta. (Bielsa & Bassnett 2009, 64.)

Tutkimuksen tarkoituksena oli alun perin käydä systemaattisesti läpi aineiston suomen- ja saksankieliset jutut ja etsiä Bielsan ja Bassnettin luokittelun mukaisia eroja suomalai-

[12] Käännökset Päivi Harkko.

sista teksteistä samasta aiheesta kirjoitettuihin saksalaisiin uutisiin nähden. Koska tämän tutkimuksen aineisto ei koostu lähde- ja kohdeteksteistä vaan suomen- ja saksankielisistä rinnakkaisteksteistä, Bielsan ja Bassnettin ajatukset eivät kuitenkaan ole suoraan sovellettavissa aineiston tutkimiseen. Analyysin edetessä tutkimusmenetelmää olikin syytä hieman muuttaa. Tutkimuksessa on tarkasteltu seuraavia asioita:

- uutisten rakenne ja asioiden esittämisjärjestys
- otsikoiden ja uutiskärkien erot
- lisäykset
- tiivistäminen
- poistot.

Tarkastelun kohteena olevat seikat pohjautuvat Bielsan ja Bassnettin luokitteluun. Katsoin tarpeelliseksi lisätä tekstien makrotason tarkastelua, jota edustaa tekstien rakenteen vertailu. Keskityn siinä tarkastelemaan tekstien ja kappaleiden pituutta ja otsikoiden ja väliotsikoiden määrää. Samassa yhteydessä tarkastelen Bielsan ja Bassnettin ajatusten pohjalta asioiden esittämisjärjestystä, ja siinä mahdollisesti olevia eroja. Otsikoiden ja uutiskärkien sekä lisäysten tarkastelu onnistuu Bielsan ja Bassnettin ajatusten pohjalta myös tässä aineistossa. Sen sijaan vaikeampi alue ovat tiivistäminen ja poistot, mikä johtuu siitä, että suomenkielinen aineisto on huomattavasti pienempi kuin saksankielinen. Suomenkielistä tekstiä on aineistossa noin 69 000 merkkiä, kun saksankielistä on noin 264 000 merkkiä[13]. Saksankielisen tekstin määrä on siis lähes nelinkertainen suomenkieliseen verrattuna. Saksankielisissä testeissä on täten väistämättä paljon sellaista materiaalia, jota suomenkielisissä teksteissä ei ole tai joka on tiivistetty hyvin pieneen tilaan. Kaiken poisjätetyn materiaalin analyyttinen tarkastelu ei tuntunut koko tutkimuksen kannalta mielekkäältä tai relevantilta. Tarkastelu jää tutkimuksessa väkisinkin hieman pintapuoliseksi, mutta tämä kompromissi oli tehtävä, sillä aihealueessa riittäisi tutkittavaa itsenäisen tutkielman verran.

Tarkoituksenani on siis selvittää yllä mainittujen seikkojen avulla, miten samojen Saksaa koskevien aiheiden uutisointi eroaa Suomessa Saksan uutisoinnista. Pysyttelen tarkastelussa lähinnä rakenteellisella tasolla, enkä mene kielen ja kieliopin tasoille. Yllä

[13] Mukaan on laskettu leipäteksti välilyönteineen ilman otsikoita. Väliotsikot ja faktalaatikot ovat mukana laskennassa.

kerrottujen asioiden lisäksi kiinnitän huomiota siihen, mistä aiheista *Aamulehti* on uutisoinut tutkimusjakson aikana. Aihealue on otettu huomioon myös tarkasteltaessa yllä mainittuja ominaisuuksia. Lisäksi kiinnitän huomiota siihen, mistä lähteistä uutiset ovat peräisin; kuinka suuri osa niistä on uutistoimistojen välittämiä, ja kuinka suuri osa on omien toimittajien kirjoittamia. Uutisen tekijää tai lähdettä ei kuitenkaan ole huomioitu muussa analyysissa yksinkertaisesti siitä syystä, että se olisi laajentanut tutkimusta liikaa. Uutisten aiheiden sekä tekijöiden ja lähteiden tarkastelulla haluan kiinnittää tekstien ominaisuudet laajempaan kontekstiin. Lisäksi pystyn näin vertaamaan aineistoani mm. vuoden 1995 uutisvirtatutkimuksen tuloksiin (luku 2.1) sekä luvussa 4.2.2 esitettyihin ajatuksiin siitä, että lähdetekstin jäljittäminen on uutiskääntämisen tutkimuksen yhteydessä yleensä hankalaa.

6. Analyysi

Tässä luvussa esitän aineiston analyysin tulokset. Luvuissa 6.1 – 6.2 keskityn uutisten aihepiireihin sekä tekijöihin ja lähteisiin. Luvuissa 6.3 – 6.7 käyn läpi luvussa 5.4 esittelemäni Bielsan ja Bassnettin luokitteluun pohjautuvan analyysin. Luvussa 6.3 tarkastelen uutisten rakennetta ja asioiden esittämisjärjestystä, luvussa 6.4 otsikoita ja uutiskärkiä, luvussa 6.5 lisäyksiä, luvussa 6.6 tiivistämistä ja luvussa 6.7 poistoja. Luvussa 6.8 nostan esiin muita esille nousseita seikkoja. Luvuissa 6.1 – 6.5 esitetyt *Aamulehteä* koskevat tulokset on koottu juttukohtaisesti liitteen 3 taulukkoon. Samat tulokset esitellään yleisesti aineiston tasolla luvuissa 6.1 – 6.5. Lukujen 6.6 – 6.8 tuloksia ei ole sisällytetty liitteeseen 3, sillä näistä ominaisuuksista ei myöhemmin kertomani mukaan ole tässä tutkimuksessa tehty tilastoitavia havaintoja. Palaan tähän luvussa 6.6. Käytän luvussa 6. *Aamulehdestä* lyhennettä AL ja *Berliner Morgenpostista* lyhennettä BM.

6.1 Uutisten aihepiirit

Aineiston uutiset on tässä tutkielmassa jaoteltu aihepiirinsä mukaan kahdeksaan ryhmään. Ne ovat sää, onnettomuudet, EU, terrorismi ja turvallisuus, Saksan sisäpolitiikka, Saksan ulkopolitiikka, kansainvälinen liiketoiminta, sekä laki ja oikeus.

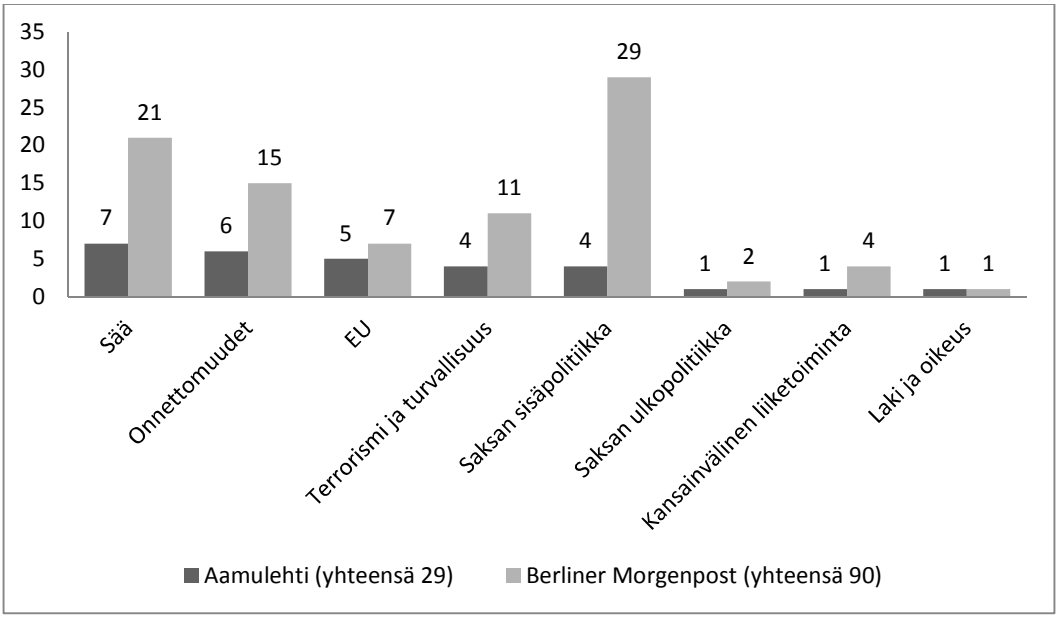

Kaavio 1: Uutisten määrät aineistossa aihepiirin ja lehden mukaan.

Kuten kaaviosta 1 nähdään, AL on uutisoinut eniten, ehkä hieman yllättäen, säähän liittyvistä aiheista. Säähän liittyviä AL:n uutisia on aineistossa seitsemän, mikä on noin neljäsosa kaikista AL:n 29 uutisesta. Toiseksi useimmin AL on uutisoinut onnettomuuksista. Niihin liittyviä uutisia on aineistossa kuusi kappaletta. EU on kiinnostanut AL:ä viiden uutisen verran ja terrorismi ja turvallisuus sekä Saksan sisäpolitiikka kummatkin neljän uutisen verran. Saksan ulkopolitiikkaan, kansainväliseen liiketoimintaan sekä lakiin ja oikeuteen liittyviä uutisia on AL:ssä kutakin yksi kappale.

Aineiston 90:stä BM:n uutisesta useimmat, 29 kappaletta, liittyvät Saksan sisäpolitiikkaan. Säähän liittyviä uutisia on 21, onnettomuuksiin liittyviä 15 ja terrorismiin ja turvallisuuteen liittyviä 11. EU-uutisia on seitsemän ja kansainväliseen liiketoimintaan liittyviä neljä. Saksan ulkopolitiikkaa käsitteleviä uutisia on kaksi ja lakia ja oikeutta käsitteleviä uutisia yksi. BM:n uutisten aiheet määräytyvät aineistossa tietysti AL:n uutisten mukaan. Koska aineiston uutiset käsittelevät nimenomaan Saksan tapahtumia tai tapahtumia, joissa Saksa on merkittävä toimija, on luonnollista, että saksalainen media on huomioinut aiheita useammilla uutisilla kuin suomalainen.

Kaaviosta 1 voidaan nähdä myös erot BM:n ja AL:n uutisten määrässä aihepiireittäin. Suurin ero uutisten määrässä on Saksan sisäpolitiikkaa käsittelevissä uutisissa. AL on huomioinut sisäpolitiikkaa neljän uutisen ja BM 29 uutisen verran. Aineistossa BM:n sisäpolitiikkaa käsitteleviä uutisia on siis 7,25 yhtä AL:n uutista kohden. Ero on suuri, mutta ymmärrettävä, sillä toisen valtion sisäpoliittiset asiat ylittävät yleensä uutiskynnyksen vain, jos uutiset ovat erittäin merkityksellisiä (vrt. uutiskriteerit, luku 3.1). Tällaisesta ilmiöstä taas kirjoitetaan kotimaassa paljon. Sää on saanut paljon palstatilaa myös BM:ssa, mihin on syynä varmasti se, että aihe kiinnostaa ja koskettaa jokaista. Yhtä AL:n sääuutista kohden BM:ssa on kolme juttua. Ero on huomattavasti pienempi kuin sisäpolitiikan uutisissa. Aihe kiinnosti aineistossa AL:ä kaikkein eniten, mikä saattaa johtua siitä, että Saksa ja Keski-Euroopan säätilat vaikuttavat myös Suomeen matkustamisen ja lentoliikenteen välityksellä. Aineiston ainoata AL:n kansainvälistä liiketoimintaa koskevaa uutista kohden BM:ssa on neljä juttua. Uutisten aiheena on Itämeren

kaasuputki[14]. Eron uutisoinnin määrässä selittänee se, että Suomi on hankkeessa sivustakatsojan asemassa, kun taas Saksa on hankkeen toinen pääosapuoli.

Onnettomuudet sekä terrorismi ja turvallisuus ovat saaneet BM:ssa huomiota yli kaksinkertaisesti AL:een verrattuna, kun tarkastellaan uutisten määriä. Onnettomuusuutisia on BM:ssa 2,5 ja terrorismia ja turvallisuutta koskevia uutisia 2,75 yhtä AL:n uutista kohden. Vaikka juttuja on BM:ssa useampia kuin AL:ssä, AL on uutisoinut näitä aiheita suhteessa melko paljon. Saksan ulkopolitiikkaa sekä lakia ja oikeutta käsittelevissä uutisissa sekä EU-uutisissa lehtien juttumäärät jakautuvat melko tasaisesti suhdeluvuin 2; 1 ja 1,4. EU-aiheet koskettavat melko tasaisesti Suomea ja Saksaa, ja ulkopolitiikkaa ja lakia ja oikeutta koskevat uutiset käsittelevät yksittäisiä tapahtumia (Israelin ja Saksan päämiesten tapaaminen ja yksittäinen oikeusjuttu[15]), eivätkä pitkää käsittelyä vaativia monipolvisia aiheita.

6.2 Uutisten tekijät ja lähteet

Kaaviossa 2 on esitetty AL:n uutisten tekijät ja lähteet. AL:ssä ne merkitään joko otsikon alle tai leipätekstin loppuun. Jos toimittaja on nimetty, hänen nimensä on aina tekstin alussa otsikon jälkeen. AL:n uutisissa on viittä eri tyyppiä erilaisista tekijä-lähde-yhdistelmistä. Yleisin ovat pelkät uutistoimistolähteet (esimerkki 2). Näitä on 12 uutisessa. Toiseksi yleisin tyyppi on oman toimittajan nimellä signeerattu uutinen (esimerkki 3). Tällaisia juttuja on aineistossa 10. Kolmas tapaus on kahden edellisen yhdistelmä, eli nimetty lehden oma toimittaja ja uutistoimistolähteet (esimerkki 4). Tällaisia juttuja on neljä. Lisäksi aineistossa on kaksi uutista, joissa signeerauksena on ”Aamulehti”[16] ja uutistoimistot (esimerkki 5) ja yksi uutinen, joka on uutistoimiston, mutta jossa uutistoimiston toimittaja on nimetty (esimerkki 6).

(2)
Matkustajakone ulos kiitoradalta
STT, AFP, AP
AL 4.1.2010

[14] AL 10.4.2010, BM 29.3.2010, BM 8.4.2010a, BM 8.4.2010b, BM 10.4.2010.
[15] AL 19.1.2010, BM 19.1.2010a, BM 19.1.2010b ja AL 17.4.2010, BM 17.4.2010.
[16] Merkintä ”Aamulehti” tarkoittanee sitä, että lehden toimituksessa uutista on editoitu ennen julkaisua (vrt. yllä).

(3)
"Poliisit tykittivät vettä lapsiinkin"
Saksa: Poliisi käytti voimatoimia taltuttaessaan mielenosoittajia
Anni Seppälä
AL 1.10.2010

(4)
Helle kiusaa Pohjolaa, Saksaa ja Puolaa
Lämpöennätykset: Ruotsissa noteerattiin huippulukemia, venäläisille suositellaan siestaa
Esa Järveläinen, Aamulehti, AFP, Reuters
AL 14.7.2010

(5)
Matkustaja-aluksen annettiin palaa loppuun Itämerellä
Laivaturma: Kaikki aluksella olleet ehdittiin pelastaa ripeästi paikalle tulleisiin muihin aluksiin
Aamulehti, STT, DPA, Reuters, TT, AP
AL 10.10.2010

(6)
Saksa kävelemässä Rehnin yli
STT, TUOMAS SAVONEN
AL 19.10.2010a

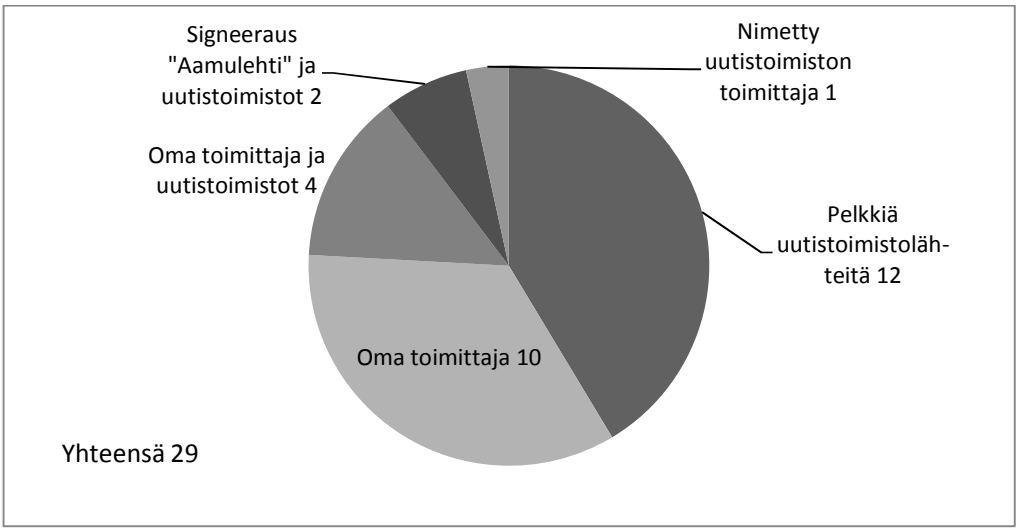

Kaavio 2: AL:n uutisten tekijät ja lähteet.

Tarkat tiedot uutisten tekijöistä ja lähteistä tutkittavissa lehdissä on esitetty juttukohtaisesti liitteessä 1. Uutistoimistoa on käytetty lähteenä 19 uutisessa eli 65,5 prosentissa AL:n uutisista. Verrattuna vuoden 1995 uutisvirtatutkimukseen, määrä on kasvanut. Uutisvirtatutkimuksen aineistossa 53 prosenttia ulkomaanuutisista oli peräisin uutistoimistoilta (ks. luku 2.2 ja Pietiläinen 1998a, 99).

AL:n ulkomaanosastosta vastaava uutispäällikkö Vesa Laitinen nimeää lehden tavoitteeksi sen, että toimittajan nimi olisi jutun alussa mahdollisimman usein (ks. luku 4.2.3 ja Laitinen 2011). Aineistossa tämä toteutuu 48,3 prosentissa jutuissa, mitä voidaan pitää lehden resurssit huomioon ottaen hyvänä suorituksena (ks. luku 2.3). Toisaalta luku olisi kasvanut uutistoimistojen hyväksi, jos tutkimuksessa olisi huomioitu myös lyhyet sähkeet ja ns. pikku-uutiset, jotka usein tulevat nimenomaan uutistoimistojen kautta (ks. luku 2.2).

AL:n useimmin lähteinään käyttämät uutistoimistot ovat nähtävissä kaaviossa 3. Eniten käytetty toimisto on STT. Sen nimiin on merkitty 13 uutista. Muut toimistot, joiden asiakas AL on (AP ja Reuters, ks. luku 2.2) ovat molemmat kahdeksalla jutullaan jaetulla kolmannella sijalla. Näiden edelle menee kymmenellä jutulla saksalainen dpa, joka on AL:lle toisen käden lähde. Muut AL:n käyttämät toimistot ovat siis käyttäneet sen materiaalia. Myös AFP:n ja TT:n materiaali on päätynyt AL:een muiden toimistojen kautta. AFP:n materiaalia on kahdeksassa jutussa ja TT:n neljässä.

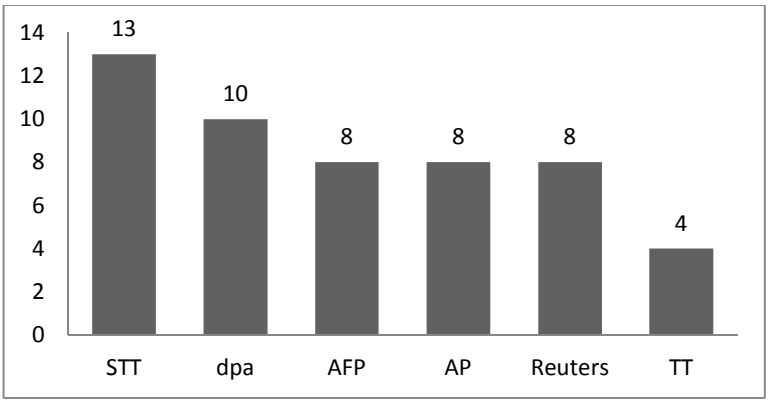

Kaavio 3: Uutistoimistot, joita AL:n uutisissa on käytetty lähteenä.

AL:n uutisille näyttäisi tämän tutkimuksen perusteella olevan tyypillistä monen eri lähteen käyttö. Kaaviossa 4 on esitetty käytettyjen uutistoimistolähteiden jakaantuminen AL:ssä niissä 19 uutisessa, joissa uutistoimistolähteitä on käytetty. Vain STT:ltä tai yhdeltä ulkomaiselta toimistolta peräisin olevia uutisia on aineistossa kumpiakin kaksi. Useampaa kuin yhtä ulkomaista uutistoimistoa on käytetty lähteenä neljässä AL:n uutisessa. Selvä enemmistö, 11 kappaletta uutisista on sellaisia, joissa lähteenä on käytetty STT:n ja ulkomaisten uutistoimistojen materiaalia.

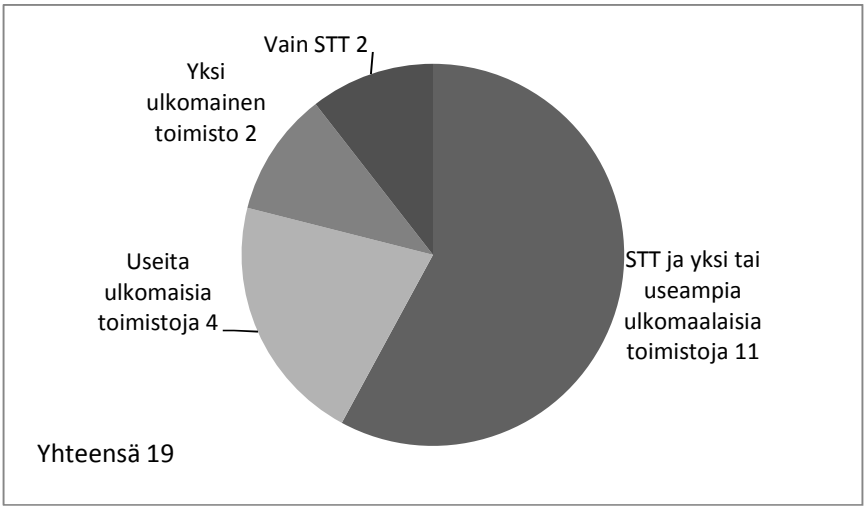

Kaavio 4: Käytettyjen uutistoimistolähteiden jakaantuminen AL:ssä STT:n ja ulkomaalaisten toimistojen välillä

Saksaa käsittelevät uutiset ovat siis päätyneet AL:een useaa eri reittiä. Vajaa puolet aineiston uutisista on syntynyt AL:n avustajan tai kirjeenvaihtajan kynästä (ks. luku 2.3 ja liite 1). Uutistoimistomateriaalia on saatu suomalaisen STT:n lisäksi viideltä ulkomaiselta toimistolta, joiden kotimaat ovat Saksa, Ranska, Yhdysvallat, Iso-Britannia ja Ruotsi. Kuten luvussa 4.2.2 havaittiin, lähdetekstin jäljittäminen olisi todellakin erittäin vaikeaa. Suurin osa aineiston AL:n uutisista näyttäisi perustuvan useisiin eri lähteisiin.

Vertailun vuoksi kaaviossa 5 on esitetty tiedot BM:n uutisten tekijöistä ja lähteistä. BM:ssa toimittajan nimi mainitaan otsikon jälkeen (esimerkki 7), muut mahdolliset signeeraukset ovat jutun lopussa (esimerkki 8).

(7)
EU-Reform
Was die Kanzlerin ändern will und warum sie dafür Kritik erntet
Freitag, 29. Oktober 2010 02:58 - Von Carolin Brühl
BM 29.10.2010b

(8)
-- Außerdem sei die Kanzlerin seit Silvester "abgetaucht". Ähnlich äußerte sich Grünen-Fraktionschefin Renate Künast. "Wir leben in einem Land ohne Regierung", warf Künast Union und FDP vor. "So eine Chaos-Combo war Rot-Grün nie."BM
BM 9.1.2010

Kaaviosta 5 huomataan ero AL:n ja BM:n signeerauskäytäntöjen välillä. Kun AL:ssä jokainen juttu on merkitty jonkun nimiin, BM:ssa yleisin tapa on olla signeeraamatta juttua lainkaan. Tällaisia tapauksia on 37 kappaletta, mikä on 41,1 prosenttia kaikista aineiston jutuista. Lukua nostavat lyhyet Info-jutut, jotka vastaavat AL:n faktalaatikoita,

mutta jotka ovat BM:n arkistossa omina juttuinaan. Niihin tekijää ei ole merkitty koskaan (ks. liite 1). Toinen merkittävä ero on siinä, että BM:ssa juttu saattaa olla merkitty useamman kuin yhden toimittajan nimiin. AL:ssä näin ei ole. BM:ssa yhden toimittajan nimiin on merkitty 20 uutista ja useamman kuin yhden toimittajan nimiin 11. Lehden BM-lyhenteellä on signeerattu yhdeksän uutista, kahdeksan on merkitty pelkän uutistoimiston nimiin ja yksi lehden ja uutistoimiston nimiin. Epäselviksi tapauksiksi kaavioon 5 on merkitty neljä uutista, joiden lopussa on kirjainlyhenteitä, joiden merkitys jää epäselväksi. Ne voivat luultavasti viitata uutistoimistoon tai ehkä myös henkilöön.

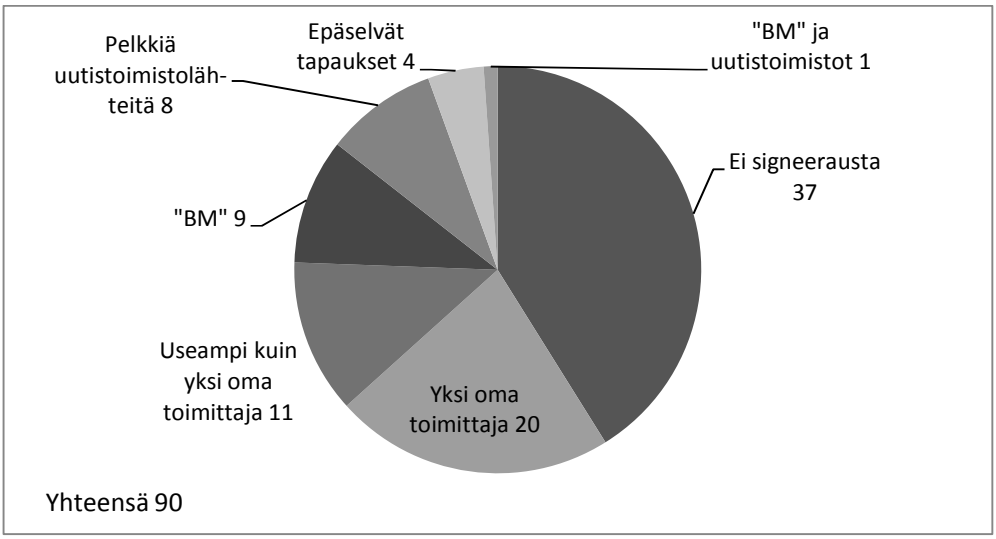

Kaavio 5: BM:n uutisten tekijät ja lähteet.

AL:n ja BM:n uutisten lähteiden vertailu tämän tarkemmin ei ole tässä tutkimuksessa tarkoituksenmukaista. AL:lle aineiston uutiset edustavat ulkomaanuutisia kun taas BM:lle ne ovat kotimaanuutisia. Lehtien resurssit juttujen kokoamiseen ja kirjoittamiseen ovat siis täysin erilaiset. Tässä suhteessa vertailukelpoisempaa materiaalia olisivat esimerkiksi molempien lehtien ulkomaanuutiset.

6.3 Uutisten rakenne ja asioiden esittämisjärjestys

Taulukkoon 2 on kerätty aineiston uutisten pituuteen ja rakenteeseen liittyviä tunnuslukuja. Jo ensi näkemältä voidaan huomata, että BM:n uutiset ovat pitempiä kuin AL:n. Tämä käsitys vahvistuu laskemalla uutisten keskimääräiset merkkimäärät. AL:n uutisten keskipituus on noin 2386 merkkiä, kun taas BM:n uutiset ovat keskimäärin 3010 merk-

kiä pitkiä[17]. AL:n jutut ovat siis 20,7 prosenttia eli noin viidenneksen BM:n juttuja lyhyempiä. BM:n lukemaa vielä pienentää se, että AL:n faktalaatikoita vastaavat ”Info”-jutut ovat omia juttujaan, kun taas AL:ssä faktalaatikot on aina liitetty pääjutun yhteyteen.

	AL	**BM**
Keskimääräinen juttupituus (merkkiä)	2386	3010
Keskimääräinen kappaleen pituus (merkkiä)	180	442
Väliotsikoiden määrä juttua kohti	1,14	0,48
Väliotsikoiden määrä 1000 merkkiä kohti	0,48	0,16

Taulukko 2: Uutisten pituuteen ja rakenteeseen liittyviä tunnuslukuja AL:ssä ja BM:ssa.

Itse uutisten lisäksi myös kappaleet näyttävät olevan BM:ssa pidempiä kuin AL:ssä. Ero on itse asiassa yllättävän suuri. AL:ssä yhden kappaleen pituus on keskimäärin noin 180 merkkiä, kun BM:ssa kappale on keskimäärin noin 442 merkkiä pitkä[18]. AL:n keskimääräinen kappalepituus on siis 59,3 prosenttia eli noin kaksi kolmannesta BM:n vastaavasta. Luettavuuden kannalta tässä on merkittävä ero, kun ajatellaan, miltä kappaleet näyttävät sanomalehden kapealla palstalla.

Uutisten pituuden lisäksi eroa on myös väliotsikoiden määrässä. Yllättäen AL näyttäisi käyttävän enemmän väliotsikoita kuin BM, vaikka BM:n uutiset ovat pidempiä. Laskenta vahvistaa oletuksen. AL:ssä väliotsikoita on yhtä juttua kohden 1,14 kun BM:ssa niitä on 0,48. Tuhatta merkkiä kohden lukumäärät ovat AL 0,48 ja BM 0,16. Näin ollen AL käyttää väliotsikoita laskentatavasta riippuen noin 2,4 kertaa (juttua kohti) tai noin kolme kertaa (tuhatta merkkiä kohti) niin usein kuin BM.

AL:n ja BM:n uutisissa eroa on myös faktalaatikoiden rakenteessa. AL käyttää uutistensa yhteydessä faktalaatikoita, joissa on kerrottu tiiviissä muodossa uutisaiheeseen liitty-

[17] Mukaan on laskettu leipäteksti välilyönteineen ilman otsikoita. Väliotsikot ja faktalaatikot ovat mukana laskennassa.
[18] Laskennassa mukana kymmenen satunnaisesti valittua uutista kummastakin lehdestä.

viä asioita, esim. tapahtumien taustat tai tärkein sisältö. Tätä keinoa käytetään esimerkiksi useassa EU-aiheisessa uutisessa. AL:n faktalaatikoissa asiat on esitetty yleensä ranskalaisin viivoin. Virkkeet ovat pääsääntöisesti lyhyitä ja joskus käytetään myös vaillinaisia lauseita. AL:n faktalaatikoiden tyyli on linjassa Kotilaisen (2003, 40) neuvojen kanssa, joissa korostetaan lukijan työn helpottamista ja silmäilevän lukutavan avustamista (ks. luku 3.2). BM käyttää vastaavasti ”Info”-otsikoituja juttuja, jotka ovat lyhyitä ja löytyvät arkistosta omina juttuinaan eivätkä pääjutun yhteydestä. ”Info”-jutut muodostuvat AL:n faktalaatikoita useammin leipätekstistä, jossa virkkeet voivat olla pitkiäkin ja teksti muodostuu yleensä selvemmin kappaleista kuin yksittäisistä virkkeistä. BM:n uutisissa vaikeita asioita selitetään AL:ä useammin myös varsinaisten uutisten leipätekstissä, jolloin lukijan täytyy lukea koko juttu, saadakseen kuvan tapahtumista. AL:n lukija saa jo faktalaatikoita silmäilemällä kiinni uutisen pääkohdista, joten hänen ei välttämättä tarvitse lukea koko uutista.

Neljässä AL:n uutisessa on mukana myös ns. kainalojuttu (ks. luku 3.2), joka laajentaa varsinaista uutista tai tarjoaa siihen toisen näkökulman. BM:n arkistossa puolestaan juttujen keskinäiset suhteet eivät käy ilmi, joten on mahdotonta sanoa, onko jokin juttu toisen kainalo vai ei. Siksi kainalojuttuja ei voida tässä tutkimuksessa vertailla.

Otsikoiden rakenteessa on pieniä eroja AL:n ja BM:n välillä. AL käyttää lyhyissä jutuissa vain yhtä otsikkoa (esimerkki 9). Pitemmissä jutuissa otsikoita on yleensä kaksi (esimerkki 10). Pääotsikon jälkeen on alaotsikko, jonka edellä oleva ingressi-isku sijoittaa uutisen tiettyyn aihepiiriin tai paikkaan (ks. luku 3.2). BM puolestaan käyttää jutuissaan yhtä otsikkoa (esimerkki 11). Sen edellä on ingressi-iskun kaltainen yhden tai muutaman sanan mittainen iskulause, joka rajaa uutisen aiheen. Joissakin uutisissa AL kertoo uutisen tapahtumapaikan ennen leipätekstin alkua (esimerkki 9). Kaupungin nimi kirjoitetaan siis leipätekstin alkuun.

(9)
Pommiepäilyn aiheuttaja yhä kateissa
München. Saksassa viranomaiset pyrkivät selvittämään, kuinka epäilyttävä matkustaja onnistui livahtamaan vartijoilta Münchenin lentokentällä. Sisäministeri Thomas de Maiziere sanoi televisiossa ottavansa keskiviikon välikohtauksen hyvin vakavasti.--
AL 22.1.2010

(10)
Hampurin moskeijasta pyhään sotaan
Saksa: Yhdysvaltain lennokki-iskussa surmatut saksalaiset olivat aikeissa iskeä Euroopassa?
AL 6.10.2010

(11)
Militär
Drohnen-Donner über Waziristan
BM 6.10.2010a

Asioiden esittämisjärjestyksen muuttamisesta on aineiston perusteella vaikea sanoa mitään varmaa. AL:n ja BM:n tekstit ovat peräisin eri lähteistä, joten teksteissä ei voi näkyä lähteistä johtuvia yhtäläisyyksiä asioiden esittämisjärjestyksessä. Mitään yhtenäisiä linjoja ei ole havaittavissa – toisaalta ei myöskään merkittäviä eroja. Uutisten rakenne noudattelee pitkälti perinteistä kaavaa (ks. luku 3.2).

Lehtien keskinäiset erot siinä, missä järjestyksessä asiat kerrotaan, johtunevat pitkälti valitusta näkökulmasta. Ainoa esille nouseva selvä ero on BM:n tapa aloittaa uutinen AL:ä useammin kuvaamalla tapahtumia tai henkilöiden tuntemuksia, mikä on tyypillistä, kun halutaan uutisoida tarinan avulla. Palaan tähän luvussa 6.4.4. BM näyttää luottavan siihen, että kuvaileva alku pitää yllä lukijan mielenkiinnon, ja tämä jaksaa lukea juttua alkua pidemmälle saadakseen tietää myös oleelliset faktat. AL näyttää avustavan lukijaa enemmän, jotta tämän ei tarvitse lukea jutuista kuin alut tietoa saadakseen (vrt. luku 3.2).

Asioiden esittämisjärjestyksen muuttamista voitaisiin tutkia paremmin erilaisen aineiston avulla. Jotta voitaisiin varmasti sanoa, että järjestyksen muuttamiselle on selvä syy, pitäisi tutkia aineistoa, jossa aineiston tekstit ovat toistensa lähde- ja kohdetekstejä. Kuten aiemmin todettiin, tämänkaltaisen aineiston kokoaminen näyttää kuitenkin vaikealta, ellei mahdottomalta suomi-saksa-kieliparissa.

6.4 Otsikot ja uutiskärjet

Kuten Kuutti ja Puro (1998, 61) toteavat, otsikko ja uutiskärki kertovat uutisen keskeisimmän sisällön. Koska uutisessa tärkein asia pyritään aina kertomaan ensin, otsikoiden ja uutiskärkien tutkiminen paljastaa, mistä näkökulmasta uutinen lähestyy kertomaansa

asiaa. Uutisen kirjoittaja pyrkii valitsemaan näkökulman, joka on lukijan kannalta kiinnostava. (vrt. luku 3.2.)

Tässä luvussa esittelen aineistosta esiin nousevia otsikointiin ja uutiskärkiin liittyviä ilmiöitä. Ensimmäinen ja tärkein niistä on juuri erilaiset näkökulmat, joista uutiset tarkastelevat tapahtumia. Muita ilmiöitä ovat toimijoiden erilainen nimeäminen ja käyttö samasta tapahtumasta kertovissa uutisissa (luku 6.4.2), Saksan niputtaminen osaksi muuta Eurooppaa (luku 6.4.3) ja uutisen alun rakentaminen tarinallisesti (luku 6.4.4). Tässä yhteydessä on syytä huomauttaa, että nämä kaikki ilmiöt liittyvät tietenkin enemmän tai vähemmän näkökulman valintaan. Ilmiöt esitellään kuitenkin omina alalukuinaan otsikot ja uutiskärjet -otsikon alla, sillä niiden tarkastelu on mielekästä myös itsenäisinä ilmiöinä.

Uutiskärjeksi käsitetään tässä yhteydessä jutun ensimmäinen kappale. Otsikkoon luetaan mukaan mahdolliset ingressi-iskut (ks. luku 3.2) sekä ylä- ja alarivit eli otsikon ylä- tai alapuolella mahdollisesti olevat täsmentävät ylä- tai alaotsikot. BM näyttäisi sijoittavan ingressi-iskun jo ennen otsikoita, AL puolestaan otsikoiden jälkeen leipätekstin alkuun.

6.4.1 Erilaiset näkökulmat

Kuten luvussa 4.2.3 kävi ilmi, näkökulman vaihtaminen on usein se asia, joka tekee uutiskäännöksestä onnistuneen. Eri kulttuureissa samasta asiasta kerrotaan eri näkökulmista, sillä kulttuurista riippuen eri asiat nousevat tärkeiksi. Kun tutkitaan AL:n ja BM:n samoista aiheista kertovien uutisten näkökulmia, täytyy ottaa huomioon se, että suomalaisen ja saksalaisen uutisen näkökulma on harvoin täysin sama. Suomalainen tiedotusväline pyrkii katsomaan asioita suomalaisia ja saksalainen luonnollisesti saksalaisia kiinnostavista näkökulmista. Lisäksi aineiston uutiset kertovat pääasiassa Saksan kotimaan asioista, minkä vuoksi näkökulmaero on olemassa jo lähtökohtaisesti – samat asiat kun ovat suomalaisille ulkomaanuutisia. Poikkeuksen tähän tekevät EU-uutiset, jotka sijoittuvat sekä Saksassa että Suomessa jonnekin kotimaan- ja ulkomaanuutisten välille.

Tässä yhteydessä erilainen näkökulma kattaa seuraavanlaiset tapaukset:

- AL ja BM ovat nostaneet tärkeimmäksi uutiseksi samasta uutisaiheesta eri puolen tai osan.
- AL ja BM ovat tehneet samasta uutisaiheesta erilaisen tulkinnan, ts. tapahtuman tai ilmiön vaikutukset, syyt tai seuraukset on tulkittu uutisessa merkittävästi eri lailla.

Joissakin tapauksissa näkökulmien erojen ja samankaltaisuuksien määritteleminen on vaikeaa. Aiheissa, joista AL uutisoi yhden tai kahden uutisen verran ja BM on julkaissut uutisia moninkertaisen määrän, BM pystyy tietysti käsittelemään asioita paljon useammista näkökulmista kuin AL. Tällöin jako on tehty sen perusteella, mikä on BM:n yleisin näkökulma ja tulkinta AL:een verrattuna.

Aineiston 29:stä AL:n uutisesta 14:ssä näkökulma on samanlainen kuin samasta aiheesta kertovissa BM:n uutisissa. Kaaviossa 6 nämä AL:n uutiset on esitetty aihepiireittäin. Valtaosa eli puolet näistä AL:n uutisista kuuluu aihepiiriltään sää-uutisiin. Huomionarvoista on se, että kaikki aineiston sää-aiheiset uutiset kuuluvat tähän ryhmään. Tämä selittynee sillä, että uutiseksi nouseva huono säätila seurauksineen on tulkittavissa huonoksi katsoipa sitä mistä päin maailmaa tahansa. Samasta näkökulmasta asioita katsotaan myös kahdessa EU-uutisessa ja kahdessa Saksan sisäpolitiikkaa käsittelevässä uutisessa, yhdessä onnettomuusuutisessa sekä yhdessä lakia ja oikeutta ja terrorismia ja turvallisuutta käsittelevässä uutisessa.

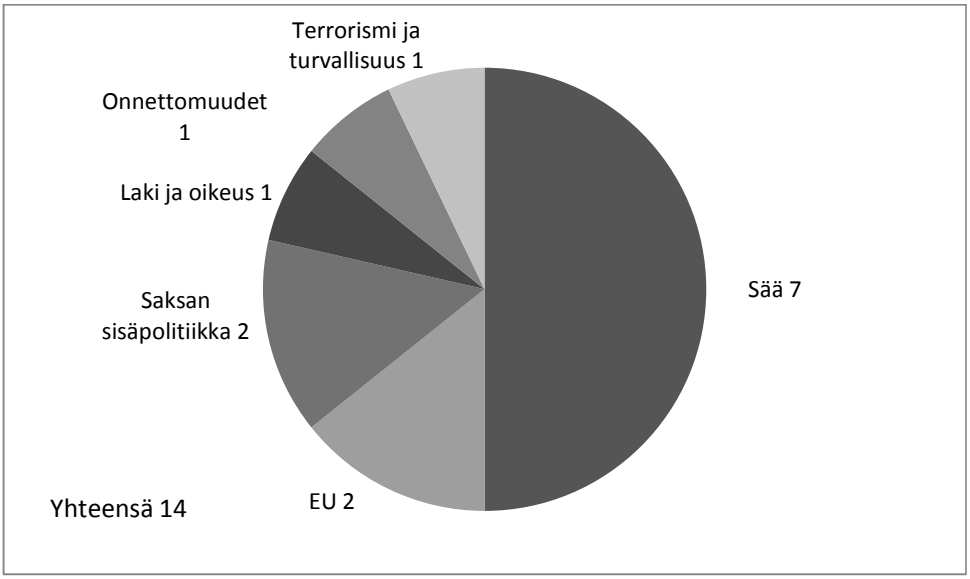

Kaavio 6: Aihepiireittäin AL:n jutut, joiden otsikossa tai uutiskärjessä on sama näkökulma kuin BM:ssa.

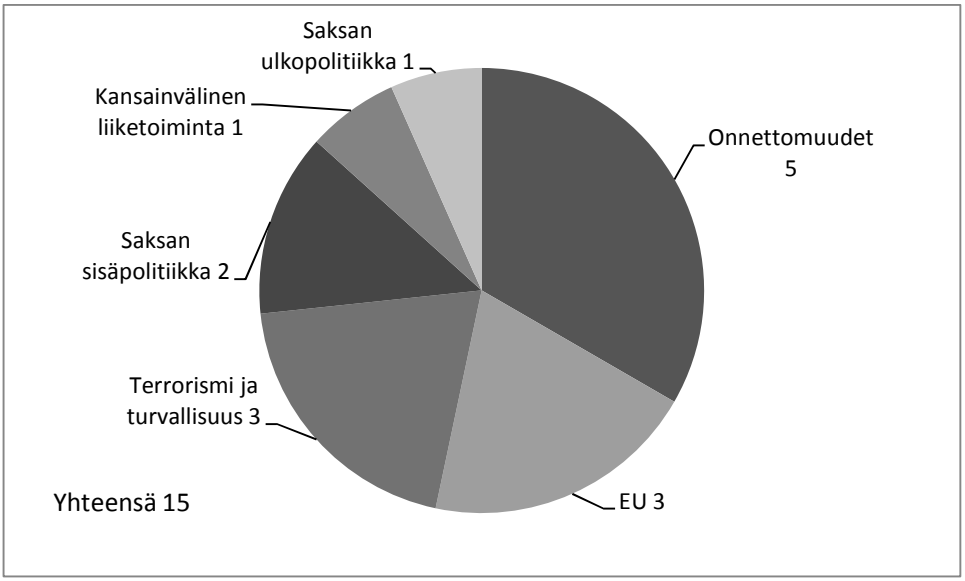

Kaavio 7: Aihepiireittäin AL:n jutut, joiden otsikossa tai uutiskärjessä on eri näkökulma kuin BM:ssa.

Kaaviossa 7 on esitetty aihepiireittäin AL:n uutiset, joissa otsikon tai uutiskärjen näkökulma on eri kuin BM:ssa. Yllättäen viidessä kuudesta onnettomuusuutisesta lehtien valitsema näkökulma on erilainen. AL tuntuu useammin painottavan tapahtumien faktoja ja ns. teknisiä tietoja, kun taas BM lähtee usein liikkeelle tapahtumien kuvaamisesta tai niissä osallisina olleiden henkilöiden tuntemuksista (ks. tarkemmin luku 6.4.4). Näkökulma on erilainen myös kolmessa viidestä AL:n EU-uutisesta. Neljä AL:ssä tutkimusjaksolla ilmestyneestä viidestä EU-uutisesta käsittelee samaa EU-huippukokousta, jossa tarkoituksena oli päättää EU:n talouskurin tiukentamisesta. Lisäksi Saksa ajoi EU:n perussopimuksen muuttamista, mitä Suomi ei kannattanut. Maiden erilainen kanta aiheeseen näkyy myös tutkittavien lehtien uutisoinnissa. Esimerkin[19] (12) katkelmat on poimittu samana päivänä AL:ssä ja BM:ssa ilmestyneistä uutisista. Jutut käsittelevät samaa EU-huippukokousta, mutta niiden näkökulma on hyvin erilainen. AL:n jutun sävy on kielteinen, mikä näkyy erityisesti sananvalinnoissa (runnoi, taipua Saksan vaatimukseen). BM puolestaan näkee saman kokouksen lopputulokset hyvin myönteisessä valossa, ja lähtee liikkeelle siitä, kuinka paljon työtä Angela Merkel on tehnyt saavuttaakseen otsikon esille nostaman erävoiton. Lehtijuttujen sisältö heijastelee valtioiden EU-politiikan tavoitteita ja niiden eroja.

[19] Esimerkeissä 12–22 otsikot, ingressi-iskut ja ylä- ja alarivit on lihavoitu. Uutiskärki on kirjoitettu leipätekstinä. Otsikoiden rivinvaihdot on säilytetty. Otsikon alla lehdissä olevat tekijätiedot on jätetty tässä pois. Esimerkin perään on merkitty uutinen, josta se on peräisin. Uutisten tarkat julkaisutiedot on esitetty liitteessä 1.

(12)
Saksa runnoi EU-kokouksessa toiveitaan läpi
Suomi: Pääministeri Kiviniemi haluaa yksityisen sektorin mukaan kriisimaiden pelastusoperaatioihin
EU-maiden päämiehet näyttivät osin taipuvan Saksan vaatimukseen EU:n perussopimuksen muuttamisesta torstaina Brysselissä pidetyssä huippukokouksessa. Reutersin haastattelemien diplomaattilähteiden mukaan suurin osa jäsenmaista kannatti rajattua perussopimuksen muutosta.
AL 29.10.2010

EU-Gipfel
Punktsieg für Angela Merkel
Sie hatte stundenlang telefoniert, an manchen Tagen bis tief in die Nacht. Gestern war Erntetag. Bundeskanzlerin Angela Merkel (CDU) konnte sich, so zeichnete sich jedenfalls im Laufe des Tages immer deutlicher ab, beim EU-Gipfel in Brüssel mit ihrer wichtigsten Forderung durchsetzen.
BM 29.10.2010a

Terrorismiin ja turvallisuuteen liittyvissä uutisissa kolmessa neljästä AL:n uutisesta näkökulma on erilainen kuin BM:ssa. BM keskittyy ennen muuta Saksan sisäiseen turvallisuuteen ja peilaa ihmisten huolta siitä. AL keskittyy kuvaamaan tapahtumia ulkopuolisin silmin, eikä Saksan turvallisuus tunnu liikauttavan sitä erityisesti. Esimerkissä (13) AL:n uutinen nostaa tärkeimmäksi asiaksi sen, että Münchenin lentoasemalla epäilyttävä matkustaja pääsi pakoon turvatarkastajilta. BM sen sijaan tulkitsee tapahtunutta heti laajemmin ja uutisoi Lentokentän puutteellisista turvatoimista. Myös AL:n uutisessa asian tämä puoli nostetaan esille, mutta vain yhden virkkeen verran ja uutisen lopussa.

(13)
Pommiepäilyn aiheuttaja yhä kateissa
München. Saksassa viranomaiset pyrkivät selvittämään, kuinka epäilyttävä matkustaja onnistui livahtamaan vartijoilta Münchenin lentokentällä. Sisäministeri Thomas de Maiziere sanoi televisiossa ottavansa keskiviikon välikohtauksen hyvin vakavasti. -- Saksassa arvosteltiin torstaina henkilökunnan vähyyttä kenttien turvatarkastuksissa.
AL 22.1.2010

Münchner Flughafen
Sicherheitspanne wird Chefsache
Auf dem Franz-Josef-Strauß-Flughafen in München gibt es offensichtlich Sicherheitsmängel. Ein bislang unbekannter Fluggast hatte trotz Sprengstoffalarms bei der Kontrolle seines Handgepäcks im Sicherheitsbereich verschwinden können, ohne festgehalten zu werden.
BM 22.1.2010

Näkökulman valinnassa näkyy toisinaan myös kummankin tutkittavan lehden paikallisuus. Esimerkissä (14) AL on nostanut Duisburgissa teknofestivaaleilla sattuneen onnettomuuden jälkeen asiasta esille uuden näkökulman. Heinäkuun lopulla festivaalikausi

on ollut vilkkaimmillaan, ja näkökulmaksi on nostettu se, voisivatko Duisburgin tapahtumat toistua Suomessa ja Tampereella. Kesäkuukausina uutisvälineillä on perinteisesti pulaa ns. kovista uutisista (ks. luku 3.3), mikä osaltaan saattaa selittää sitä, että Saksassa tapahtunut onnettomuus on saanut runsaasti palstatilaa AL:ssä.

(14)
Paniikki syntyy pienessäkin joukossa, jos liikenne ei vedä
Ratinan konsertit: Laukonsillasta ei haluta Duisburgin kaltaista pullonkaulaa
Saksan Duisburgissa lauantaina ainakin 19 ihmisten hengen vaatinut paniikki voisi teoriassa tapahtua myös suomalaisilla festivaaleilla.
AL 26.7.2010

Esimerkki (15) on puolestaan poimittu BM:sta. Joulukuussa 2010 sankka lumentulo aiheutti ongelmia Saksassa. BM käsitteli asiaa luonnollisesti myös paikallisesta näkökulmasta.

(15)
Schnee
Winter-Chaos: Krisengipfel beim Senat
Das Winterchaos hat sich am Montag in Berlin erneut zugespitzt. Auf den Straßen und Gehwegen kam es ebenso zu Behinderungen wie an den Flughäfen Tegel und Schönefeld sowie bei S-Bahn und BVG. Insgesamt liegen in der Hauptstadt laut Meteorologen 37 Zentimeter Schnee. Der Berliner Senat lud für Dienstag zu einem Krisengipfel. Brandenburg geht bereits das Streusalz aus. Auch Flug- und Bahnreisende in ganz Europa mussten erneut mit erheblichen Behinderungen zurechtkommen.
BM 21.12.2010

6.4.2 Eri toimijat

Toinen otsikoinnista ja uutiskärjistä esille nouseva seikka on toimijoiden vaihtaminen. Erilaisilla toimijoilla tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, että lehdet nimittävät saman tapahtuman aktiivisia toimijoita eri nimillä tai joissakin tapauksissa nostavat keskeiseen asemaan eri toimijan. Havainnollistan tätä jäljempänä esimerkkien avulla.

Aineistossa on 15 AL:n uutista, joissa ilmiö esiintyy, yhdessä jopa kahdesti. Näin ollen AL:n otsikoissa ja uutiskärjissä käyttämät toimijat eroavat siis BM:n vastaavista yli puolessa AL:n uutisista. Ilmiöstä on aineistossa havaittavissa kahta tyyppiä: siirtyminen yläkäsitteeseen ja henkilöiminen. Ilmiöiden esiintyminen AL:n eri aihepiirien uutisissa on esitetty taulukossa 3.

Aihepiiri	Siirtyminen yläkäsitteeseen		Henkilöiminen
	Henkilöt	Asiat	
Sää		6	
EU	3		
Saksan sisäpolitiikka	1	2	1
Laki ja oikeus	1		
Saksan ulkopolitiikka	1		
Terrorismi ja turvallisuus	1		
Tapauksia yhteensä	7	8	1

Taulukko 3: Aihepiireittäin AL:n uutiset, joissa otsikoissa ja uutiskärjissä olevat toimijat eroavat BM:n uutisten vastaavista.

Siirtymisellä yläkäsitteeseen tarkoitetaan tapauksia, joissa AL ei käytä otsikossa tai uutiskärjessä toimijasta tarkkaa nimeä tai kuvausta vaan epämääräisempää yläkäsitettä. Tällaisia tapauksia on aineistossa 15, ja ne jakaantuvat kuuden eri aihepiirin kesken. Ilmiötä esiintyy sekä puhuttaessa ihmisistä (seitsemän tapausta) että asioista (kahdeksan tapausta). Ihmisistä puhuttaessa käytettävä yläkäsite on kuudessa tapauksessa Saksa tai saksalaiset, vaikka toimijana ei todellisuudessa olisikaan koko Saksan valtio tai sen kansalaiset. Esimerkissä (16) AL:n uutisen otsikossa tekijänä ovat saksalaiset. Lehti rajaa tarkan ryhmän ydinvoiman vastustajiin vasta leipätekstin ensimmäisessä virkkeessä. BM ei tietenkään käytä sanaa ”saksalaiset”, vaan puhuu heti mielenosoitukseen osallistuneista ihmisistä omana ryhmänään, eikä osana saksalaisia.

(16)
Saksalaiset tekivät ihmisketjun ydinvoimaa vastaan
Saksalaiset ydinvoiman vastustajat järjestivät lauantaina suurmielenosoituksen. Arviolta 100 000 ihmistä muodosti 120 kilometriä pitkän ketjun kahden ydinvoimalan välille. Tempauksellaan he vastustivat **Saksan** hallituksen ydinvoimalinjauksia.
AL 25.4.2010

Demonstration
Protest auf dem Deich
Bei einer der größten Anti-Atom-Demonstrationen der vergangenen Jahrzehnte haben sich gestern rund 100 000 Menschen zu einer Menschenkette aufgestellt.
BM 25.4.2010

Aineistossa on myös yksi tapaus, jossa AL:ssä henkilöstä puhuttaessa mainitaan ensin hänen ammattinsa, ennen kuin hänen nimensä kerrotaan (esimerkki 17). Yläkäsitteen käyttämisen jälkeen AL yleensä jossakin vaiheessa tarkentaa, kenestä tarkalleen on kysymys.

(17)
Piispa sai sakot holokaustin kieltämisestä
Saksalainen oikeusistuin tuomitsi äärikonservatiivin brittipiispan Richard Williamsonin perjantaina sakkoihin juutalaisten kansanmurhan kieltämisestä televisiohaastattelussa. --
AL 17.4.2010

Kahdeksassa tapauksessa yläkäsitteellä on AL:ssä korvattu jokin asia tai ilmiö. Tällöin BM käyttää jostakin asiasta tai ilmiöstä vakiintunutta nimeä, joka ei ole tuttu Suomessa. Kuusi tapauksista esiintyy säästä kertovissa uutisissa. Kertoessaan säärintamien vaikutuksista BM usein käyttää otsikoissaan ja uutiskärjissään myrskyille annettuja erisnimiä (esimerkki 18). AL sen sijaan puhuu sääilmiöstä yleisemmällä tasolla ja mahdollisesti kertoo myrskyn nimen myöhemmin.

(18)
Wetter
Tief "Petra" schneit Deutschland ein
Tief "Petra" ist am Donnerstag mit starken Schneefällen über Deutschland hinweggezogen. Im Westen, Süden und Norden kämpften Tausende Räumfahrzeuge darum, die Straßen frei zu schaufeln.
BM 17.12.2010b

Lumikaaos kiristi hermoja ympäri Eurooppaa
Talvi: Lentomatkustajat kahakoivat Frankfurtissa, lumisateet jatkuvat
Lumimyräkkä sotki lauantaina kymmenientuhansien ihmisten joulunalussuunnitelmat ympäri Eurooppaa.
AL 19.12.2010

Kahdessa tapauksessa asiasta yleiseen siirrytään kerrottaessa Stuttgartin matkakeskushankkeen nostattamasta kohusta. Suomalaiselle lukijalle aihe ei ole entuudestaan kovin tuttu. Saksalaislukija sen sijaan on kuullut aiheesta lähes varmasti jo aiemmin, onhan se herättänyt paljon keskustelua. BM käyttääkin jo otsikoissaan (esimerkki 19) hankkeesta nimeä Stuttgart 21, joka ei suomalaislukijalle sinällään sano mitään. Siksi AL mainitsee nimen vasta myöhemmin ja selityksen kera tai jättää koko nimen yksinkertaisesti pois.

(19)
Demonstration
Stuttgart 21: Ausbruch der Gewalt
Tränengas, Schlagstöcke, Pfefferspray, Wasserwerfer: Der bislang friedliche Protest gegen das Bahnprojekt Stuttgart 21 ist gestern erstmals eskaliert. Rund 600 Polizisten gingen mit aller Härte gegen Tausende Demonstranten vor, die den Stuttgarter Schlossgarten besetzt hatten.
BM 1.10.2010a

"Poliisit tykittivät vettä lapsiinkin"
Saksa: Poliisi käytti voimatoimia taltuttaessaan mielenosoittajia
Saksan poliisi käytti vesitykkejä ja pippurisuihketta torstaina mielenosoituksen hajottamiseen Stuttgartissa. Pari tuhatta ihmistä osallistui mielenosoitukseen, jossa vastustettiin kaupungin merkkipaalun, vanhan rautatieaseman purkamista.
AL 1.10.2010

Yhdessä uutisessa toimijaksi, tai paremminkin keskiöön, on nostettu yksittäinen henkilö, vaikka uutinen itse asiassa koskettaa laajaa joukkoa. Käytän ilmiöstä nimeä **henkilöiminen**. Sitä käytetään Stuttgartin matkakeskushanketta käsittelevässä uutisessa (esimerkki 20). BM:ssa aiheesta kirjoitetaan tutkimusajankohtana yhdeksässä uutisessa. Asemahanketta käsitellään eri näkökulmista, ja se nostetaan esille myös uutisoitaessa hallituksen laskeneita kannatuslukuja. Yksikään juttu ei kuitenkaan nosta asemahanketta ”Merkelin uhaksi”, kuten AL:n juttu tekee. Tutun nimen esiin nostamisella halutaan ehkä herättää suomalaisen lukija huomio ja auttaa suomalaista lukijaa jäsentämään aihe aloittamalla tutusta elementistä. Olen nostanut ilmiön esille erikseen, vaikka se esiintyykin aineistossa vain kerran. Oletan nimittäin, että laajemmassa aineistossa tätä ilmiötä voisi esiintyä runsaamminkin. Merkelin nostaminen keskiöön tarjoaa suomalaiselle viestimelle keinon antaa lukijalle heti aluksi tuttua tarttumapintaa. Lukijan silmä saattaa tarttua nimeen Merkel, mikä saa lukijan ehkä todennäköisemmin lukemaan jutun, kuin jos uutisointi olisi aloitettu täysin vieraasta aiheesta ja näkökulmasta.

(20)
Stuttgartin asemakohu uhkaa Merkeliä
Saksa: Miljardien matkakeskushanke ei miellytä kaikkia
Stuttgartin kalliista rautatieasemaprojektista on tulossa yhä pahempi vastus Saksan liittokansleri Angela Merkelille.
AL 19.10.2010

6.4.3 Niputtaminen osaksi Eurooppaa

Kolmas aineistossa otsikoista ja uutiskärjistä havaittava piirre on Saksan niputtaminen osaksi Eurooppaa. Tällä tarkoitan tapauksia, joissa Saksan tapahtumat kerrotaan yhdessä useamman muun valtion tapahtumien kanssa. Tällöin Saksan tapahtumat muodostavat vain osan uutisesta. Mielenkiintoista tässä asetelmassa on se, että samalla AL tulee välillä ikään kuin rajanneeksi Suomen Euroopan ulkopuolelle, jos sanaa Eurooppa käytetään Länsi- tai Keski-Euroopan sijasta. Myös BM kertoo muiden valtioiden tapahtumista näissä yhteyksissä, mutta painopiste ja näkökulma on luonnollisesti enimmäkseen kotimaan tapahtumissa.

AL niputtaa Saksan muun Euroopan osaksi kahdeksan uutisen otsikossa tai kärjessä. Useimmiten eli seitsemässä tapauksessa tätä strategiaa on käytetty säästä kertovissa uutisissa. Kaikki AL:n sää-uutiset aineistossa on rakennettu tällä tavalla. Esimerkki (21) on poiminta tyypillisestä tällaisesta tapauksesta.

(21)
Lumentulo taas Euroopan kiusana
Rankka lumentulo tukki maanteitä ja rautateitä eri puolilla Eurooppaa lauantaina, aina Unkarista Pohjoismaihin saakka.
AL 31.1.2010

Sääuutisten lisäksi aineistossa on yksi muuhunkin aiheeseen liittyvä uutinen, jossa Saksan tapahtumat on niputettu osaksi suurempaa kokonaisuutta. Uutinen kertoo Euroopan valtioihin kohdistuneista terroriuhkauksista. Siinä on kerätty terrorismiuhkiin liittyviä tapahtumia Euroopasta pitemmältä aikaväliltä, ja ne on nivottu yhteen saman otsikon alle.

6.4.4 Tarinallisuus

Aineistossa on nähtävissä eroja myös juttujen tarinallisuudessa (ks. luku 3.2 ja 3.4). Otsikoissa ja uutiskärjissä tarinallisuus näkyy siinä, miten uutisessa aletaan kertoa tapahtumista. Keskiöön saatetaan nostaa yksittäisen ihmisen kokemus tai dynaaminen kuvaus tapahtumien kulusta. Esimerkissä (22) on kolme katkelmaa saman päivän uutisista, jotka kaikki koskevat Itämerellä sattunutta laivaturmaa. AL on seurannut uutista numerossaan yhden jutun verran, BM kahden. AL:n uutinen ja BM:n toinen uutinen (BM 10.10.2010a) lähestyvät aihetta perinteisen uutisen mallin mukaan kertomalla mitä, missä ja kenelle on tapahtunut[20]. BM:n toinen uutinen (BM 10.10.2010b) ottaa kuitenkin keskiöön yhden laivalta pelastetun matkustajan kokemukset, ja jutun alku onkin varsin dramaattinen.

(22)

Matkustaja-aluksen annettiin palaa loppuun Itämerellä
Laivaturma: Kaikki aluksella olleet ehdittiin pelastaa ripeästi paikalle tulleisiin muihin aluksiin
Eteläisellä Itämerellä lauantain vastaisena yönä evakuoitu liettualainen matkustaja-alus paloi yhä lauantai-iltana Saksan aluevesillä, kertoivat pelastusviranomaiset.
AL 10.10.2010

[20] On mielenkiintoista, että lehtien näkökulma asiaan on hieman erilainen. AL painottaa uutisessaan sitä, että alus palaa yhä, BM puolestaan kertoo, että laivalla syttyi tulipalo, mutta kaikki pelastuivat.

Havarie
Inferno auf litauischer Fähre vor Fehmarn
Eine Fähre mit 249 Menschen an Bord ist in der Nacht zu gestern vor der Insel Fehmarn in Flammen aufgegangen. Alle Passagiere und die Besatzung konnten gerettet werden. Allerdings wurden 28 Menschen bei dem Unglück verletzt.
BM 10.10.2010a

Unglück
Todesangst auf der Ostsee
Laurynas V. (15) winkt seinem Bruder noch zu, als er am Freitag Abend kurz vor 22 Uhr in Kiel an Bord der Fähre "Lisco Gloria" geht. Der junge Litauer aus Krempe bei Glückstadt in Schleswig-Holstein will nach Klaipeda, in den Herbstferien seine Oma besuchen. Nur zwei Stunden später wird die 21-stündige Traumreise durch die Ostsee zur Horrorfahrt.
BM 10.10.2010b

Uutisten otsikoissa ja uutiskärjissä tarinallisuus näyttäisi olevan selvästi yleisempää BM:n kuin AL:n jutuissa. Kaaviosta 8 nähdään, että tarinallisia uutiskärkiä on aineiston BM:n uutisista yhteensä 29:ssä, mikä on lähes kolmannes uutisista. AL:ssä tarinallisia alkuja on aineistossa vain neljä, mikä tarkoittaa noin seitsemäsosaa jutuista. BM:ssa tarinallisuutta esiintyy eniten Saksan sisäpolitiikkaa (9kpl) ja onnettomuuksia (7kpl) käsittelevien juttujen alussa. Lisäksi tarinallisia alkuja on säätä (4 kpl), terrorismia ja turvallisuutta (4 kpl), EU:ta (2 kpl), kansainvälistä liiketoimintaa (2 kpl) ja Saksan ulkopolitiikkaa (1 kpl) käsittelevien uutisten alussa. AL:ssä on käytetty tarinallista alkua kahdessa EU-uutisessa, yhdessä terrorismia ja turvallisuutta käsittelevässä jutussa ja yhden onnettomuusuutisen kainalossa.

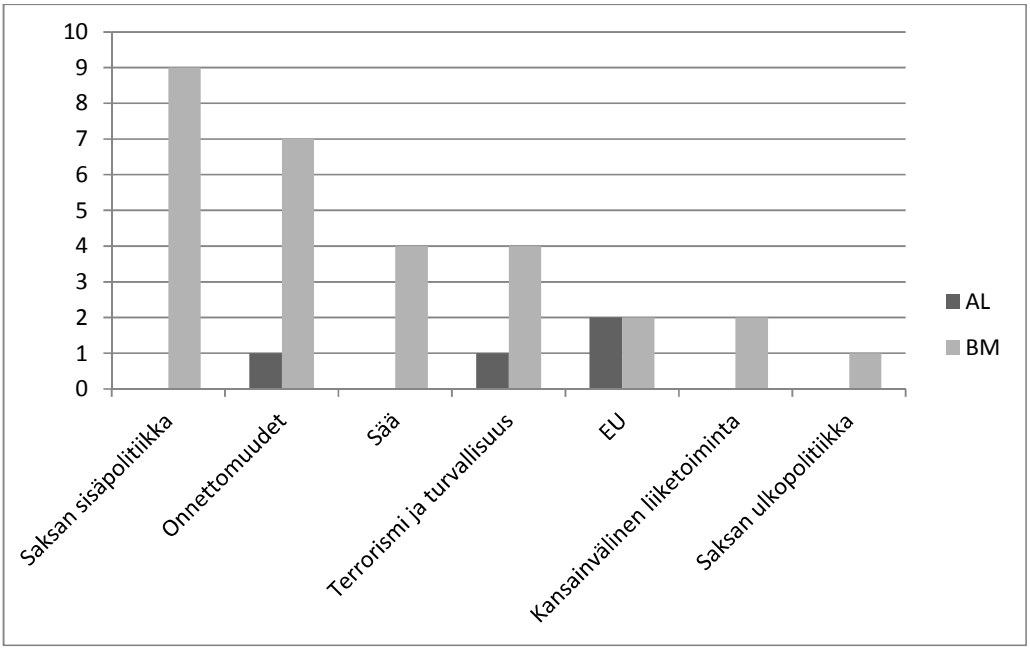

Kaavio 8: Tarinallisuus aihepiireittäin AL:n ja BM:n otsikoissa ja uutiskärjissä.

On vaikea löytää varmoja syitä sille, miksi tarinallisuutta on enemmän BM:n kuin AL:n uutisissa. Ero saattaa johtua puhtaasti kulttuurista; tarinallisuus on ehkä yleisempää saksalaisissa kuin suomalaisissa uutisteksteissä. Toisaalta tarinallisuus saattaa olla yleisempää kotimaan- kuin ulkomaanuutisissa kulttuurista riippumatta. Materiaalia on helpommin saatavissa, ja lukijan on helpompi samastua läheisempään tapahtumaan ja sen osallisiin. Tarinallisuuden tehokkuus perustuukin todennäköisesti pitkälti juuri samastumiseen. Sanomalehden luonne saattaa myös vaikuttaa osaltaan siihen, että tarinallisuutta esiintyisi nimenomaan kotimaanuutisissa: moni väline kilpailee samoista uutisista, jolloin sanomalehden täytyy pyrkiä erottautumaan (ks. luku 2.4). Tarinallisuuden yleisyys BM:ssa saattaa johtua osittain siitä, että BM:ssa on huomattavasti vähemmän uutistoimistomateriaaliin pohjautuvia juttuja kuin AL:ssä. Uutistoimistojen jutut noudattelevat usein tarkemmin perusuutisen kaavaa (vrt. Laitisen (2011) kommentti uutistoimistokielestä, luku 3.4). Palataan vielä esimerkkiin (22). Saattaa olla, että myös AL olisi julkaissut vastaavaa materiaalia kuin BM, mikäli onnettomuus olisi tapahtunut lähempänä Suomea, siinä olisi ollut mukana suomalaisia tai se olisi ollut vakavampi (vrt. uutiskriteerit, luku 3.1). Nyt AL on uutistoimistomateriaalin varassa ja lähtee jutussa liikkeelle faktoista.

6.5 Lisäykset

Lisäyksiksi ymmärretään tässä yhteydessä asiat, jotka AL mainitsee, ja joita ei BM:n uutisissa ole. Yhdessä uutisessa on usein monentyyppisiä lisäyksiä, joilla näyttää olevan teksteissä erilaisia tehtäviä. Lisäykset on tässä jaettu neljään tyyppiin. Selittävällä taustatiedolla tarkoitetaan lisäyksiä, joilla helpotetaan asiayhteyksien ymmärtämistä tai annetaan taustatietoa tapahtumista, asianosaisista tai tapahtumapaikoista. Suomalainen näkökulma tarkoittaa lisäyksiä, joissa uutiseen on lisätty Suomea tai suomalaisia koskevaa tietoa. Pohjoismaat tai muut naapurit puolestaan viittaa tapauksiin, joissa uutiseen on lisätty tietoa Pohjoismaista tai muista Suomen naapurimaista, lähinnä Baltian maista ja Venäjästä. Lähteistä johtuviksi eroiksi katsotaan tapaukset, joissa AL:n ja BM:n juttujen faktat poikkeavat toisistaan jollakin tavalla, mutta ne eivät varsinaisesti tuo juttuun mitään uutta. Faktoihin liittyvät erot ovat tässä tapauksessa todennäköisesti seurausta erilaisten lähteiden käytöstä.

Kaaviosta 9 nähdään, että yleisimmin AL:n uutisiin lisätään selittävää taustatietoa. Näin on tehty 19 aineiston uutisessa, mikä on 65,5 prosenttia kaikista AL:n aineiston uutisista. Toiseksi yleisimmin uutisiin lisätään suomalainen näkökulma. Se löytyy 14 jutusta, eli 48,3 prosentista kaikista AL:n uutisista. Yhdeksässä aineiston uutisessa eli 31,0 prosentissa jutuista on Pohjoismaat tai muut naapurit huomioiva lisäys ja yhdeksässä uutisessa eli 31,0 prosentissa on lähteiden erilaisuudesta johtuvia eroja. Esittelen eri lisäystyyppejä seuraavaksi vielä esimerkkien avulla.

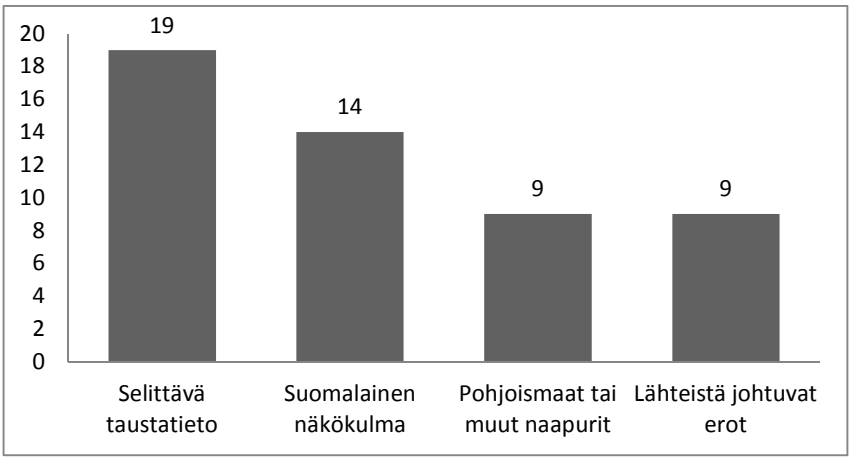

Kaavio 9: Lisäystyypit ja niiden esiintyminen AL:n uutisissa.

6.5.1 Selittävä taustatieto

Useimmiten lisäysten tehtävänä on antaa suomalaiselle lukijalle taustatietoa, jonka tarkoituksena on helpottaa uutisaiheiden taustojen ja asiayhteyksien ymmärtämistä. Taustatietoa annetaan mm. Saksan politiikasta, taloudesta ja lainsäädännöstä. Lisäyksellä saatetaan myös mm. antaa tarkentavaa tietoa uutisen tapahtumapaikasta (esimerkki 25). Tietoa annetaan selittävien virkkeiden tai kokonaisten kappaleiden (esimerkki 23), attribuuttien tai muiden lyhyiden lisäysten (esimerkki 24 ja 25) sekä faktalaatikoiden (esimerkki 26) muodossa.

> (23)
> -- Kristillisdemokraattista puoluetta CDU:ta johtava Merkel aloitti uuden hallituksensa kanssa 28. lokakuuta. Merkel vaihtoi vaalien jälkeen hallituskumppanit. Aikaisemmassa hallituksessa CDU:n rinnalla olivat sosiaalidemokraatit (SPD), mutta nyt hallituksessa on CDU:n kanssa vaalivoittaja vapaat demokraatit (FDP). --
> AL 16.1.2010

Esimerkissä (23) uutisen aiheena on Saksan liittokansleriin Angela Merkeliin kohdistunut kritiikki ja tarkemmin sanottuna se, miten Merkel vastasi kritiikkiin. Jotta suomalainen

lukija voisi ymmärtää tilanteen paremmin, toimittaja on lisännyt uutisen alkupuolelle, ingressin jälkeen, kappaleen, jossa selitetään Saksan hallituksen senhetkinen kokoonpano. Saksalaiselle lukijalle tämä olisi turhaa tietoa, mutta ulkomaiselle se on tarpeellista, sillä tälle Saksan poliittinen järjestelmä ja tila eivät todennäköisesti ole yhtä tuttuja. Itse asiassa uutinen on merkitty amerikkalaisen uutistoimiston AP:n nimiin, joten lisäys on tehty ajatellen nimenomaan ulkomaisia lukijoita yleisesti, ei pelkästään suomalaisia.

(24)
Stuttgartissa kyse on siitä, että kaupungin 1920-luvulla rakennetun rautatieaseman tilalle nousee jättimäinen, noin neljä miljardia euroa maksava uusi matkakeskus. **Vauraassa** Baden-Württembergin osavaltiossa stuttgartilaiset ovat nousseet vastarintaan. -- Se on ennenkuulumaton luku tässä **autoteollisuuden pyhätössä**.
AL 19.10.2010b

(25)
-- Oikeudenkäynti pidettiin **baijerilaisessa** Regensburgin kaupungissa, koska haastattelu nauhoitettiin siellä. --
AL 17.4.2010

Esimerkin (24) uutisen aiheena on Stuttgartin matkakeskushankkeen herättämä kiivas vastustus. Esimerkissä toimittaja selittää ensin virkkeen verran, mistä on kyse. Sen jälkeen hän antaa muutamalla sanalla lukijalle lisätietoa tapahtuman taustoista jäämättä kuitenkaan varsinaisesti selittämään niitä. Lukijalle kerrotaan Baden-Württembergin olevan vauras osavaltio. Lisäksi sen sanotaan olevan autoteollisuuden pyhättö. Näillä ilmauksilla AL:n toimittaja avustaa suomalaista lukijaa luomaan tapahtumien ympäristöstä mielikuvan, joka tosin saattaa olla hieman stereotyyppinen. Esimerkissä (25) lukijalle annetaan taustatietoa attribuutin avulla. Sana ”baijerilainen” auttaa suomalaislukijaa sijoittamaan Regensburgin kaupungin Saksan kartalle.

Esimerkki (26) on poimittu uutisesta, jonka aiheena on Loveparade-teknofestivaaleilla sattunut onnettomuus. Siinä sai surmansa vajaat parikymmentä ihmistä. Esimerkissä (26) AL:n toimittaja on koonnut Loveparade-tapahtuman historian faktalaatikkoon. Tapahtuma on tarpeen esitellä lukijalle, sillä se on tälle oletettavasti vieras. On syytä huomioida, että AL:n faktalaatikko ei ole kokonaisuudessaan puhtaasti lisäys. Vain ensimmäinen ranskalainen viiva sisältää tietoa, jota BM:ssa ei ole. BM:n uutisissakin käydään läpi joitakin asioita tapahtuman historiasta, mutta ne on upotettu pitkän leipätekstin sisälle ja ne ovat hajallaan. Tässä tapauksessa AL:n faktalaatikko kuitenkin palvelee taustatiedon antajana, joten se on luokiteltu tähän ryhmään. Taustatiedon lisäksi faktalaatikoilla voidaan toki lisätä juttuun muunkinlaista tietoa (ks. luku 6.6).

(26)

- Ensimmäinen Loveparade järjestettiin Berliinissä 1989. Osallistujia oli silloin 150.
- Tapahtumasta on paisunut viimeisen kymmenen vuoden aikana yli miljoonan ihmisen megaparty. Vuodesta 2007 lähtien se on järjestetty **Saksan** tiheimmin asutussa osavaltiossa Ruhrin -alueella.
- Viime vuonna järjestelyvuorossa ollut Bochumin kaupunki perui tapahtuman turvallisuussyistä.

AL 27.7.2010

6.5.2 Suomalainen näkökulma

Kuten edellä kävi ilmi, lähes puolessa AL:n uutisista juttuun on lisäyksen avulla tuotu suomalainen näkökulma. Tässä voidaan nähdä yhteys vuoden 1995 ulkomaanuutistutkimukseen, jonka mukaan suomalaisissa ulkomaanuutisissa yleisimmin esiintyvä maa on Suomi (ks. luku 2.1). Suomalaista lukijaa kiinnostaa luonnollisesti Suomen osuus uutistapahtumissa (vrt. uutiskriteerit, luku 3.1).

Aineistossa suomalaisen näkökulman lisääminen näkyy pääasiassa kolmeen aihepiiriin, EU:hun, säähän ja onnettomuuksiin, liittyvissä uutisissa. EU-uutiset ovat siinä mielessä erityisiä, että ne sijoittuvat useimmiten jonnekin kotimaan- ja ulkomaanuutisten välimaastoon, sillä niiden aiheet liittyvät yleensä tiiviisti sekä kotimaan että ulkomaiden asioihin. EU-uutisissa onkin ehkä paremmin kyse uutisen kirjoittamisesta eri näkökulmasta, kuin varsinaisesta lisäyksestä. Kuten luvussa 6.4.1 havaittiin, AL:n ja BM:n EU-uutisten välillä on suuria näkökulmaeroja. BM ei tässä aineistossa tavallisesti nosta esille Suomen näkökulmia tilanteisiin, koska Suomi ei näyttäydy niissä Saksan kannalta merkittävänä toimijana. Ainoa poikkeus on esimerkin (27) uutisessa.

(27)

--Talouskomissaari Olli Rehnin ehdotukset EU:n talouskurin tiukentamisesta joutuivat kovaan vastatuuleen unionin valtiovarainministerien kokouksessa maanantaina.
Diplomaattilähteiden mukaan suurin EU-maa Saksa käänsi kelkkansa ja siirtyi Rehnin ehdotusten takaa Ranskan, Italian ja Espanjan edustamalle pehmeämmälle linjalle.--
AL 19.10.2010

--Finnland und Schweden waren jene Länder, die die Deutschen bislang in ihrem besonders harten Kurs unterstützt hatten. Beide Staaten fühlen sich nun von der Bundesregierung im Stich gelassen. "Wir hätten ein bisschen weiter kommen können", sagte [der schwedische Finanzminister Anders] Borg. Die EU-Finanzminister[21] hatten sich am Montagabend auf eine Reform des Stabilitätspaktes geeinigt. Es sollen künftig schärfere Regeln gelten, allerdings nicht so scharfe, wie Deutschland zuvor vehement gefordert hatte.--
BM 20.10.2010

[21] Lisätty tavutus.

Esimerkin (27) katkelmat on poimittu kahdesta uutisesta, jotka kertovat täsmalleen samasta EU-kokouksesta ja sen lopputuloksesta (ks. myös esimerkki 12). AL näkee ehdotukset tiukemmista kurinpitotoimista Olli Rehnin ja Suomen ehdotuksina. Asiaa käsitellään useammassa uutisessa, luonnollisesti Suomen kannalta ja kommentteja on haettu suomalaisilta poliitikoilta, mm. pääministeri Mari Kiviniemeltä ja valtiovarainministeri Jyrki Kataiselta. BM sen sijaan näkee tiukemmat pakotteet Saksan ajamana asiana, jota Suomi ja Ruotsi ovat tukeneet. Siinä, missä AL uutisoi, että ”ehdotukset talouskurin tiukentamisesta joutuivat vastatuuleen” BM uutisoi neutraalimmin, että ehdot tiukentuvat, eivät kuitenkaan niin paljon, kuin Saksa olisi alun perin halunnut. AL:n ja BM:n uutisointi painottuu näihin näkökulmiin, ja kumpikin lehti kertoo asioista oman maansa näkökulmasta, mikä on toki täysin luonnollista. Tulkintojen eroavaisuus vain on tässä tapauksessa jopa hätkähdyttävän suuri.

Säästä kertovissa jutuissa AL nostaa esille Suomen silloin, kun muun Euroopan säätila vaikuttaa jollakin tavalla Suomeen. Näin on tehty uutisissa, joissa kerrotaan sään vaikutuksista Euroopan lentoliikenteeseen. Vaikutukset ovat heijastuneet myös Suomeen, jolloin uutiseen on otettu mukaan myös maan sisäiset asiat. Seuraavassa esimerkissä (28) Suomea koskevat tiedot on lisätty Keski-Euroopan sääoloista kertovaan juttuun faktalaatikon muodossa. Itse leipätekstissä niitä ei oteta esille.

(28)

- Suomessa peruttiin muutamia lentoja
- Lentoliikenne Suomessa sujui lauantaina melko hyvin.
- Helsinki-Vantaan lentokentällä peruttiin muutamia Lontoon- ja Amsterdamin-vuoroja. Yksi lento siirrettiin sunnuntaille.
- Myöhästymisiä oli myös Frankfurtin yhteyksissä.
- Rovaniemellä peruuntui kaksi Britanniasta saapuvaa lentoa.

AL 19.12.2010

Onnettomuusuutisissa AL kiinnittää huomiota siihen, onko onnettomuuksissa ollut mukana suomalaisia. Jo heti ensimmäiseen uutiseen (esimerkki 29) Loveparade-onnettomuudesta on otettu mukaan tieto siitä, oliko kuolonuhrien joukossa suomalaisia

(29)

-- Poliisi ei vielä illalla kertonut uhrien kansallisuuksista. 15 kuolonuhrista yhdeksän oli naisia ja kuusi miehiä. Suomen ulkoministeriö ei ollut illalla saanut tietoja, joiden mukaan uhrien joukossa olisi suomalaisia. --

AL 25.7.2010

Lisäksi Duisburgin festivaalionnettomuuden yhteydessä AL nostaa toisessa jutussa (AL 26.7.2010) esille mahdollisuuden siihen, voisiko vastaava tapahtua Suomessa ja Tampereella (ks. esimerkki 14).

6.5.3 Pohjoismaat tai muut naapurit

Lisäyksissä näkyy myös AL:n kiinnostus muihin Pohjoismaihin ja Suomen naapureihin, lähinnä Venäjään ja Baltian maihin. Jälleen kerran syytä tähän voidaan hakea uutiskriteereistä (luku 3.1). AL näyttää nostavan Pohjoismaat ja Venäjän esille mm. sääuutisoinnissaan (esimerkki 30).

> (30)
> -- Helleaalto on viime päivinä kiusannut Itä- ja Pohjois-Eurooppaa sekä osia Keski-Euroopasta. Ruotsissa on nautittu tai kärsitty erittäin lämpimästä säästä. Jopa toistasataa vuotta vanhat paikalliset lämpöennätykset ovat rikkoutuneet. -- Venäläisten kannattaisi viettää päivän kuumimpina tunteina siestaa työnteon sijaan, ohjeistaa maan johtava terveysviranomainen Gennadi Onishenko. --
> AL 14.7.2010

AL nostaa pohjoismaisen näkökulman esiin myös uutisoidessaan Itämerellä sattunutta laivaonnettomuutta (esimerkki 31). BM:lla riittää uutisoitavaa Saksan osuudessa pelastustöihin (BM 10.10.2010a ja b, BM 11.10.2010c). AL on sen sijaan käyttänyt lähteenä myös ruotsalaista uutistoimistoa TT:tä, minkä vuoksi lehti kertoo tarkemmin myös Tanskan ja Ruotsin osallisuudesta pelastustöihin. Näin tapahtumiin saadaan hieman toisenlainen näkökulma, ja suomalaiselle lukijalle pystytään tarjoamaan tuttua tarttumapintaa.

> (31)
> Tanskan merivartioston edustaja arvioi uutistoimisto TT:lle, että tulta oli miltei mahdoton sammuttaa, sillä laiva oli yltympäriinsä tulessa. Laiva olisi vain saattanut upota sammutusveden painosta.
> AL 10.10.2010

Sekä AL että BM uutisoivat huhtikuussa 2010 Nord stream -kaasuputken rakentamisen alkamisesta Itämerellä. Uutisissa on nähtävissä mielenkiintoisia painotuksia. Suomi ei ole osapuoli putken rakentamisessa, mutta putki kulkee Suomen aluevesillä. AL:n juttu keskittyykin hyvin pitkälti putken rakentamisen ympäristövaikutukseen Itämerellä. AL kertoo melko seikkaperäisesti, mitä mieltä Itämeren rantavaltiot, etupäässä Suomi, Baltian maat ja Puola ovat putken rakentamisesta (esimerkki 32). BM puolestaan keskittyy lähes täysin putken rakentamisen taloudellisiin puoliin. Ympäristöasiat ja Baltian maiden ja Puolan kanta asiaan kuitataan nopeasti yhdessä jutussa.

(32)
-- Puola ja Baltian maat pelkäävät sen [kaasuputken] tarjoavan Venäjälle mahdollisuuden kiristää entisiä liittolaisiaan rajoittamalla niiden energiansaantia samalla, kun kaasukauppa maksukykyisiin Länsi-Euroopan maihin toimisi häiriöttä. Myös kaasuputkityömaan aiheuttamia ympäristövaurioita pahoin saastuneessa Itämeressä on pelätty. -- Miinojen raivausluvasta valitti muun muassa virolainen luonnonsuojelusäätiö, jonka mukaan virolaisilla ei ollut riittäviä mahdollisuuksia osallistua ympäristövaikutusten arviointiin.
AL 10.4.2010

Dass die Ostseepipeline gebaut wird, obwohl skandinavische Umweltschützer sowie baltische und polnische Politiker jahrelang dagegen waren, können sich drei Männer zugute halten --
BM 8.4.2010

6.5.4 Lähteistä johtuvat erot

AL:n ja BM:n jutut perustuvat todennäköisesti suurelta osin eri lähteisiin, minkä vuoksi niissä on osittain erilaisia tietoja tapahtumista. AL saattaa kertoa tapahtumista erilaisia tai tarkempia yksityiskohtia kuin BM. Yleistä on myös se, että jutuissa on käytetty eri haastateltavia, jolloin sitaatit poikkeavat toisistaan tai niitä on AL:ssä enemmän kuin BM:ssa. Tällaisilla lisäyksillä ei kuitenkaan näytä olevan varsinaista tehtävää. Tämäntyyppisiä lisäyksiä esiintyy kaikkiin aihepiireihin liittyvissä uutisissa. Esimerkki 33 on uutisesta, jossa kerrotaan lentokoneen suistumisesta kiitoradalta. AL antaa tarkat tiedot lentokoneen tyypistä ja samalle konetyypille sattuneesta aiemmasta onnettomuudesta. BM:sta nämä tiedot puuttuvat (BM 4.1.2010)..

(33)
Edellisen kerran Boeing 737-800 ajautui kiitoradalta 22. joulukuuta Jamaikalla kovassa sateessa.
AL 4.1.2010

6.6 Tiivistäminen

Bielsan ja Bassnettin mukaan lähdetekstin tiivistäminen on uutiskääntämisessä yleistä (luku 5.4 ja Bielsa & Bassnett 2009, 64). Tämänkin aineiston perusteella näyttää siltä, että uutisten tapahtumapaikasta katsottuna ulkomainen AL uutisoi tapahtumista tiiviimmin kuin kotimainen BM. AL:n uutiset ovat keskimäärin yli 600 merkkiä lyhyempiä kuin BM:n (vrt. luku 6.3).

Sekä tiivistämisen että poistojen tutkimisessa tässä aineistossa nousi ongelmaksi se, että suomenkielinen aineisto on huomattavasti pienempi kuin saksankielinen. Koko BM:n

aineisto on lähes neljä kertaa sen kokoinen kuin AL:n (vrt. luku 6.3). Näin ollen on selvää, että saksankielisissä uutisissa on paljon sellaista, mitä ei mainita suomenkielisissä uutisissa. BM:n monta tuhatta merkkiä pitkästä uutisesta saattaa AL:n vastaavassa olla mukana vain pari virkettä. Vertailtavat uutiset myös lähestyvät toisinaan uutisoitavia asioita niin erilaisista näkökulmista, että tiivistämisen ja poistojen järjestelmällinen ja tilastollinen tutkiminen ei ole mielekästä. Aineiston perusteella voidaan kuitenkin löytää joitakin suuntaviivoja siihen, miten ilmaisua on tiivistetty AL:ssä ja mitä AL on jättänyt jutuistaan pois.

Jotta tiivistämisestä ja poistoista voitaisiin tehdä jonkinlaisia tilastollisia havaintoja, aineiston pitäisi olla tässä suhteessa paremmin vertailukelpoista. Kysymykseen voisi tulla aineisto, jossa erikieliset tekstit olisivat toistensa lähde- tai kohdetekstejä. Vaihtoehtoisesti voitaisiin tutkia suurempaa määrää samasta aiheesta kertovia uutisia, ja vertailla sitä, mitä sellaista saksalaisissa teksteissä kerrotaan, mitä suomalaisissa teksteissä ei ole.

Tiivistäminen näkyy AL:n jutuissa BM:iin verrattuna ensisijaisesti näkökulmien vähyytenä. BM uutisoi monesta aiheesta usean jutun verran, jolloin se pystyy käsittelemään useita eri näkökulmia. AL keskittyy yleensä vain yhteen näkökulmaan tai tiivistää eri näkökulmat hyvin lyhyisiin huomautuksiin. Näkökulmien lisäksi AL tiivistää myös tapahtumien taustojen ja syiden tai seurausten ja jatkon käsittelyä. Asioiden syistä kerrotaan lyhyesti vain olennaisin. Tämä näkyy hyvin esimerkiksi Saksan sisäpolitiikkaa käsittelevissä uutisissa. BM on saattanut seurata jonkin tilanteen kehittymistä jo pitkään, kun se nousee uutisoinnin arvoiseksi Suomessa. Tämä näkyy esimerkiksi Stuttgartin matkakeskushankkeeseen liittyvässä uutisoinnissa. Hankkeesta, sen vaiheista ja vastustuksesta on tutkimusajanjaksolla kirjoitettu AL:ssä kaksi uutista[22], joista ensimmäistä vastaa BM:ssa viisi[23] ja toista yhdeksän[24] uutista kahden viikon jaksolla ennen AL:n juttujen julkaisuajankohtaa. Näyttäisi siltä, että vasta kun aihe on Saksassa puhuttanut riittävän pitkään, sen merkittävyys kasvaa ja se ylittää uutiskynnyksen Suomessa (ks. lisää luku 3.1). Erot uutiskynnyksen ylittymisessä näkyvät hyvin myös sääuutisoinnissa.

[22] AL 1.10.2010 ja AL 19.10.2010b.
[23] BM 20.9.2010, BM 23.9.2010, BM 27.9.2010, BM 1.10.2010a ja BM 1.10.2010b.
[24] BM 7.10.2010a, BM 7.10.2010b, BM 11.10.2010a, BM 11.10.2010b, BM 12.10.2010, BM 13.10.2010, BM 14.10.2010, BM 17.10.2010 ja BM 18.10.2010.

BM kertoo tulossa olevasta huonosta säästä etukäteen, mutta Suomessa sään aiheuttamat ongelmat muualla Euroopassa nousevat uutiseksi vasta jälkikäteen.

On ymmärrettävää, että BM käsittelee kotimaan asioita monelta eri kannalta. BM:ssa näkyy myös sanomalehden luonne. Kun sähköiset viestimet ovat jo kertoneet itse pääuutisen, sanomalehden tehtäväksi jää etsiä asiaan muita näkökulmia (ks. luku 2.4). Hyvä esimerkki tästä on uutisointi Duisburgissa tapahtuneesta onnettomuudesta, jossa useita ihmisiä tallautui kuoliaaksi Loveparade-festivaalilla. BM ei ole julkaissut tapahtuneesta lainkaan ns. perusuutista, jossa kerrottaisiin onnettomuudesta pelkät faktat (mitä tapahtui, kuinka monta kuolonuhria yms.). Sen sijaan BM on alkanut laajentaa aihetta saman tien. Kolmen päivän aikana lehti on julkaissut aiheesta 11 uutista[25]. Heti ensimmäisenä päivänä onnettomuuden jälkeen lehdessä pohdittiin onnettomuuteen johtaneita syitä[26] ja tapahtumissa osallisina olleiden tuntemuksia[27]. Lisäksi BM kertoo mm. festivaalijärjestäjän taustoista[28] ja onnettomuuden aiheuttamista erilaisista reaktioista Saksassa[29]. Duisburgin onnettomuus on siinä mielessä harvinainen tapaus, että AL:kin uutisoi siitä kolmen jutun verran[30]. Aineistossa on yhteensä neljä aihetta, joista AL on kirjoittanut useamman kuin yhden jutun verran[31]. Muuten AL:lle riittää uutistapahtumasta yksi juttu, jossa ehkä tuodaan esille eri puolia uutisoitavasta asiasta, mutta jossa eri näkökulmia käsitellään hyvin lyhyesti. Siihen, miksi sanomalehden luonne ei näy AL:ssä yhtä selvästi kuin BM:ssa, on vaikea löytää selvää vastausta aineiston perusteella. Ehkä ulkomaanuutiset eivät kulu niin helposti sähköisissä viestimissä kuin kotimaanuutiset, varsinkaan, jos tapahtumat eivät ole erittäin merkittäviä. Tällöin pelkkä perinteinenkin uutinen riittää kiinnostamaan ja palvelemaan lukijaa (ks. luku 3.2).

---

[25] BM 25.7.2010a, BM 25.7.2010b, BM 26.7.2010a, BM 26.7.2010b, BM 26.7.2010c, BM 26.7.2010d, BM 27.7.2010a, BM 27.7.2010b, BM 27.7.2010c, BM 27.7.2010d, BM 27.7.2010e.
[26] BM 25.7.2010a.
[27] BM 25.7.2010b.
[28] BM 27.7.2010d .
[29] BM 27.7.2010a.
[30] AL 25.7.2010, AL 26.7.2010, AL 27.7.2010 .
[31] Duisburgin festivaalionnettomuus AL 25.7.2010, AL 26.7.2010, AL 27.7.2010, Matkustaja-aluksen palo Itämerellä AL 10.10.2010, AL 11.10.2010, EU:n talouskokoukset AL 20.10.2010, AL 27.10.2010, AL 29.10.2010 ja Lumentulo Euroopassa AL 19.12.2010, AL 20.12.2010, AL 22.12.2010, AL 23.12.2010 .

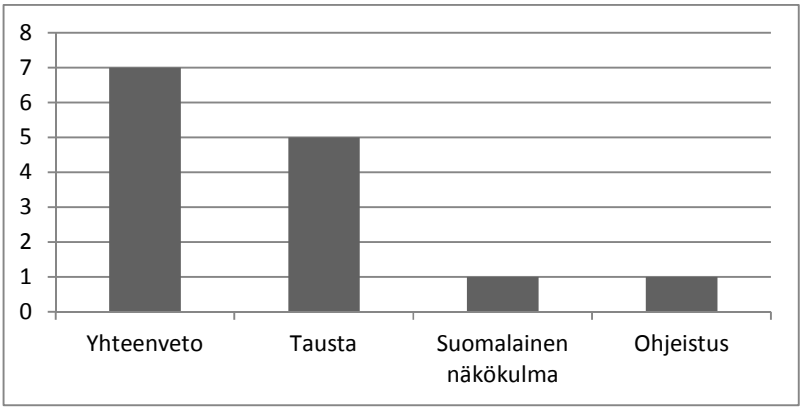

Kaavio 10: Faktalaatikoiden tehtävät AL:n uutisissa.

Yksi tiivistämisen muoto AL:ssä ovat faktalaatikot. Niitä on aineistossa kaikkiaan 14. Faktalaatikoita käytetään AL:ssä erilaisiin tarkoituksiin. Faktalaatikoiden tehtävät AL:n uutisissa on esitetty kaaviossa 10. Faktalaatikoista 12 on selviä tiivistelmiä uutisaiheesta: seitsemässä tehdään yhteenveto tilanteesta tai sen seurauksista ja viidessä kerrotaan lyhyesti uutisaiheen taustat. Yksi faktalaatikko lisää juttuun suomalaisen näkökulman ja yhdessä annetaan toimintaohjeita uutisaiheeseen liittyvässä asiassa. Kokoamalla pääkohdat lyhyesti faktalaatikkoon toimittaja säästää tilaa ja toisaalta antaa lukijalle nopean välineen tutustua aiheeseen. Ennakoivan taiton vuoksi faktalaatikon tekeminen ei tosin aina ole toimittajan valinta, vaan sellainen on voitu ennalta määritellä tehtäväksi (ks. luku 3.2).

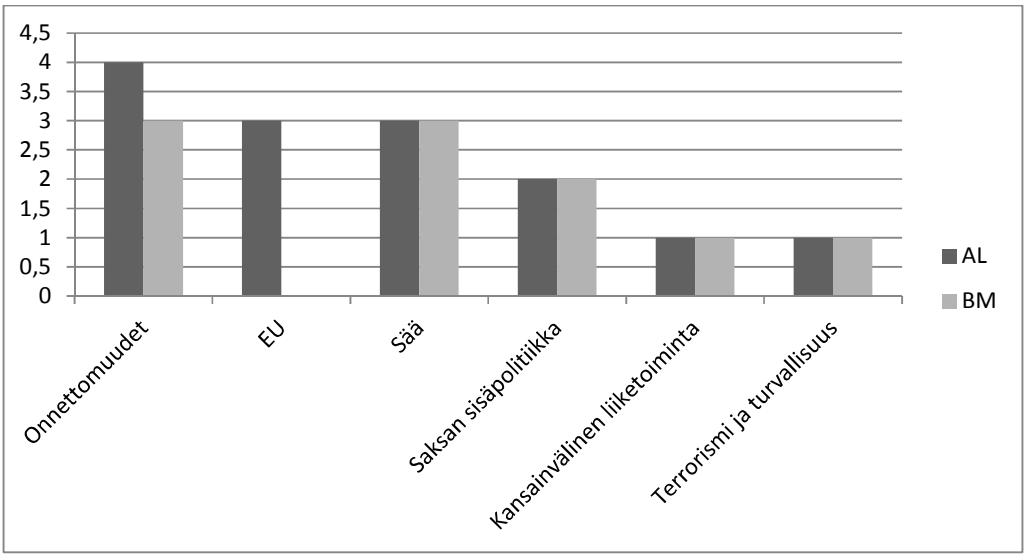

Kaavio 11: AL:n faktalaatikoiden ja BM:n Info-juttujen määrä aihepiireittäin.

Kaaviossa 11 on esitetty faktalaatikoiden ja Info-juttujen määrä AL:ssä ja BM:ssä aihepiireittäin. Faktalaatikoita on käytetty AL:ssä onnettomuus- (4 kpl), EU- (3 kpl), sää- (3 kpl) ja sisäpolitiikanuutisten (2 kpl) yhteydessä sekä kansainvälistä liiketoimintaa (1 kpl) ja terrorismia ja turvallisuutta (1 kpl) käsittelevien uutisten yhteydessä. BM:ssa Info-jutut jakaantuvat melko samalla tavalla kuin AL:n faktalaatikot. Niitä on käytetty onnettomuusuutisissa (3 kpl), sää-uutisissa (3 kpl), Saksan sisäpolitiikkaa käsittelevissä uutisissa (2 kpl) sekä kansainvälistä liiketoimintaa (1 kpl) ja terrorismia ja turvallisuutta (1 kpl) käsittelevien uutisten yhteydessä. EU-uutisissa Info-juttuja ei ole. Lehtien kesken faktalaatikoiden ja Info-juttujen käyttötarkoitus näyttää olevan samanlainen. Onnettomuusuutisten yhteydessä faktalaatikot näyttäisivät antavan lisätietoa tapahtumien kulusta, tapahtumapaikasta tai aiemmista tapauksista. EU-asioita ja sisäpolitiikkaa käsittelevissä uutisissa faktalaatikoihin on tiivistetty kenties hieman hankalien uutisaiheiden pääkohdat tai taustat. Sää-uutisissa on usein puhetta laajoja alueita koskevista sääilmiöistä, jolloin faktalaatikkoon on tiivistetty olennaisin asia eri alueita koskettavista tapahtumista.

6.7 Poistot

Poistoilla tarkoitetaan tässä yhteydessä asioita ja sisältöjä, jotka kerrotaan saksankielisissä uutisissa, mutta joita ei mainita suomenkielisissä uutisissa. Kuten kerroin luvun 6.6 alussa, tiivistämisestä ja poistoista ei ole tässä tutkielmassa tehty tilastoitavia havaintoja. Nostan ilmiöitä kuitenkin esiin esimerkkien avulla.

AL näyttäisi jättävän pois ennen kaikkea sellaisia tietoja, jotka ovat suomalaiselle lukijalle liian yksityiskohtaisia (vrt. Bielsa & Bassnett, 2009, 64). Tällaisia ovat esimerkiksi tarkat ajanmääreet (esimerkki 34) ja paikannimet (esimerkki 36) sekä poliitikkojen puolueet (esimerkki 37), jos niillä ei uutisen sisällön kannalta ole olennaista merkitystä.

(34)
Matkustajakone luisui ulos kiitoradalta Dortmundin lentokentällä Saksassa **sunnuntaina**. --
AL 4.1.2010

-- In Dortmund musste der Flughafen **gestern** gesperrt werden, nachdem der Pilot einer Air-Berlin-Maschine den Start abgebrochen hatte. Das Flugzeug war dabei mit 165 Passagieren an Bord **gegen 7 Uhr** über das Ende der Startbahn hinausgerutscht und auf einer angrenzenden Wiese zum Stehen bekommen. --
BM 4.1.2010

Esimerkissä (34) nähdään, että AL käyttää hyvin epätarkkaa ajanmäärettä, sunnuntaina. BM sen sijaan kertoo tapauksen sattuneen eilen seitsemän aikaan. Tästä esimerkistä näkyy myös ero lehtien tavalla puhua eilisestä. Suomessa lehtikielessä ei yleensä käytetä sanoja eilen tai huomenna, vaan päiviin viitataan viikonpäivien nimillä. BM sen sijaan näyttää järjestelmällisesti käyttävän sanoja gestern, morgen jne. Ilmiötä pitäisi tutkia muissakin lehdissä, jotta voitaisiin sanoa, onko tapa nimenomaan saksalainen.

(35)
-- Die Quelle dieser Informationen ist neben den laufenden Erkenntnissen der Geheimdienste ein 36 Jahre alter Deutscher afghanischer Herkunft: der lange Zeit in Hamburg lebende und der dortigen Islamistenszene zugehörige Ahmed Wali Sidiqi. --
BM 5.10.2010a

--Länsimaisten tiedustelulähteiden mukaan tuoreen varoituksen takana ovat tiedot, jotka on kertonut Ahmed Sidiqi, afganistanilaista alkuperää oleva saksalainen. --
AL 6.10.2010

Lukujen käyttöön liittyen BM:lle näyttää olevan tyypillistä mainita henkilöiden ikä, vaikka sillä ei itse jutun sisällön kannalta näyttäisi olevan olennaista merkitystä. Esimerkin (35) katkelmat ovat uutisista, joissa kerrotaan tiedustelutiedoista, joiden mukaan Saksaa saattaisi uhata terrori-isku. Katkelmissa kerrotaan tietojen alkuperästä. Kuten tässäkin esimerkissä, BM:ssa ikä on ilmoitettu usein attribuuttina tai substantivoituneena adjektiivina. AL ei yleensä kerro henkilöiden ikää, ellei se jotenkin olennaisesti liity uutisoitavaan asiaan (esim. jos henkilö itse on selvästi uutisen kohteena). Oman kokemukseni mukaan BM:n ja AL:n linjat ovat samansuuntaisia saksalaisten ja suomalaisten lehtien uutisointitavan kanssa yleensä.

(36)
-- Daisyksi ristitty lumimyrsky koetteli sunnuntaina Saksassa pahimmin **maan pohjoisosaa** ja **Pohjanmeren saaria**. Kymmeniä kyliä oli motissa lumen keskellä. Myös kymmeniä junamatkustajia jäi loukkuun junan pysähdyttyä lumeen. --
AL 11.1.2010

-- In **Schleswig-Holstein** waren zahlreiche Dörfer von der Außenwelt abgeschnitten. -- Aus zwei Zügen **zwischen Stralsund und Anklam** mussten 44 Menschen gerettet werden, weil die Loks sich in Schneewehen festgefahren hatten. -- **Auf Fehmarn** waren nach Angaben der Stadtverwaltung rund 5000 Einwohner in den Dörfern von den Schneemassen eingeschlossen. --
BM 11.1.2010d

Esimerkistä (36) huomataan, että Schleswig-Holsteinin osavaltioon viitataan AL:ssä maan pohjoisosana, ja yhtäkään Pohjanmeren saarista ei mainita nimeltä. Samoin tarkkaa junan pysähtymispaikkaa ei mainita. Suomalaislukijalle tämä tarkkuus riittää, saksalainen puolestaan pitää paikkojen nimeämistä luonnollisesti relevanttina.

(37)
Saksan hallitus on kieltänyt paikallisen Internationale Humanitäre Hilfsorganisation - avustusjärjestön (IHH) toiminnan. Sisäministeri Thomas de Maiziere kertoi syyksi, että järjestö on kanavoinut jopa miljoonia euroja rahaa Gazan aluetta hallitsevalle Hamas-liikkeelle. --
AL 13.7.2010

-- Innenminister Thomas de Maizière (**CDU**) verbot gestern die Internationale Humanitäre Hilfsorganisation (IHH), --
BM 13.7.2010c

Esimerkissä (37) nähdään, että BM mainitsee poliitikoista puhuessaan näiden puolueet. AL sen sijaan jättää ne kertomatta ulkomaalaisista, ellei uutinen käsittele nimenomaan poliittisia teemoja. Tällöinkään pelkkä puolueen nimi henkilön nimen perässä ei toki riitä, vaan lukijalle pitää avata tarkemmin, mikä puolue on kyseessä.

(38)
-- **Saksan viranomaiset** aikovat tutkia tapauksen, jossa kolmesta huippunopeasta junasta hajosi ilmastointi. --
AL 14.7.2010

-- **Die Bundespolizei** ermittelt jetzt gegen die Deutsche Bahn. –
BM 12.7.2010

Vaihtoehto kokonaan pois jättämiselle on siirtyä käyttämään yläkäsitettä. Tätä keinoa käytetään esimerkiksi viranomaistahojen nimien yhteydessä. Esimerkissä (38) AL puhuu yleisesti Saksan viranomaisista, kun BM kirjoittaa liittovaltion poliisista (Bundespolizei). Henkilöiden nimien sijaan AL saattaa nostaa tekijäksi isomman kokonaisuuden tai yleisemmän tason. Esimerkissä (37) BM kertoo sisäministeri Thomas de Maizièren kieltäneen avustusjärjestön toiminnan, kun taas AL kertoo asialla olleen Saksan hallituksen. Sisäministerin nimi mainitaan vasta seuraavassa virkkeessä (vrt. toimijoiden muuttaminen, luku 6.4.2).

Tutkimuksessa nousi esiin vielä eräs seikka, joka on syytä ottaa huomioon. Asia ei liity poistoihin vaan AL:n ja BM:n antamien tietojen vastaavuuteen suhteessa toisiinsa. Kun vertasin keskenään AL:n ja BM:n uutisia samoista aiheista, huomasin, että käytettyjen lukujen suuruudessa on välillä suuriakin eroja. Esimerkin (39) katkelmat ovat uutisista, joissa kerrotaan sankan lumentulon seurauksista Pohjois-Saksassa. Ihmiset jäivät saarroksiin lumeen juuttuneisiin autoihinsa ja joutuivat odottamaan pelastusta yön yli. AL ilmoittaa ihmisten määrän hyvinkin tarkasti, 148 aikuista ja 19 lasta. BM sen sijaan puhuu vajaasta 300 ihmisestä. Lukujen suuruudessa on selvä ero, ja jommassakummassa lehdessä – tai niissä molemmissa – täytyykin olla virhe. AL on käyttänyt lähteinään

AP:n, Reutersin ja dpa:n uutisia, ja luvut ovat todennäköisesti peräisin joistakin niistä. Myös BM on käyttänyt lähteenään dpa:ta. Tieto on kuitenkin kulkenut lehtiin eri reittejä ja muuttunut matkan varrella. Tällaisia tapauksia on aineistossa useita.

> (39)
> -- Saksan A20-moottoritiellä yöpyneet **148 aikuista ja 19 lasta** pysyttelivät lämpiminä käyttämällä autonmoottoreita, kunnes pelastajat tulivat aurojen ja kaivureiden kanssa avaamaan tielle kasaantuneet kaksimetriset kinokset sunnuntaiaamuna.
> --
> AL 11.1.2010
>
> -- **Fast 300 Menschen** steckten in Autos, Lkws und Reisebussen fest. -- Dennoch dauerte es bis in die frühen Morgenstunden, ehe die Insassen aus ihren zugefrorenen Fahrzeugen mit Schneefräsen befreit werden konnten.
> BM 11.1.2010a

Kuten luvussa 4.2.1 todettiin, uutisten toimittaminen on varsin nopeatahtista työtä, minkä vuoksi myös uutiskääntäminen tapahtuu nopeasti. Nopean työskentelyn voi katsoa olevan osatekijänä siinä, että monissa jutuissa luvut eroavat toisistaan. Aineiston perusteella ei voida kuitenkaan sanoa, onko toinen lehti kenties useammin oikeassa kuin toinen. Siksi ei myöskään voida tehdä päätelmiä siitä, onko lukujen epätäsmällisyys seurausta kääntämisestä vai toimitustyön hektisyydestä yleensä.

6.8 Yhteenveto

Asetin tässä tutkielmassa tavoitteekseni tutkia, mistä aiheista *Aamulehti* uutisoi valitulla tutkimusaikavälillä, mistä lähteistä uutiset ovat peräisin ja miten suomalainen uutisointi eroaa samojen aiheiden saksalaisesta uutisoinnista. Vertailussa käytin apuna Bielsan ja Bassnettin (2009, 64) listaa uutiskääntäjän yleisimmistä tekstiin tekemistä muutoksista.

Tutkimusaikavälillä eli vuoden 2010 tammi-, huhti-, heinä-, loka- ja joulukuussa *Aamulehdessä* ilmestyi yhteensä 29 tutkimukseen kelpuutettua Saksaa koskevaa uutista[32]. Näistä seitsemän käsittelee säätä, kuusi onnettomuuksia, viisi EU:ta, neljä terrorismia ja turvallisuutta, neljä Saksan sisäpolitiikkaa, yksi Saksan ulkopolitiikkaa, yksi kansainvälistä liiketoimintaa ja yksi lakia ja oikeutta. Lehden oman toimittajan nimiin signeerattuja uutisia on aineistossa kymmenen, uutistoimistojen materiaaliin perustuvia uutisia 15 ja juttuja, joissa on mainittu sekä oman toimittajan nimi että uutistoimistot neljä. Eniten käytetty uutistoimisto on Suomen Tietotoimisto 13 jutulla, Deutsche Presse Agenturin materiaalia on kymmenessä uutisessa, Agence France Pressin, Associated Pressin ja Reutersin kahdeksassa ja Tidningarnas Telegrambyrån neljässä. Yleisimmin eri toimistojen uutisia on käytetty sekaisin samojen uutisten lähteinä. STT:n ja yhden tai useamman ulkomaisen toimiston materiaalia on 11:ssä, usean ulkomaisen toimiston materiaalia neljässä, yhden ulkomaisen toimiston kahdessa ja vain STT:n materiaalia kahdessa uutisessa.

Uutisten rakennetta ja asioiden esittämisjärjestystä tarkastellessani kävi ilmi, että *Aamulehden* uutiset ovat keskimäärin noin viidenneksen lyhyempiä kuin *Berliner Morgenpostin* uutiset. Lisäksi uutisten kappaleiden keskipituus on *Aamulehdessä* noin kaksi kolmannesta *Berliner Morgenpostin* vastaavasta. *Aamulehti* käyttää kuitenkin enemmän väliotsikoita kuin *Berliner Morgenpost*. Laskentatavasta riippuen *Aamulehdessä* on väliotsikoita noin 2,4 kertaa (juttua kohti) tai noin kolme kertaa (tuhatta merkkiä kohti) enemmän kuin *Berliner Morgenpostissa*. Lehtien otsikoinnissa on eroja. *Aamulehti* käyttää lyhyissä jutuissa yhtä otsikkoa ja pitkissä kahta, joista jälkimmäinen on alaotsikko. Alaotsikon alkuun sijoitettu ingressi-isku kertoo uutisen aihepiirin. *Berliner Morgenpostissa* otsikoita on aina yksi, ja ingressi-isku on sijoitettu ennen otsikkoa.

[32] Ks. aineiston rajausperusteet luku 5.3.

Asioiden esittämisjärjestyksen yhtäläisyyksistä ja eroista ei voida tämän aineiston pohjalta sanoa mitään varmaa.

Tarkastellessani otsikoita ja uutiskärkiä esiin nousi neljä seikkaa: tutkittavien lehtien keskenään erilaiset näkökulmat, *Aamulehden* tapa muuttaa uutisten toimijoita siirtymällä yläkäsitteen käyttöön tai henkilöimällä uutisaihe, Saksan niputtaminen osaksi muuta Eurooppaa *Aamulehden* uutisissa sekä tarinallisuuden korostuminen *Berliner Morgenpostin* uutisissa. Yhteensä 14:ssä aineiston *Aamulehden* uutisessa voidaan katsoa olevan sama näkökulma kuin *Berliner Morgenpostin* uutisissa samasta aiheesta. Tärkein ryhmä tämän kategorian sisällä ovat aineiston sää-uutiset, jotka kaikki seitsemän mahtuvat tähän ryhmään. Erilainen näkökulma on yhteensä 15 uutisessa. Suhteessa suurimmat ryhmät tämän kategorian sisällä ovat onnettomuuksia (5 kpl), EU:ta (3 kpl) ja terrorismia ja turvallisuutta (3 kpl) käsittelevät uutiset. Onnettomuusuutisoinnissa *Berliner Morgenpost* näyttäisi *Aamulehteä* enemmän keskittyvän ihmiskohtaloihin. EU-uutisissa näkyvät parhaiten Suomen ja Saksan poliittiset näkemyserot ja terrorismia ja turvallisuutta koskevissa uutisissa *Berliner Morgenpost* ilmaisee huolen Saksan sisäisestä turvallisuudesta, kun taas *Aamulehti* on enemmänkin ulkopuolinen tarkkailija.

Toimijoiden nimeämisessä on eroja lehtien välillä. *Aamulehti* käyttää 15 tapauksessa toimijasta jonkinlaista yläkäsitettä tarkan nimen tai kuvauksen sijaan. Yhdessä tapauksessa *Aamulehti* henkilöi tapahtumat tiettyyn henkilöön, kun *Berliner Morgenpost* selittää asioita laajemmin. *Aamulehti* saattaa myös otsikoissaan ja uutiskärjissään niputtaa Saksan osaksi muuta Eurooppaa. Saksaa käsitellään Euroopan osana kahdeksassa uutisessa, joista seitsemän liittyy säähän[33] ja yksi terrorismiin ja turvallisuuteen. Tarinallisuus näkyy selvemmin *Berliner Morgenpostin* kuin *Aamulehden* uutisissa. Aineiston 90:stä *Berliner Morgenpostin* jutusta 29:ssä on tarinallinen otsikko tai uutiskärki, joka keskittyy tapahtumien tai yksittäisen henkilön tuntemusten kuvaamiseen. *Aamulehdessä* tällaisia otsikoita tai kärkiä on neljä[34].

Lisäysten tarkastelussa nousi esiin neljää eri tyyppiä edustavia tapauksia. Lisäysten tehtävänä *Aamulehdessä* on joko lisätä juttuun selittävää taustatietoa, suomalainen näkökulma tai tietoa tai näkökulmia, jotka ottavat huomioon Pohjoismaat tai muut Suo-

[33] Kaikki aineiston sää-uutiset.
[34] Yksi näistä kainalojutussa (AL 26.7.2010).

men naapurivaltiot. Lisäksi uutisissa on todennäköisesti lähteistä johtuvia eroja. *Aamulehti* tarjoaa lukijalle selittävää taustatietoa 19:ssä aineiston 29 uutisesta. Suomalainen näkökulma on lisätty 14:ään ja Pohjoismaat tai muut naapurivaltiot huomioiva näkökulma yhdeksään uutiseen. Lähteistä johtuvia eroja on yhdeksässä uutisessa.

Tiivistämisen ja poistojen osalta tutkimustulokset eivät perustu tarkkaan määrälliseen tarkasteluun, sillä aineiston saksankielinen osa on huomattavasti suomenkielistä laajempi. Näin ollen aineisto ei tarjoa parasta mahdollista lähtökohtaa tiivistämisen ja poistojen tarkasteluun, mutta jotakin toki voidaan todeta tämänkin aineiston tarkastelun perusteella. Kuten todettua *Aamulehden* uutiset ovat selvästi lyhyempiä kuin *Berliner Morgenpostin*. *Aamulehti* tiivistää uutisointia ennen kaikkea vähentämällä näkökulmia ja tapahtumien syiden ja seurauksien kuvaamista. *Aamulehti* käyttää tiivistämisen välineenä usein faktalaatikkoa, johon on koottu lyhyesti aiheeseen liittyviä tärkeitä tietoja. *Berliner Morgenpost* käyttää faktalaatikoita vastaavia Info-juttuja. *Aamulehdessä* faktalaatikoita on aineiston 29 uutisessa 14, kun *Berliner Morgenpostin* 90 uutisesta kymmenen on Info-juttuja. Poistoja tarkastellessani kävi ilmi, että *Aamulehti* näyttää jättävän mainitsematta erityisesti sellaisia tietoja, jotka ovat suomalaiselle lukijalle liian yksityiskohtaisia. Näitä ovat mm. tarkat ajan- ja paikanmääreet. Kokonaan poisjättämisen sijaan *Aamulehti* saattaa myös käyttää tarkan nimen sijaan yläkäsitettä, aivan kuten otsikoinnin ja uutiskärkien tarkastelussa havaittiin.

7. Lopuksi

Tutkimustuloksia arvioitaessa on pidettävä mielessä kaksi seikkaa. Saksaa koskeva uutisointi on *Berliner Morgenpostille* kotimaanuutisointia, kun taas *Aamulehdelle* se on ulkomaanuutisointia. Lähtökohtaisesti teksteillä on siis merkittävä näkökulmaero. Lisäksi, kun tutkimus on tehty kahden lehden aineistoja toisiinsa vertaamalla, toimitusten sisäinen kulttuuri vaikuttaa paljon tekstien ominaisuuksiin. Näin ollen aineistosta ei voida vetää suoria johtopäätöksiä saksalaisten ja suomalaisten sanomalehtien eroista.

Lähdetekstin jäljittäminen on uutiskääntämisessä hyvin vaikeaa, sillä niitä on usein monia. Näin näyttäisi olevan myös tämän tutkimuksen perusteella. Niissä uutisissa, joissa *Aamulehti* on käyttänyt uutistoimistomateriaalia, lähdemateriaali on yleensä peräisin useilta eri toimistoilta. Tosin on syytä muistaa, että tämän tutkimuksen perusteella *Aamulehdessä* merkittävä osa uutisista syntyy oman toimittajan tai avustajan kynästä.

Tämän tutkimuksen perusteella näyttää siltä, että *Aamulehden* ulkomaanuutisoinnin ja *Berliner Morgenpostin* samojen aiheiden uutisoinnin välillä on eroja, jotka voidaan jakaa kolmeen ryhmään. *Aamulehden* uutisointi on *Berliner Morgenpostiin* verrattuna **tiivistä ja yksinkertaista**. Tämä ilmenee verrattain lyhyinä juttuina ja kappaleina sekä näkökulmien karsimisena. En tarkoita yksinkertaisella tässä helppoa vaan pikemminkin uutisoinnin keskittymistä asioiden pääkohtiin, tärkeimpiin sisältöihin. Tarinallisuuden vähyys ja Saksan niputtaminen osaksi muuta Eurooppaa ovat myös tapoja tiivistää ja yksinkertaistaa uutisointia. Toimijoiden muuttaminen, liian tarkan tiedon poistaminen ja siirtyminen yläkäsitteen käyttöön palvelevat nimenomaan tätä tarkoitusta. On helppo uskoa, että yksinkertaistaminen on luonnollista ja tyypillistä ulkomaanuutisoinnille yleisesti, sillä kuten Bielsa ja Bassnett (2009, 63) huomauttavat, uutiskääntämisessä tärkeintä on mahdollisimman selvästi välittää lähdetekstin tai -tekstien sisältämä informaatio, joka on uuden kohdeyleisön kannalta olennaista. Asioiden laajamittainen tarkastelu ei siis ole ulkomaanuutisoinnissa yleensä olennaista.

Aamulehti näyttäisi myös **avustavan silmäilevää lukutapaa** *Berliner Morgenpostia* enemmän. *Aamulehti* tarjoaa jutuissaan paljon elementtejä, joihin silmä voi tarttua. Jutuissa on useita otsikoita ja paljon väliotsikoita ja usein faktalaatikoita, jotka tiivistävät jutun olennaisimman sisällön. Myös kappaleiden ja juttujen pituus palvelevat silmäilyä.

Kiireistä lukijaa ajatellen jutut ovat sopivan mittaisia. Lisäksi lukijan ei tarvitse lukea koko juttua saadakseen tietoa aiheesta, sillä otsikot, väliotsikot ja faktalaatikot antavat jo paljon tietoa asiasta. On vaikeaa sanoa, onko silmäilevän lukemisen avustaminen tyypillistä suomalaisille sanomalehdille yleensä vai erityisesti *Aamulehdelle*. Omien kokemusteni perusteella arvioisin, että saksalaisissa sanomalehdissä silmäilyä avustavia keinoja käytetään kautta linjan vähemmän kuin suomalaisissa lehdissä. Suomalaisista lehdistä *Aamulehti* käyttää tällaisia keinoja verrattain paljon. Lehtien välinen ero saattaa siis olla kulttuurillinen Suomen ja Saksan välillä tai molempien lehtien toimituskulttuurien välillä. Oli kyseessä kumpi tahansa näistä kulttuuripareista, *Aamulehden* ulkomaanuutisista voidaan nähdä, että ne on ilmiasultaan kotoutettu vallitsevaan kulttuuriin. Kun niiden lähdemateriaalina on vielä useissa tapauksissa käytetty globaalia kauppatavaraa eli kansainvälisten uutistoimistojen materiaalia, voidaan Pymin (2004) ja Orengon (2005) ajatusten mukaisesti puhua myös uutisten lokalisoimisesta Suomeen ja *Aamulehteen* sopiviksi.

Aamulehden uutiset ovat myös selvästi **suomalaisia**. Lehti ottaa huomioon suomalaisen lukijan erityistarpeet myös ulkomaanuutisissaan. Se tarjoaa selittävää taustatietoa asioista, jotka ovat lukijalle ehkä vieraita. Se lisää Saksankin tapahtumiin usein suomalaisen näkökulman ja pohtii asioiden merkitystä Suomen kannalta. Lisäksi se ottaa uutisoinnissaan huomioon myös Suomen naapurimaat, lähinnä muut Pohjoismaat, Venäjän ja Baltian maat, ja kertoo näiden roolista myös Saksasta kertovien uutisten yhteydessä. Tulos tukee luvussa 2.1 esitettyä aiempaa tutkimustulosta (Pietiläinen 1998, 86), jonka mukaan suomalaisissa ulkomaanuutisissa useimmin esiintyvä maa on Suomi. Silti suomalaisuuden korostuminen *Aamulehden* uutisissa oli itse asiassa yllättävää. Aiemmissa uutiskääntämiseen liittyvissä tutkimuksissa asiaa ei nimittäin ole nostettu esiin. On toki puhuttu uutisten kotouttamisesta ja jopa lokalisoinnista. Silti kukaan tutkijoista ei tuo esille sitä, että ulkomaanuutisiin tunnutaan lisäävän paljon omaan maahan liittyvää asiaa. Ulkomaan- ja kotimaanuutisen välinen ero itse asiassa kaventuu monen aiheen osalta merkittävästi, kun asioista tuodaan esiin sekä ulkomaiden että kotimaan näkökulma.

Kuten tämäkin tutkimus on osaltaan osoittanut, ulkomaanuutisoinnin tutkiminen kieli- ja kulttuurirajojen ylittyminen huomioiden on vielä melko vähän tutkittua niin käännöstieteen kuin journalistiikankin aloilla. Tunnemme yhä hämmentävän vähän sitä prosessia, joka tuottaa lokalisoidun tuotteen aamukahvipöytäämme. Tämä tutkimus on osal-

taan pyrkinyt valottamaan ulkomaanuutisen matkaa uutisaiheen tapahtumapaikalta lehden sivulle. Paljon on kuitenkin vielä selvitettävänä.

Tämän tutkimuksen pohjalta suomalaisen ja saksalaisen uutisoinnin eroja voitaisiin jatkossa tutkia tarkastelemalla tässä tutkimuksessa löytyneitä eroja laajemmassa aineistossa. Tutkimuksen kohteeksi voitaisiin ottaa useampia sanomalehtiä tai tutkimusta voitaisiin laajentaa myös televisio-, radio- ja internet-uutisiin. Bielsan ja Bassnettin (2009, 64) luokittelua uutiskääntäjän yleisimmistä muokkaustyökaluista voisi olla hedelmällistä hyödyntää jatkossa niin, että tutkimuksen kohteeksi voitaisiin nostaa joku tai jokin muokkaustyökaluista ja tutkia sitä tai niitä esimerkiksi useista eri lehdistä kerätyssä laajemmassa aineistossa. Tutkimalla yhden tai muutaman aiheen uutisointia useassa suomalaisessa ja saksalaisessa lehdessä lehtikohtaisen toimituskulttuurin vaikutus tuloksiin olisi vähäisempää ja saataisiin laajempaan aineistoon perustuvaa tietoa suomalaisen ja saksalaisen uutisoinnin eroista. Mielenkiintoinen tutkimuskohde olisivat myös EU-uutiset. Kuten aiemmin totesin, ne sijoittuvat jonnekin kotimaan- ja ulkomaanuutisten välimaastoon, eivätkä siis ole täysin vertailukelpoisia muiden ulkomaanuutisten kanssa. Siksi niitä olisi mielenkiintoista tutkia omana ryhmänään ja tarkastella, miten ne eroavat toisistaan suomalaisissa ja saksalaisissa tiedotusvälineissä. Uutiskääntämisen kannalta olisi mielenkiintoista tutkia myös Stuttgart 21 -asemahankkeen tapaisten kansallisesti suurien aiheiden uutisointia ulkomailla. Tämäntapaisiin aiheisiin kehittyy usein kansallisessa mediassa sanoja ja käsitteitä (kuten nimitys Stuttgart 21), jotka eivät sellaisenaan ole ymmärrettäviä, kun ne irrotetaan kulttuurillisesta kontekstistaan. Toimittajien käännösratkaisujen tutkiminen tällaisten käsitteiden yhteydessä olisi kiinnostavaa.

Onko uutiskääntäminen sitten kääntämistä vai toimittamista? Vastaus riippuu näkökulmasta. Kääntämisen ammattilainen haluaa korostaa omaan ammatilliseen osaamiseensa liittyviä asioita, kun taas journalisti korostaa kolikon toista puolta. Tärkeintä olisi nähdä se, että ulkomaanuutisten syntymiseen tarvitaan molempia taitoja – kääntäjän kykyä ylittää kieli- ja kulttuuriraja ja toimittajan ”uutisnenää” ja tajua journalistiseen kirjoittamiseen. Tällä hetkellä molempien alojen ammattilaiset näyttävät suhtautuvan toisiinsa melko penseästi. Toiveenani olisi, että kuilu voisi joskus kaventua ja asiassa voitaisiin tehdä yhteistyötä.

Lähteet

Primäärilähteet

Tarkasteluajanjakso tammi-, huhti-, heinä-, loka- ja joulukuu 2010.

Aamulehden aineisto arkistosta osoitteesta <www.media-arkisto.com>.

Berliner Morgenpostin aineisto arkistosta osoitteesta <http://suche.morgenpost.de/asmo/>.

Tutkimusaineiston julkaisutiedot on esitetty liitteessä 1 siinä laajuudessaan, kuin ne arkistosta ovat saatavissa.

Sekundäärilähteet

Aamulehti.fi. Aamulehden verkkoversio. <www.aamulehti.fi>. Luettu 12.3.2011.

Alma Media 2008a. Historia. [www-dokumentti] <http://www.almamedia.fi/historia>. Luettu 12.3.2011.

Alma Media 2008b. Liiketoiminta. [www-dokumentti] <http://www.almamedia.fi/ liiketoiminta-alueet>. Luettu 12.3.2011

Axel Springer 2011a. Berliner Morgenpost. [www-dokumentti] <http://www. axelspringer.de/media/cw_mediafactsheet_de_88860.html>. Luettu 12.3.2011.

Axel Springer 2011b. ma 2011 Pressemedien I. [www-dokumentti] <http://www.ma-reichweiten.de>. Luettu 12.3.2011.

Bani, Sara 2006. An Analysis of Press Translation Process. Conway & Bassnett (toim.). 35–45.

Bassnett, Susan 2005a. Bringing the News Back Home: Strategies of Acculturation and Foreignisation. *Language and Intercultural Communication*. Vol. 5, No. 2. 120–130.

Bassnett, Susan 2005b. Guest Editorial. *Language and Intercultural Communication*. Vol. 5, No. 2. 105–107.

Bassnett, Susan 2006. Introduction. Conway & Bassnett (toim.). 5–7.

Berliner Morgenpost. Lehden verkkoversio. <http://www.morgenpost.de/>. Luettu 12.3.2011.

Bielsa, Esperança & Bassnett, Susan 2009. *Translation in Global News*. Routledge, Abingdon.

Burger, Harald 2005. *Mediensprache. Eine Einführung in Sprache und Kommunikationsformen der Massenmedien.* Walter de Gruyter, Berlin.

Conway, Kyle & Bassnett, Susan (toim.) 2006. *Translation in Global News. Proceedings of the conference held at the University of Warwick 23. June 2006*. University of Warwick, Centre for Translation and Comparative Cultural Studies, Coventry, UK. Saatavilla pdf-muodossa:
<http://www2.warwick.ac.uk/fac/arts/ctccs/research/tgn/events/tgn/translation-in-global-news-proceedings.pdf>.
Luettu 2.10.2010.

Fry, Deborah 2003. *The Localization Industry Primer.* Toinen painos. Lommel, Arle (toim.) SMP Marketing ja LISA—The Localization Industry Standards Association, Fechý. Saatavilla pdf-muodossa: < http://www.ict.griffith.edu.au/~davidt/cit3611/LISAprimer.pdf>. Luettu 28.11.2011.

Fujii, Akio. 1988. News Translation in Japan. *Meta* XXXIII (I). 32–37.

Gassen, Glenn R. 2009. *Big and Small in Europe. Functions of the German-Finnish Relations within the European Union.* Stiftung Wissenschaft und Politik. Deutsches Institut für Internationale Politik und Sicherheit. Berlin.
Saatavilla pdf-muodossa: <berlin.org/fileadmin/contents/products/arbeitspapiere/Gassen_WP08_09eng_ks.pdf>. Luettu 19.10.2011.

Gawlas, Christine 1999. Texte von Presseagenturen. Snell-Hornby, Mary ym. (toim.) *Handbuch Translation*. Stauffenburg, Tübingen. 236–237.

Gile, Daniel 2004. Translation Research versus Interpreting Research: Kinship, Differences and Prospects for Partnership. Schäffner, Christina (toim.) *Translation Research and Interpreting Research. Traditions, Gaps and Synergies.* Multilingual Matters, Clevedon. 10–34.

Hautanen, Suvi 2006. The Work Process of a Correspondent: A Case Study in Translation Sociology. Conway & Bassnett (toim.). 105–111.

Huovila, Tapani 2001. *Uutinen eri välineissä. GSM-sähkeestä taustajuttuun.* Tapani Huovila ja Inforviestintä, Vantaa.

Hursti, Kristian 2001. An Insider's View on Transformation and Transfer in International News Communication: An English-Finnish Perspective. *The Electronic Journal of the Department of English at the University of Helsinki Volume 1, 2001*. Saatavilla www-muodossa:
<http://www.eng.helsinki.fi/hes/Translation/insiders_view1.htm>.
Luettu 12.10.2010.

Hyvärinen, Pekka, Idänpään-Heikkilä, Helena & Virkki, Juhani 1975. *Tutkimus ulkomaanaineistosta. Lehdistön ja radion sähkeuutisten maailmasta antama kuva.* Lehdistö- ja tiedotusopin pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos.

Jyrkiäinen, Jyrki & Savisaari, Eero. Sanomalehdistön nykytila. Nordenstreng, Kaarle & Wiio, Osmo A. (toim.) *Suomen mediamaisema*. 2003. Werner Söderström Osakeyhtiö, Vantaa. 62–76.

Kansallinen Mediatutkimus 2010. KMT Lukija 2010. [www-dokumentti] <http://www.levikintarkastus.fi/mediatutkimus/ KMT%20Lukija-tiedote_maaliskuu_2011.pdf>. Luettu 12.3.2011.

Kauppalehti 2010. Päivi Isotalus Brysseliin, Jari Peltola verkkotoimituksen keulaan [www-dokumentti] <http://www.kauppalehti.fi/5/i/talous/uutiset/avoinarkisto/index.jsp?xid=3669245 &date=2010/02/25>. Luettu 22.3.2011.

Kivikuru, Ullamaija & Pietiläinen, Jukka 1998. Esipuhe. Kivikuru & Pietiläinen (toim.). 5–11.

Kivikuru, Ullamaija & Pietiläinen, Jukka (toim.) 1998. *Uutisia yli rajojen. Ulkomaanuutisten maisema Suomessa.* Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.

Kivikuru, Ullamaija & Rantanen, Terhi 2003. Uutisvälitys. Nordenstreng, Kaarle & Wiio, Osmo A. (toim.) *Suomen mediamaisema*. 2003. Werner Söderströn Osakeyhtiö, Vantaa. 132–154.

Kohvakka, Hannele 2001. Meldungen internationaler Nachrichtenagenturen in deutschen und finnischen Tageszeitungen. Breuer, Ulrich & Korhonen, Jarmo (toim.) *Mediensprache, Medienkritik*. Peter Lang, Frankfurt am Main. 189–205.

Kotilainen, Lauri 2003. *Parempi lehtijuttu.* Inforviestintä. Jyväskylä.

Kuutti, Heikki & Puro, Jukka-Pekka 1998. *Mediasanasto*. Atena. Jyväskylä.

Laitinen, Vesa 2011. VS: Kysymyksiä Aamulehden ulkomaan osaston työstä. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Päivi Harkko. Lähetetty 17.3.2011. Luettu 17.3.2011.

Liimatainen, Annikki 2011. Deutsch als Wissenschaftssprache in Finnland. Prinz, Michael & Korhonen, Jarmo (toim.) *Deutsch als Wissenschaftssprache im Ostseeraum – Geschichte und Gegenwart. : Akten zum Humboldt-Kolleg an der Universität Helsinki, 27. bis 29. Mai 2010*. Peter Lang, Frankfurt am Main etc. 41–54.

Lüger, Heinz-Helmut 1995. *Pressesprache*. 2., neu bearbeitete Auflage. Max Niemeyer Verlag, Tübingen.

MOT Kielitoimiston sanakirja 2.0. Saatavilla www-muodossa: <http://helios.uta.fi:2068/mot/uta/netmot.exe>.

Newmark, Peter 1989. Modern Translation Theory. *Lebende Sprachen*. Nr. 1/89. 6–8.

Orengo, Alberto 2005. Localising News: Translation and the 'Global-national' Dichotomy. *Language and Intercultural Communication*. Vol. 5, No. 2. 168–187.

Pasquay, Anja 2010. Die Deutsche Zeitungslandschaft – Entwicklungen und Perspektiven. [www-dokumentti] <http://www.bdzv.de/fileadmin/bdzv_hauptseite/markttrends_daten/wirtschaftliche_lage/2010/assets/3_Pasquay_Zeitungslandschaft_mAbb.pdf>. Luettu 9.3.2011.

Pietiläinen, Jukka 1998a. Ulkomailta Suomeen: määrällinen analyysi. Kivikuru & Pietiläinen (toim.). 84–108.

Pietiläinen, Jukka 1998b. Uutisvirtojen maailma. Kivikuru & Pietiläinen (toim.). 64–83.

Prunč, Erich 2007. *Entwicklungslinien der Translationswissenschaft. Von den Asymmetrien der Sprachen zu den Asymmetrien der Macht*. Frank & Timme, Berliini.

Pym, Anthony 2004. *The Moving Text: Localization, Translation and Distribution*. Benjamins, Amsterdam.

Rantanen, Terhi 1998. Globaali uutisvälitys. Kivikuru & Pietiläinen (toim.). 44–52.

Saksan Helsingin-suurlähetystö 2011. Kahdenväliset taloussuhteet. [www-dokumentti] <http://www.helsinki.diplo.de/Vertretung/helsinki/fi/05/Wirtschaftliche__Zusammenarbeit/seite__wirtschaftliche__zusammenarbeit.html>. Luettu 19.10.2011.

Sanomalehtien Liitto 2010. Sanomalehtitieto. [www-dokumentti] <http://www.sanomalehdet.fi/index.phtml?s=3>. Luettu 9.3.2011.

Saukkonen, Pauli 2001. *Maailman hahmottaminen teksteinä. Tekstirakenteen ja tekstilajien teoriaa ja analyysia.* Yliopistopaino, Helsinki.

Schmitz, Dieter Hermann. (2005). Textarbeit und Medientransfer. *Informatologia* 38. Hrvatsko Komunikolosko Drustvo. Zagreb. 168–173.

Schmitz, Dieter Hermann. 2008. Translating for News Purposes: Writing and Rewriting. *Translation and Cultural Diversity. XVIII FIT World Congress Proceedings, Shanghai, China, 4-7.8.2008.* Foreign Languages Press. Shanghai. 10.

Schmitz, Dieter Hermann. 2010. Die Kirche im Dorf oder die Regierung im Wald lassen: Zum Übersetzungsproblem der Namen von Ämtern und Ähnlichem für Nachrichtenzwecke im Medium Radio. Gile Daniel, Hansen Gyde, Pokorn Nike K. (toim.) *Why Translation Studies Matters*. John Benjamins. Amsterdam. 153–164.

Schreiber, Michael 1999. Übersetzungstypen und Übersetzungsverfahren. Snell-Hornby, Mary; Hönig, Hans G,; Kußmaul, Paul & Schmitt, Peter A. (toim.) *Handbuch Translation*. Stauffenburg, Tübingen. 151–154.

Schreiber, Michael 2004. Übersetzung und andere Formen der Textverarbeitung und Textreproduktion in sprachwissenschaftlicher Sicht. Kittel, Harald; Frank, Armin Paul; Greiner, Norbert; Hermans, Theo; Koller, Werner; Lambert, José; Paul Fritz

(toim.). *Übersetzung; ein internationales Handbuch zur Übersetzungsforschung.* 1. osa. Walter de Gruyter, Berliini. 268–274.

Shoemaker, Pamela J. 1991. *Communication Concepts 3: Gatekeeping*. Newbury Park, CA: Sage.

Simojoki, Niilo 2007. Re: Apua tutkimukseen? [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Päivi Harkko. Lähetetty 19.11.2007. Luettu 19.11.2007.

Simojoki, 2010. VS: VS: VS: Aineistoa gradua varten. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Päivi Harkko. Lähetetty 8.11.2010. Luettu 8.11.2010.

Stetting, Karen 1989. Transediting – A New Term for Coping with the Grey Area between Editing and Translating. Caie, G ym. (toim.). *Proceedings from the Fourth Nordic Conference for English Studies.* Kööpenhaminan yliopisto, englannin kielen laitos. 371–382.

STT 2011. Yhteystiedot, [www-dokumentti] <http://www.stt.fi/fi/yhteystiedot/ uutistoimisto/>. Luettu 22.3.2011.

STT:n tyylikirja. [www-dokumentti] <http://www.stt.fi/fi/tyylikirja/>. Luettu 25.11. 2010

Suhola, Aino; Turunen, Seppo & Varis, Markku 2005. *Journalistisen kirjoittamisen perusteet*. Finn Lectura. Jyväskylä.

Suomen Journalistiliitto 2011. *Journalistin ohjeet 2011*. [www-dokumentti] <http://www.journalistiliitto.fi/pelisaannot/journalistinohjeet/>. Luettu 2.4.2011.

Tiittula, Liisa 1994. Implizites Bewerten in finnischen und deutschen Leitartikeln. Moilanen Markku & Tiittula, Liisa (toim.) *Überredung in der Presse: Texte, Strategien, Analysen*. Walter de Gruyter, Berlin/New York. 225–240.

Tsai, Claire 2005. Inside the Television Newsroom: An Insider's View of International News Translation in Taiwan. *Language and Intercultural Communication*. Vol. 5, No. 2. 145–153.

Uskali, Turo 2007. *Ulkomaanuutisten uusi maailma*. Vastapaino, Tampere.

Varis, Markku (toim.) 2004. *Lehtikieli tutkimuskohteena*. Oulun yliopistopaino.

Vehmas, Raino 1964. *Sanomalehtiemme ulkomaanaineisto*. Turun yliopiston sosiologian laitos.

Venuti, Lawrence 1997. *The Translators' Invisibility. A History of Translation*. Routledge. Lontoo.

Vuorinen, Erkka 1995. News Translation as Gatekeeping. Snell-Hornby, Mary & Jettmarová, Zuzana & Kaindl, Klaus (toim.), *Traslation as Intercultural Communication*. Benjamins, Amsterdam. 161–172.

Vuorinen, Erkka 1996. *Crossing Cultural Boundaries in International News Transmission – Translational Approach.* Tampereen yliopisto, englannin kielen kääntämisen ja tulkkauksen julkaisematon lisensiaatintutkimus.

WELT-Online 2001. WELT und Berliner Morgenpost fusionieren. [www-dokumentti] <http://www.welt.de/print-welt/article491494/WELT_und_Berliner_Morgenpost_fusionieren.html>. Luettu 12.3.2011.

Liitteet

Liite 1.

Tutkimusaineisto[35]

Aamulehti, 129. vuosikerta

AL 4.1.2010 Matkustajakone ulos kiitoradalta. STT, AFP, AP. Sivu 9.
AL 11.1.2010 Lumikinokset pakottivat jäämään yöksi autoon moottoritielle. AP, Reuters, dpa, STT. Sivu 9.
AL 16.1.2010 Merkel vähätteli hallituksen alkutaipaleen vaikeuksia. AP. Sivu 14.
AL 19.1.2010 Israel ja Saksa historiallisessa istunnossa. STT, AFP, dpa. Sivu 12.
AL 22.1.2010 Pommiepäilyn aiheuttaja yhä kateissa. STT, dpa. Sivu 13.
AL 31.1.2010 Lumentulo taas Euroopan kiusana. AFP, AP, dpa, TT, STT. Sivu 13.
AL 10.4.2010 Viipurissa juhlittiin kiistellyn kaasuputken töiden aloitusta. Terhi Reskola, Aamulehti, STT. Sivu 15.
AL 17.4.2010 Piispa sai sakot holokaustin kieltämisestä. AP. Sivu 16.
AL 25.4.2010 Saksalaiset tekivät ihmisketjun ydinvoimaa vastaan. STT, dpa. Sivu 14.
AL 13.7.2010 Saksa kielsi Hamasin avustusseuran. STT, dpa. Sivu 9.
AL 14.7.2010 Helle kiusaa Pohjolaa, Saksaa ja Puolaa. Esa Järveläinen, Aamulehti, AFP, Reuters. Sivu 11.
AL 25.7.2010 15 kuoli Saksassa teknofestivaaleilla. STT, dpa, Reuters, AFP, TT. Sivu 13.
AL 26.7.2010 Paniikki syntyy pienessäkin joukossa, jos liikenne ei vedä. Juha Karilainen, Aamulehti, AP, Reuters. Sivu 5.
AL 27.7.2010 Turvavaatimuksia oli juuri löysennetty. Pertti Rönkkö. Sivu 9.
AL 1.10.2010 ”Poliisit tykittivät vettä lapsiinkin”. Anni Seppälä, Aamulehti. Sivu 16.
AL 6.10.2010 Hampurin moskeijasta pyhään sotaan. Ilkka Timonen, Aamulehti. Sivu 13.
AL 10.10.2010 Matkustaja-aluksen annettiin palaa loppuun Itämerellä. Aamulehti, STT, dpa, Reuters, TT, AP. Sivu 15.
AL 11.10.2010 Matkustajalautan palo oli hiipumassa. STT, dpa, Reuters, TT. Sivu 9.
AL 19.10.2010a Saksa kävelemässä Rehnin yli. STT, Tuomas Savonen. Sivu 5.
AL 19.10.2010b Stuttgartin asemakohu uhkaa Merkeliä. Esa Järveläinen, Aamulehti. Sivu 10.
AL 20.10.2010 Ranskan ja Saksan sooloilu sapetti Kataista. Päivi Isotalus, Aamulehti. Sivu 5.
AL 27.10.2010 EU-johtajilla edessä pitkä ja riitainen yö. Päivi Isotalus, Aamulehti. Sivu 10.
AL 29.10.2010 Saksa runnoi EU-kokouksessa toiveitaan läpi. Päivi Isotalus, Aamulehti. Sivu 4.

[35] *Aamulehden* aineistossa merkinnät seuraavasti: AL = *Aamulehti*, julkaisupäivämäärä, uutisen pääotsikko, toimittaja ja mahdolliset muut lähteet ja signeeraukset, sivunumero.
Berliner Morgenpostin aineistossa merkinnät seuraavasti: BM = *Berliner Morgenpost*, julkaisupäivämäärä, uutisen pääotsikko, toimittaja ja mahdolliset muut lähteet ja signeeraukset. Sivunumeroitu ei ole ilmoitettu arkistossa.

AL 6.12.2010 Euroopan maille satelee varoituksia terrori-iskuista. Terhi Reskola, Aamulehti. Sivu 11.
AL 17.12.2010 Saksalaisilla euromaissa huimat saatavat. Pertti Rönkkö. Sivu 5.
AL 19.12.2010 Lumikaaos kiristi hermoja ympäri Eurooppaa. Aamulehti, STT, AFP, dpa, Reuters. Sivu 14.
AL 20.12.2010 Britit jämähtivät Rovaniemelle. Outi Torvinen, STT, AFP. Sivu 5.
AL 22.12.2010 Kaaos jatkui Euroopan kentillä. Päivi Isotalus, Aamulehti. Sivu 12.
AL 23.12.2010 Heathrow'n kentän suma helpottaa. Reuters, AP, AFP. Sivu 12.

Berliner Morgenpost, 112. vuosikerta

BM 4.1.2010 Ferienflieger rutscht von der Startbahn.
BM 5.1.2010 Jetzt geht der Winter erst richtig los. BM.
BM 7.1.2010 Umfrage: Schwarz-Gelb behauptet knappen Vorsprung. BM.
BM 8.1.2010a Merkel und Koalition verlieren an Zuspruch. Daniel Friedrich Sturm.
BM 8.1.2010b Schneeweiß und klirrend kalt.
BM 9.1.2010 Koalition hofft auf Krisengipfel. BM.
BM 10.1.2010 Kritik an Merkels Führungsstil nimmt zu. BM.
BM 11.1.2010a „Daisy" legt den Norden lahm. dpa, BM.
BM 11.1.2010b Info: CDU fordert Merkel-Machtwort. BM.
BM 11.1.2010c Info: Daisy in Europa.
BM 11.1.2010d Schneedrama auf der Ostsee-Autobahn
BM 13.1.2010 CDU: Merkel will kein Machtwort bei Klausurtagung sprechen.
BM 14.1.2010a Gesucht: Ein konservativer Kopf für die Union. Robin Alexander.
BM 14.1.2010b Merkel für Steuersenkungen.
BM 15.1.2010a Angela Merkel provoziert die Konservativen. Robin Alexander.
BM 15.1.2010b CDU will sich für liberale Wähler öffnen.
BM 15.1.2010c Schäubles dramatischer Sparappell. Dorothea Siems.
BM 16.1.2010a Info: Merkel-Rücktritt.
BM 16.1.2010b Merkel beweist Macht ohne Machtwort. Robin Alexander.
BM 16.1.2010c Merkel setzt sich durch – CDU rückt nach links.
BM 19.1.2010a Merkel mahnt neue Gespräche in Nahost an. BM.
BM 19.1.2010b Zeichen der Versöhnung.
BM 22.1.2010 Sicherheitspanne wird Chefsache. Martin Lutz.
BM 31.1.2010a Info: Sturmtiefs in Zahlen.
BM 31.1.2010b Schneechaos im Nordosten Deutschlands.
BM 31.1.2010c Winter ohne Ende. BM.
BM 29.3.2010 Startschuss für den Bau der Ostsee-Pipeline. Rüdiger Schacht.
BM 8.4.2010a Info: Durchsetzungsstarkes Trio. est/JH[36].
BM 8.4.2010b Russlands lange Leitung nach Europa. Jens Hartmann, Eduard Steiner.
BM 10.4.2010 Baubeginn für die Ostsee-Pipeline.
BM 17.4.2010 Holocaust-Leugner Williamson zu Geldstrafe verurteilt.
BM 25.4.2010 Protest auf dem Deich.
BM 12.7.2010 „Es war wie im Katastrophenfilm". Antje Hildebrandt.
BM 13.7.2010a Hitzschlag für die Deutsche Bahn. Hans Evert, Markus Falkner.
BM 13.7.2010b Info: Wetter legt Bahn lahm. dpa.
BM 13.7.2010c Innenminister dreht Hamas den Geldhahn zu. Martin Lutz.

[36] Merkitystä ei saatu selville. Viitannee medialähteeseen tai henkilön nimikirjaimiin.

BM 13.7.2010d Klimakatastrophe Bahn.
BM 13.7.2010e Tornado über Helgoland.
BM 25.7.2010a Info: Falches Konzept?
BM 25.7.2010b Loveparade – „So stelle ich mir Krieg vor“. dpa, ddp[37], AFP
BM 26.7.2010a Auf der Suche nach den Schuldigen.
BM 26.7.2010b „Fallende Menschen waren nicht im Konzept vorgesehen“. Willi Keinhorst, Lars Kreye, Frank Seidlitz.
BM 26.7.2010c Info: Zweifelhafte Zahlen, zweite Chancen.
BM 26.7.2010d Wenn Menschenmassen Mauern zum Einsturz bringen. Norbert Lossau.
BM 27.7.2010a Frau Herman und die Mächte des Guten. dino[38].
BM 27.7.2010b Info: Schwerstes Unglück seit 22 Jahren in NRW.
BM 27.7.2010c Love Parade: Es gab genug Warnungen
BM 27.7.2010d Schaller liebte das Risiko. lk[39].
BM 27.7.2010e Wie konnte das alles passieren? Willi Keinhorst, Frank Seidlitz.
BM 20.9.2010 Stuttgart 21: Mappus nimmt den „Fehdehandschuh“ auf. dpa.
BM 23.9.2010 Grüne ringen der SPD Respekt ab. Daniel Friedrich Sturm.
BM 27.9.2010 Deutschland: Debatte über gewaltbereite Stuttgart-21-Demonstranten.
BM 30.9.2010a Al-Qaida plante Anschläge in Deutschland.
BM 30.9.2010b Anschlagspläne waren den Ermittlern bekannt. M. Lutz, M. Stürmer, L. Wiegelmann.
BM 30.9.2010c Info: Verbindung nach Hamburg.
BM 1.10.2010a Stuttgart 21: Ausbruch der Gewalt.
BM 1.10.2010b Stuttgart-21-Gegner sprechen von „Krieg“. Julia Giertz, Henning Otte.
BM 3.10.2010 Bin Laden steht hinter Anschlagsplänen. rtr[40], dapd[41].
BM 5.10.2010a Bedrohung ist eine Frage der Interpretation. Thorsten Jungholt, Ansgar Graw.
BM 5.10.2010b Deutsche Islamisten bei Raketenangriff in Pakistan getötet.
BM 6.10.2010a Drohnen-Donner über Waziristan. D. Alexander, D. Böhmer.
BM 6.10.2010b Polizei warnt: Zu wenig Personal zur Terrorabwehr.
BM 7.10.2010a Geißler soll bei Stuttgart 21 vermitteln.
BM 7.10.2010b Kein Befreiungsschlag für Stuttgart 21. Hannelore Crolly, Günther Lachmann.
BM 10.10.2010a Inferno auf litauischer Fähre vor Fehmarn.
BM 10.10.2010b Todesangst auf der Ostsee. Ulf B. Christen.
BM 11.10.2010a Stuttgart 21: Mehrheit für Volksabstimmung. dpa, dapd.
BM 11.10.2010b Stuttgart 21: Merkel wirft Abriss-Gegnern Egoismus vor.
BM 11.10.2010c „Trümmer flogen meterhoch durch die Luft“. Ulf B. Christen.
BM 12.10.2010 Neue Schlappe für den Stuttgarter Schlichter. BM.
BM 13.10.2010 Geißler will seine Mission retten. phn[42], dapd.
BM 14.10.2010 Rekordtief für Schwarz-Gelb. dpa, rtr.
BM 17.10.2010 Im Südwesten drohen der Bahn neue Proteste. Joachim Fahrun.
BM 18.10.2010 „Die Zeit der Basta-Entscheidungen ist vorbei“. Norbert Demuth.

---

[37] ddp = Deutscher Depeschendienst
[38] Ks. alaviite 39.
[39] Ks. alaviite 39.
[40] Todennäköisesti rtr Planeta.
[41] dadp = dapd Nachrichtenagentur
[42] Ks. alaviite 39.

BM 19.10.2010 EU einigt sich auf härtere Strafen für Defizitsünder. dpa.
BM 20.10.2010 Ärger wegen Merkels Kuhhandel. Stefanie Bolzen.
BM 26.10.2010 „Jetzt die Regeln ändern“. Stefanie Bolzen.
BM 27.10.2010 EU-Kommissarin greift Merkel scharf an. Stefanie Bolzen, Christoph B Schiltz.
BM 29.10.2010a Punktsieg für Angela Merkel. Stefanie Bolzen, Christoph B. Schiltz.
BM 29.10.2010b Was die Kanzlerin ändern will und warum sie dafür Kritik erntet. Carolin Brühl.
BM 23.11.2010 Terror: Reichstag wird Sperrzone. Florian Kain.
BM 13.12.2010 Euro-Krisenländer schulden Deutschen eine halbe Billion. BM.
BM 15.12.2010 Schneechaos: Über 300 Kilometer Stau in Nordrhein-Westfalen.
BM 17.12.2010a „Petra“ bringt Deutschland ins Rutschen. lk.
BM 17.12.2010b Tief „Petra“ scheint Deutschland ein.
BM 18.12.2010 Neues Wintergesetz: Räumdienst kündigt alle Verträge mit der Stadt.
BM 19.12.2010 Winter-Chaos: Deutschland gerät ins Schleudern.
BM 20.12.2010a Bahn rät von Zugfahrten ab.
BM 20.12.2010b Der Winter bremst Europa aus. Kathrin Spoerr.
BM 21.12.2010 Winter-Chaos: Krisengipfel beim Senat.

Liite 2

Aamulehden uutiset ja samoista aiheista kirjoitetut *Berliner Morgenpostin* uutiset[43]

Aamulehti	**Berliner Morgenpost**
AL 4.1.2010 Matkustajakone ulos kiitoradalta	BM 4.1.2010 Ferienflieger rutscht von der Startbahn
AL 11.1.2010 Lumikinokset pakottivat jäämään yöksi autoon moottoritielle	BM 5.1.2010 Jetzt geht der Winter erst richtig los BM 8.1.2010b Schneeweiß und klirrend kalt BM 11.1.2010a „Daisy“ legt den Norden lahm BM 11.1.2010c Info: Daisy in Europa BM 11.1.2010d Schneedrama auf der Ostsee-Autobahn
AL 16.1.2010 Merkel vähätteli hallituksen alkutaipaleen vaikeuksia	BM 7.1.2010 Umfrage: Schwarz-Gelb behauptet knappen Vorsprung BM 8.1.2010a Merkel und Koalition verlieren an Zuspruch BM 9.1.2010 Koalition hofft auf Krisengipfel BM 10.1.2010 Kritik an Merkels Führungsstil nimmt zu BM 11.1.2010b Info: CDU fordert Merkel-Machtwort BM 13.1.2010 CDU: Merkel will kein Machtwort bei Klausurtagung sprechen BM 14.1.2010a Gesucht: Ein konservativer Kopf für die Union BM 14.1.2010b Merkel für Steuersenkungen BM 15.1.2010a Angela Merkel provoziert die Konservativen BM 15.1.2010b CDU will sich für liberale Wähler öffnen BM 15.1.2010c Schäubles dramatischer Sparappell BM 16.1.2010a Info: Merkel-Rücktritt BM 16.1.2010b Merkel beweist Macht ohne Machtwort BM 16.1.2010c Merkel setzt sich durch – CDU rückt nach links
AL 19.1.2010 Israel ja Saksa historiallisessa istunnossa	BM 19.1.2010a Merkel mahnt neue Gespräche in Nahost an BM 19.1.2010b Zeichen der Versöhnung
AL 22.1.2010 Pommiepäilyn aiheuttaja yhä kateissa	BM 22.1.2010 Sicherheitspanne wird Chefsache
AL 31.1.2010 Lumentulo taas Euroopan kiusana	BM 31.1.2010a Info: Sturmtiefs in Zahlen. BM 31.1.2010b Schneechaos im Nordosten Deutschlands BM 31.1.2010c Winter ohne Ende
AL 10.4.2010 Viipurissa juhlittiin kiistellyn kaasuputken töiden aloitusta	BM 29.3.2010 Startschuss für den Bau der Ostsee-Pipeline BM 8.4.2010a Info: Durchsetzungsstarkes Trio BM 8.4.2010b Russlands lange Leitung nach Europa BM 10.4.2010 Baubeginn für die Ostsee-Pipeline
AL 17.4.2010 Piispa sai sakot holokaustin kieltämisestä	BM 17.4.2010 Holocaust-Leugner Williamson zu Geldstrafe verurteilt
AL 25.4.2010 Saksalaiset tekivät ihmisketjun ydinvoimaa vastaan	BM 25.4.2010 Protest auf dem Deich
AL 13.7.2010 Saksa kielsi Hamasin avustusseuran	BM 13.7.2010c Innenminister dreht Hamas den Geldhahn zu

[43] Tiedot muodossa: lehden lyhenne, uutisen julkaisupäivä ja pääotsikko.

AL 14.7.2010 Helle kiusaa Pohjolaa, Saksaa ja Puolaa	BM 12.7.2010 „Es war wie im Katastrophenfilm“ BM 13.7.2010a Hitzschlag für die Deutsche Bahn BM 13.7.2010b Info: Wetter legt Bahn lahm BM 13.7.2010d Klimakatastrophe Bahn BM 13.7.2010e Tornado über Helgoland
AL 25.7.2010 15 kuoli Saksassa teknofestivaaleilla AL 26.7.2010 Paniikki syntyy pienessäkin joukossa, jos liikenne ei vedä AL 27.7.2010 Turvavaatimuksia oli juuri löysennetty	BM 25.7.2010a Info: Falches Konzept? BM 25.7.2010b Loveparade – „So stelle ich mir Krieg vor“ BM 26.7.2010a Auf der Suche nach den Schuldigen BM 26.7.2010b „Fallende Menschen waren nicht im Konzept vorgesehen“ BM 26.7.2010c Info: Zweifelhafte Zahlen, zweite Chancen BM 26.7.2010d Wenn Menschenmassen Mauern zum Einsturz bringen BM 27.7.2010a Frau Herman und die Mächte des Guten BM 27.7.2010b Info: Schwerstes Unglück seit 22 Jahren in NRW BM 27.7.2010c Love Parade: Es gab genug Warnungen BM 27.7.2010d Schaller liebte das Risiko BM 27.7.2010e Wie konnte das alles passieren?
AL 1.10.2010 ”Poliisit tykittivät vettä lapsiinkin”	BM 20.9.2010 Stuttgart 21: Mappus nimmt den „Fehdehandschuh“ auf BM 23.9.2010 Grüne ringen der SPD Respekt ab BM 27.9.2010 Deutschland: Debatte über gewaltbereite Stuttgart-21-Demonstranten. BM 1.10.2010a Stuttgart 21: Ausbruch der Gewalt. BM 1.10.2010b Stuttgart-21-Gegner sprechen von „Krieg“
AL 6.10.2010 Hampurin moskeijasta pyhään sotaan	BM 30.9.2010a Al-Qaida plante Anschläge in Deutschland. BM 30.9.2010b Anschlagspläne waren den Ermittlern bekannt BM 30.9.2010c Info: Verbindung nach Hamburg BM 3.10.2010 Bin Laden steht hinter Anschlagsplänen BM 5.10.2010a Bedrohung ist eine Frage der Interpretation BM 5.10.2010b Deutsche Islamisten bei Raketenangriff in Pakistan getötet. BM 6.10.2010a Drohnen-Donner über Waziristan BM 6.10.2010b Polizei warnt: Zu wenig Personal zur Terrorabwehr
AL 10.10.2010 Matkustaja-aluksen annettiin palaa loppuun Itämerellä	BM 10.10.2010a Inferno auf litauischer Fähre vor Fehmarn BM 10.10.2010b Todesangst auf der Ostsee
AL 11.10.2010 Matkustajalautan palo oli hiipumassa	BM 11.10.2010c „Trümmer flogen meterhoch durch die Luft“
AL 19.10.2010a Saksa kävelemässä Rehnin yli	BM 19.10.2010 EU einigt sich auf härtere Strafen für Defizitsünder
AL 19.10.2010b Stuttgartin asemakohu uhkaa Merkeliä	BM 7.10.2010a Geißler soll bei Stuttgart 21 vermitteln BM 7.10.2010b Kein Befreiungsschlag für Stuttgart 21 BM 11.10.2010a Stuttgart 21: Mehrheit für Volksabstimmung BM 11.10.2010b Stuttgart 21: Merkel wirft Abriss-Gegnern Egoismus vor

	BM 12.10.2010 Neue Schlappe für den Stuttgarter Schlichter BM 13.10.2010 Geißler will seine Mission retten BM 14.10.2010 Rekordtief für Schwarz-Gelb BM 17.10.2010 Im Südwesten drohen der Bahn neue Proteste BM 18.10.2010 „Die Zeit der Basta-Entscheidungen ist vorbei“
AL 20.10.2010 Ranskan ja Saksan sooloilu sapetti Kataista	BM 20.10.2010 Ärger wegen Merkels Kuhhandel
AL 27.10.2010 EU-johtajilla edessä pitkä ja riitainen yö	BM 26.10.2010 „Jetzt die Regeln ändern“
AL 29.10.2010 Saksa runnoi EU-kokouksessa toiveitaan läpi	BM 27.10.2010 EU-Kommissarin greift Merkel scharf an BM 29.10.2010a Punktsieg für Angela Merkel BM 29.10.2010b Was die Kanzlerin ändern will und warum sie dafür Kritik erntet
AL 6.12.2010 Euroopan maille satelee varoituksia terrori-iskuista	BM 23.11.2010 Terror: Reichstag wird Sperrzone
AL 17.12.2010 Saksalaisilla euromaissa huimat saatavat	BM 13.12.2010 Euro-Krisenländer schulden Deutschen eine halbe Billion
AL 19.12.2010 Lumikaaos kiristi hermoja ympäri Eurooppaa AL 20.12.2010 Britit jämähtivät Rovaniemelle AL 22.12.2010 Kaaos jatkui Euroopan kentillä AL 23.12.2010 Heathrow’n kentän suma helpottaa	BM 15.12.2010 Schneechaos: Über 300 Kilometer Stau in Nordrhein-Westfalen BM 17.12.2010a „Petra“ bringt Deutschland ins Rutschen BM 17.12.2010b Tief „Petra“ scheint Deutschland ein BM 18.12.2010 Neues Wintergesetz: Räumdienst kündigt alle Verträge mit der Stadt BM 19.12.2010 Winter-Chaos: Deutschland gerät ins Schleudern BM 20.12.2010a Bahn rät von Zugfahrten ab BM 20.12.2010b Der Winter bremst Europa aus BM 21.12.2010 Winter-Chaos: Krisengipfel beim Senat

Liite 3.
Luvuissa 6.1 – 6.4 esitetyt ominaisuudet *Aamulehden* uutisissa juttukohtaisesti.

	Aihe-piiri[44]	Otsikot ja uu-tis-kärjet				Lisäykset[45]	Kainalo	Fakta-laatikko	Tekijä ja lähteet	
		Näkökulma sama / eri	Eri toimijat	Niputtaminen	Tarinallisuus				Toimittaja tai signeeraus ”Aamulehti”	Uutistoimisto
AL 4.1.2010 Matkustajakone ulos kiito-radalta	O	sama				LÄ, TA				STT, AFP, AP
AL 11.1.2010 Lumikinokset pakottivat jäämään yöksi autoon moottoritielle	S	sama	yläkäsite, asia	kyllä		LÄ, P, TA				AP, Reuters, dpa
AL 16.1.2010 Merkel vähätteli hallituk-sen alkutaipaleen vaikeuksia	SP	eri				TA				AP
AL 19.1.2010 Israel ja Saksa historiallisessa istunnossa	UP	eri	yläkäsite, henkilö			LÄ				STT, AFP, dpa
AL 22.1.2010 Pommiepäilyn aiheuttaja yhä kateissa	T	eri				LÄ				STT, dpa
AL 31.1.2010 Lumentulo taas Euroopan kiusana	S	sama	yläkäsite, asia	kyllä		P, TA				AFP, AP, dpa, TT, STT
AL 10.4.2010 Viipurissa juhlittiin kiistellyn kaasuputken töiden aloitusta	K	eri				P, SU, TA		kyllä	Terhi Reskola, Aamulehti	STT
AL 17.4.2010 Piispa sai sakot holokaustin kieltämisestä	L	sama	yläkäsite, henkilö			LÄ, TA				AP
AL 25.4.2010 Saksalaiset tekivät ihmisketjun ydinvoimaa vastaan	SP	sama	yläkäsite, henkilö			LÄ, TA				STT, dpa
AL 13.7.2010 Saksa kielsi Hamasin avustusseuran	T	sama	yläkäsite, henkilö			LÄ				STT, dpa
AL 14.7.2010 Helle kiusaa Pohjolaa, Saksaa ja Puolaa	S	sama		kyllä		P, SU, TA		kyllä	Esa Järve-läinen, Aamulehti	AFP, Reuters

[44] O = onnettomuudet, T = terrorismi ja turvallisuus, EU = EU, S = sää, SP = Saksan sisäpolitiikka, UP = Saksan ulkopolitiikka, K = kansainvälinen liiketoiminta, L = laki ja oikeus
[45] SU = suomalainen näkökulma, TA = selittävä taustatieto, P = Pohjoismaat tai muut naapurit, LÄ = lähteistä johtuvat erot

AL 25.7.2010 15 kuoli Saksassa tekno-festivaaleilla	O	eri				SU				STT, dpa, Reuters, AFP, TT
AL 26.7.2010 Paniikki syntyy pienessä-kin joukossa, jos liikenne ei vedä	O	eri			kyllä, kainalo	SU, TA	kyllä	kyllä, 2	Juha Karilainen, Aamulehti	AP, Reuters
AL 27.7.2010 Turvavaatimuksia oli juuri löysennetty	O	eri				TA		kyllä	Pertti Rönkkö	
AL 1.10.2010 ”Poliisit tykittivät vettä lapsiinkin”	SP	sama	yläkäsite, asia			TA		kyllä	Anni Seppälä, Aamulehti	
AL 6.10.2010 Hampurin moskeijasta pyhään sotaan	T	eri				TA	kyllä, kommentti		Ilkka Timonen, Aamulehti	
AL 10.10.2010 Matkustaja-aluksen an-nettiin palaa loppuun Itämerellä	O	eri				P, TA		kyllä	Aamulehti	STT, dpa, Reuters, TT, AP
AL 11.10.2010 Matkustajalautan palo oli hiipumassa	O	eri				P, SU	kyllä			STT, dpa, Reuters, TT
AL 19.10.2010a Saksa kävelemässä Rehnin yli	EU	eri	yläkäsite, henkilö			SU, TA				STT, Tuomas Savonen
AL 19.10.2010b Stuttgartin asemakohu uhkaa Merkeliä	SP	eri	yläkäsite, asia / henkilöi-minen			TA		kyllä	Esa Järveläinen, Aamulehti	
AL 20.10.2010 Ranskan ja Saksan soo-loilu sapetti Kataista	EU	sama	yläkäsite, henkilö			SU		kyllä	Päivi Isotalus, Aamulehti	
AL 27.10.2010 EU-johtajilla edessä pitkä ja riitainen yö	EU	eri			kyllä	SU, TA		kyllä	Päivi Isotalus, Aamulehti	
AL 29.10.2010 Saksa runnoi EU-kokouksessa toiveitaan läpi	EU	eri	yläkäsite, henkilö			SU, TA		kyllä	Päivi Isotalus, Aamulehti	
AL 6.12.2010 Euroopan maille satelee varoituksia terrori-iskuista	T	eri		kyllä	kyllä	LÄ, P, TA	kyllä	kyllä	Terhi Reskola, Aamulehti	
AL 17.12.2010 Saksalaisilla euromaissa huimat saatavat	EU	sama			kyllä	LÄ, P, SU, TA			Pertti Rönkkö	
AL 19.12.2010 Lumikaaos kiristi hermo-ja ympäri Eurooppaa	S	sama	yläkäsite, asia	kyllä		SU		kyllä	Aamulehti	STT, AFP, dpa, Reuters
AL 20.12.2010 Britit jämähtivät Rova-niemelle	S	sama	yläkäsite, asia	kyllä		P, SU			Outi Torvinen	STT, AFP
AL 22.12.2010 Kaaos jatkui Euroopan kentillä	S	sama	yläkäsite, asia	kyllä		SU			Päivi Isotalus, Aamulehti	
AL 23.12.2010 Heathrow’n kentän suma helpottaa	S	sama	yläkäsite, asia	kyllä		SU				Reuters, AP, AFP

Deutsche Kurzfassung

Universität Tampere
Fachbereich Sprach-, Translations- und Literaturwissenschaften
Multilinguale Kommunikation und Translationswissenschaft
B-Arbeitssprache Deutsch

HARKKO, PÄIVI: Nachrichten zum Thema Deutschland in *Aamulehti* aus translatorischer Perspektive – in Vergleichung mit *Berliner Morgenpost*.

Masterarbeit: 84 Seiten
Anhang: 9 Seiten
Deutsche Kurzfassung: 17 Seiten
Januar 2012

---

1. Einleitung

Nachrichten begegnen wir jeden Tag. In der Zeitung, im Radio, Fernsehen oder Internet – sie sind überall. Beim Schreiben von Auslandsnachrichten muss der Journalist oft fremdsprachiges Quellenmaterial verwenden. Deshalb erscheint es merkwürdig, dass die Translationswissenschaft sich bisher nicht besonders für Auslandsnachrichten interessiert hat. Dies liegt wahrscheinlich daran, dass es problematisch zu definieren ist, ob die Tätigkeit als Redigieren oder Übersetzen bezeichnet werden kann. Journalistische Fachleute sehen Übersetzen oft als Imitieren oder Kopieren an. Dies ist auf jedenfalls die Einstellung, der ich begegnet bin, als ich mit Auslandsjournalisten über ihre Arbeit gesprochen habe. Gleiches haben auch andere bemerkt (s. z.B. Bielsa & Bassnett 2009, 15). Für Translatoren ist das Thema insofern von Belang, weil das Übersetzen während dieser Textarbeit von einem Journalisten geleistet wird.

In dieser Studie verwende ich trotzdem die Benennung „Nachrichtenübersetzen“, obwohl sie vielleicht widersprüchliche Gefühle erweckt. Meine Ansicht basiert auf Bielsa und Bassnett (2009, 63–64), die Nachrichtenübersetzen als eine Sorte translatorischer Handlung sehen. In dieser Studie bedeutet Nachrichtenübersetzen die Einheit der Prozesse, durch die Texte aufgearbeitet werden und durch die aus quellensprachigem Material eine zielsprachige Nachricht entsteht.

Mein Interesse für Nachrichtenübersetzen speist sich aus meinen Studien und meiner Arbeit. Ich habe neben Translationswissenschaft Journalismus studiert und arbeite zur Zeit bei einem lokalen Radiosender. Ursprünglich wollte ich Nachrichtenübersetzen im Kontext ‚Nachrichtenagenturen' untersuchen und ich hatte gehofft, dass ich deutschsprachige Ausgangstexte und finnischsprachigen Zieltexte analysieren könnte. Dies erwies sich aber als unmöglich, weil die Finnische Nachrichtenagentur STT fast nur englischsprachiges Quellenmaterial verwendet. Deshalb habe ich eine finnische und eine deutsche Zeitung ausgewählt, deren Nachrichten über dieselben Themen ich vergleiche. Konkret untersuche ich Auslandsnachrichten der Tamperer Tageszeitung *Aamulehti*, die Deutsche oder Deutschland behandeln, und analysiere aus translatorischer Perspektive, wie die Nachrichten sich von denen zu denselben Themen in der *Berliner Morgenpost* unterscheiden.

2. Handlungskontext des Nachrichtenübersetzens

Im Vergleich zu anderen Ländern ist der Anteil der Auslandsnachrichten im finnischen Journalismus außergewöhnlich groß. Seit den 80er Jahren liegt der Anteil der Auslandsnachrichten bei 20–35 Prozent der gesamten finnischen Nachrichtenübermittlung. (Kivikuru & Rantanen 2003, 147.) Die neueste umfangreiche Forschung über finnische Auslandsnachrichten stammt aus dem Jahr 1995. Finnland war damals mit 44 anderen Ländern in einer internationalen Nachrichtenstromforschung (Pietiläinen 1998b, 64). Laut den Forschungsergebenissen war Deutschland auf dem achten Platz unter den Ländern, über die in finnischen Auslandsnachrichten berichtet wird. Davor kamen Finnland[46], die USA, Großbritannien, Schweden, Frankreich, die EU und Russland (Pietiläinen 1998a, 86). Den Ergebnissen der Forschung zufolge interessieren sich Medien v.a. für Länder, die auf demselben Kontinent liegen wie die Heimat des jeweiligen Mediums (Pietiläinen 1998b, 65). Auch kulturelle Nähe und wirtschaftliche Beziehungen scheinen das Interesse der Medien für bestimmte Ländern zu steigern (Pietiläinen 1998a, 101).

Wichtig für Übermittlung von Auslandsnachrichten weltweit sind internationale Nachrichtenagenturen. Sie vermitteln Nachrichten an nationalen Nachrichtenagenturen und andere

[46] In Auslandsnachrichten wird oft auch die heimische – in diesem Fall finnische – Perspektive gewählt, wenn z.B. die Auswirkungen von Ereignissen im Ausland für das Inland behandelt wird.

Medien in aller Welt. Im Material der Nachrichtenstromforschung von 1995 stammen 23 Prozent der Auslandsnachrichten von ausländischen Agenturen und 23 Prozent von der finnischen STT. *Aamulehti*, aus der das Material dieser Arbeit gesammelt worden ist, verwendet sowohl Material von STT[47] als auch direkt von Reuters und der amerikanischen AP (Assosiated Press). In der Auslandsredaktion von *Aamulehti* arbeiten vier Redakteure, die dieses Material bearbeiten. Dazu verwendet *Aamulehti* Dienstleistung von Freelancer-Redakteuren in Frankreich, Italien, Deutschland, Irland, Schweden, Spanien und von der Ost- und Westküste der Vereinigten Staaten. Dagegen hat *Aamulehti* keine eigenen Korrespondenten im Ausland. (Laitinen 2011.) Die Redakteure in der Auslandsredaktion oder die Freelancer im Ausland – sie beide verwenden fremdsprachiges Material, wenn sie Auslandsnachrichten schreiben. Daher müssen sie auch zwangsläufig Teile von Texten übersetzen.

Alle Nachrichtenmedien, Radio, Fernsehen, Zeitung und Internet, haben eigene Stärken und Charakteristika, die die Medien voneinandern unterscheiden und als Wettbewerbsvorteil dienen. Anderseits bestimmen die Charakteristika auch, in welcher Form die Medien Nachrichten anbieten können. Das Radio ist schnell, das Fernsehen ist international und lockt große Zuschauermassen, die Zeitung bietet verstärkt Hintergrundwissen an, ist lokal und fasst die Ereignisse des letzten Tags zusammen. Eine Zeitung kann mehr Nachrichten anbieten als die anderen Medien (außer Internet) und der Leser kann frei wählen, was und wie er lesen möchte, oder er kann die Seiten rückwärts blättern um Informationen nachzuprüfen. (Huovila 2001, 31).

[47] STT verwendet seinerseits Material von der britischen Agentur Reuters, der französischen AFP (Agence France Press), der deutschen dpa (Deutsche Presse Agentur), der baltischen BNS (Baltic News Service) und der schwedischen TT (Tidningarnas Telegrambyrå), der dänischen Ritzau und der norwegischen NTB (Norsk Telegrambyrå). Das Material bekommt man, je nach Agentur, auf Englisch, Französisch, Deutsch, Schwedisch, Dänisch, Norwegisch oder in den baltischen Sprachen. Dieses Material wird dann sortiert, kombiniert und zusammengefasst von den neun Redakteuren, die in der Auslandsredaktion von STT arbeiten. (Simojoki 2007.)

3. Nachricht als Textsorte

„Für Nachrichten ist es typisch, dass sie neue, überraschende und bedeutende Information über eine neulich geschehene oder zur Kenntnis gekommene, allgemein interessante Sache erzählt[48]“ (Kuutti & Puro 1998, 242). Neben dem Inhalt, ist die Struktur des Textes auch wichtig, wenn eine Nachricht als Textsorte definiert wird. Die Struktur der traditionellen Nachricht ist in allen westlichen Ländern ähnlich. Sie dient den Erfordernissen der schnellen Nachrichtenübermittlung. Eine Nachricht versucht die folgenden Fragen zu beantworten: wer, was, wo, wann, laut wem, wie und warum (z.B. Suhola, Turunen & Varis 2005, 101 u. Qawlas 1999, 236). Die Struktur der Nachricht wird oft mit einer umgekehrter Pyramide gezeichnet (z.B. Suhola, Turunen & Varis 2005, 101 u. Burger 2005, 214):

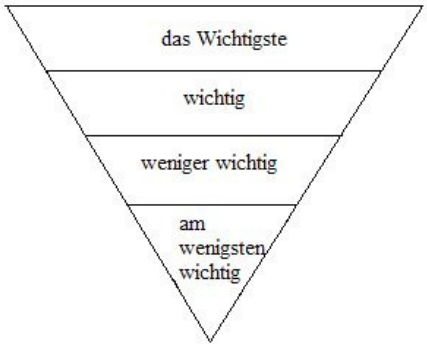

Abbildung 1: Struktur der Nachricht

Wie man in der Abbildung 1 sieht, wird zuerst das Wichtigste mitgeteilt, danach kommen Einzelheiten, Hintergrundinformationen usw. Damit kann der Leser z.B. nur einen Teil, etwa den Anfang des Textes, lesen, und trotzdem sicher sein, dass er das Wesentlichste erfahren hat. Neben der traditionellen Struktur wird heute auch die Wichtigkeit einer Erzählstruktur in Nachrichten betont (z.B. Kotilainen 2003, 90). Der Redakteur kann die Nachricht z.B. in der Mitte der Ereignisse oder mit der Beschreibung von Gefühlen der Beteiligten anfangen, und erst später die Fakten erzählen.

Für die in Nachrichten verwendete Sprache gibt es einige Erfordernisse. Die Nachrichtensprache wird oft nicht als eine eigene Sprachform definiert, sondern man spricht über Pressesprache und auf Finnisch oft über „lehtikieli“ (Zeitungssprache). Laut Suhola, Turunen und Varis (2005, 139) sollte die Sprache „Diener seines Lesers sein. Sie ist leserfreundlich

[48] Übersetzung Päivi Harkko.

und leicht lesbar. Die Informationen, die die Sprache übermittelt, kann man leicht und schnell verstehen[49].“ Laut den Verfassern sei gute Zeitungssprache fehlerfrei, fließend, leicht, anschaulich und effektiv[50] (Suhola, Turunen & Varis 2005, 139–141). Dagegen scheinen Forscher in Deutschland nachgewiesen zu haben, dass die Zeitungssprache allerdings oft ziemlich kompliziert ist (z.B. Lüger 1995, 101). Ist dies wahr auch in Finnland? Dafür wären weitere Untersuchungen nötig.

4. Nachrichtenübersetzen als Forschungsziel

Im Folgenden liefere ich einen kurzen Überblick darüber, was frühere Studien im Bereich Nachrichtenübersetzen erbracht haben und welche Besonderheiten für das Nachrichtenübersetzen gefunden wurden. Nachrichtenübersetzen stellt eine Herausforderung an die traditionellen Definitionen von Übersetzen dar. Bielsa und Bassnett (2009, 11) schreiben dazu:

> What research in this field is starting to show is that translation is one element in a complex set of processes whereby information is transposed from one language into another and then edited, rewritten, shaped and repackaged in a new context, to such a degree that any clear distinction between source and target ceases to be meaningful. -- Research into news translation poses questions about the very existence of a source and hence challenges established definitions of translation itself.

Nachrichtenübersetzen wurde zum ersten Mal am Ende der 1980er Jahren in Japan von Akio Fujii (1988) untersucht. Fujii (1988, 37) kam zu dem Ergebnis, dass der Nachrichtenübersetzer eine Art Torwart (gatekeeper) ist, der auch etwas Anderes macht, als „nur zu übersetzen“ (goes beyond the work of mere translation) und dass Nachrichtenübersetzen sich eigentlich dem nähert, was normalerweise als Redigieren angesehen wird. Ähnliche Gedanken entwickelt auch Karen Stetting (1989), an die sich mehrere Forscher, wie Vuorinen (1996) und Hautanen (2006) angelehnt haben. Eine der bedeutendsten Studien der 1990er Jahren ist die Lizentiatenarbeit von Erkka Vuorinen (1996). Wie Fujii sieht Vuorinen den Nachrichtenübersetzer auch als einen Torwart. Kristian Hursti (2001) trat in Vuorinens Fußstapfen. Sie beide untersuchten Nachrichtenübersetzen zwischen dem Engli-

[49] Übersetzung Päivi Harkko.
[50] Effektiv bedeutet hier die Verwendung verschiedener schriftlicher Effektmittel (Suhola, Turunen & Varis 2005, 140).

schen und dem Finnischen. Typisch für die erwähnten Studien ist, dass sie diskutieren, wo die Grenze zwischen dem Übersetzen und dem Redigieren liegt. Bielsa und Bassnett (2009, 63–64) haben in der 2000er Jahren deutlich gemacht, dass Übersetzen eigentlich ein untrennbarer Teil in einem komplizierten Textbehandlungsprozess ist und verwenden die Benennung ‚Nachrichtenübersetzen', wenn sie auf die Beziehung zwischen Übersetzen und Redigieren verweisen sowie darauf, wie Übersetzen aussieht, wenn es Teil der Nachrichtenproduktion ist.

Die bisherigen Studien zeigen einige Eigenschaften, die für das Nachrichtenübersetzen typisch sein scheinen. Geschwindigkeit ist ein Teil der journalistischen Qualität: Nachrichten müssen schnell erzählt werden. Daher muss auch das Nachrichtenübersetzen schnell geleistet werden. Andererseits werden Nachrichten auch schnell konsumiert. Der Leser konzentriert sich nicht sehr lang auf die Nachrichten, sondern blättert eine Zeitung normalerweise schnell durch. (S. z.B. Bani 2006, 37.) Die große Geschwindigkeit der Nachrichtenproduktion erweckt auch Kummer in Sachen Zuverlässigkeit der Nachrichten (z.B. Bassnett 2005a, 123–124 u. Uskali 2007, 111–116). Orengo (2005, 173) deutet darauf hin, dass die Geschwindigkeit manchmal auch als schlechte sprachliche Lösungen in Nachrichten zu sehen sein kann.

Typisch für das Nachrichtenübersetzen ist auch, dass es oft unmöglich zu sagen ist, was eigentlich der Ausgangstext ist. Normalerweise verwendet man viele verschiedene Texte als Quellenmaterial für eine Nachricht, und die verwendeten Quellentexte können bereits ihrerseits Übersetzungen sein. (Bielsa & Bassnett 2009, 13–14 u. Orengo 2005, 180.)

Im Nachrichtenübersetzen schreibt der Redakteur den Text um, nach den Konventionen des jeweiligen Kommunikationsmittels und der Zielkultur. Der Zieltext wird den Erwartungen und Bedürfnissen des Zielpublikums angepasst. Im Nachrichtenübersetzen wird also die domestizierende Übersetzungsstrategie verwendet. (Bielsa & Bassnett 2009, 10 u. 63.) In dieser Strategie wird jede Spur des Fremden verwischt und der Übersetzer macht sich selbst unsichtbar (z.B. Prunč 2007, 303). Wenn es um das Thema Nachrichtenübersetzen geht, wird manchmal auch von Lokalisieren gesprochen (z.B. Orengo 2005 u. Bielsa & Bassnett

2009, 66–67). Orengo (2005, 170) definiert Lokalisieren als Handlung, wo man einem globalen Produkt ein lokales Aussehen gibt. Pym (2004, 4) hat Übersetzen und Lokalisieren untersucht und er nennt Nachrichten als Beispiel für ein globales Produkt, das lokalisiert worden ist.

Bielsa und Bassnett (2009, 19) sind der Ansicht, dass Nachrichtenübersetzen irgendwo zwischen Übersetzen und Dolmetschen liegt. Ihnen zufolge ähnelt das Nachrichtenübersetzen dem Dolmetschen wegen der Geschwindigkeit, der Verwendung mehrerer Quellen und der Domestizierung. Auch Tsai (2005, 147) hat das Nachrichtenübersetzen mit dem Dolmetschen verglichen.

5. Untersuchungsmaterial und -Methode

Das Material dieser Studie besteht aus 29 finnischsprachigen Nachrichten aus *Aamulehti* und 90 deutschsprachigen Nachrichten aus der *Berliner Morgenpost*. *Aamulehti* ist eine Tamperer Tageszeitung, die an sieben Tage pro Woche erscheint. Im Jahr 2010 erreichte sie täglich rd. 305 000 Leser (Kansallinen Mediatutkimus 2010). *Aamulehti* behandelt lokale, nationale und internationale Themen. Ich habe *Aamulehti* gewählt, weil sie die drittgrößte Tageszeitung Finnlands ist (Kansallinen Mediatutkimus 2010) und weil ich aufgrund meiner Leseerfahrungen abschätzen konnte, dass sie genug Material für die Untersuchung bietet. Ich wollte bewusst eine andere Zeitung wählen als die größte Tageszeitung Finnlands, *Helsingin Sanomat*, die schon öfter Gegenstand von Untersuchungen war (z.B Kohvakka 2001, Hautanen 2006). Die *Berliner Morgenpost* wurde gewählt, weil sie ebenfalls lokal ist, aber auch größere Themen behandelt, und weil sie ungefähr so groß ist wie *Aamulehti*. Die *Berliner Morgenpost* erreicht täglich 360 000 Leser (Axel Springer 2011b).

Die Nachrichten des Materials sind im Jahr 2010 erschienen und berichten von Ereignissen in Deutschland oder über Ereignisse, in denen Deutschland eine bedeutende Rolle spielt. Um ausreichend repräsentatives Material zu haben, das zugleich nicht zu groß und noch handhabbar ist, wurden Nachrichten aus *Aamulehti* aus fünf verschiedenen Monaten, Januar, April, Juli, Oktober und Dezember, gewählt. Danach wurden Nachrichten zu denselben Themen aus der *Berliner Morgenpost* gesucht. Ein Problem dabei war, dass die *Berliner*

Morgenpost oft viel mehr Nachrichten in einer längeren Periode über diese Themen veröffentlicht hatte. Das ist natürlich verständlich, weil diese Nachrichten für die *Berliner Morgenpost* Inlandsnachrichten sind und die Themen daher umfassender behandelt wurden. Das Problem wurde dadurch gelöst, dass für diese Untersuchung nur die Nachrichten gewählt wurden, die frühestens zwei Wochen vor und spätestens am selben Tag mit den Nachrichten von *Aamulehti* erschienen waren. Dieser Zeitpunkt wurde gewählt, weil der Redakteur von *Aamulehti* nach diesem Zeitpunkt keine weiteren Informationen zur Verfügung hat haben können. Damit wurde sichergestellt, dass die Nachrichten beider Zeitungen möglichst vergleichbar sind.

Bielsa und Bassnett (2009, 64) definieren, wie der Nachrichtenübersetzer aus dem Ausgangstext eine zielsprachige Nachricht aufarbeitet. Die am häufigsten verwendeten Mittel sind ihnen zufolge[51]:

- Änderung der Überschrift oder des Leads[52] (change of title and lead)
- Auslassung unnötiger Information (elimination on unnecessery information)
- Hinzufügung wichtiger Information (addition of important background information)
- Änderung der Ordnung von Textabschnitten (change in the order of paragraphs)
- Zusammenfassung der Information (summarising information).

Weil das Material dieser Studie nicht aus Ausgangstexten und Zieltexten, sondern aus Paralleltexten besteht, konnte die Einteilung von Bielsa und Bassnett nicht als solche verwendet werden. In dieser Studie habe ich Folgendes beobachtet und verglichen:

- Struktur der Nachrichten und Anordnung der Informationen
- Unterschiede der Überschriften und Leads
- Hinzufügungen
- Zusammenfassungen
- Auslassungen.

Durch Beobachtung dieser Eigenschaften versuche ich herauszufinden, wie die Nachrichten über dieselben Themen sich in Finnland und in Deutschland voneinander unterscheiden.

[51] Übersetzungen Päivi Harkko
[52] Unter „Lead“ oder „Vorspann“ versteht man die erste oder ersten paar Zeilen der Nachricht, die das Wesentlichste über das jeweilige Thema erzählen (z.B. Lüger 1995, 95).

Darüber hinaus untersuche ich, welche Themen über Deutschland *Aamulehti* überhaupt behandelt und ob die Nachrichten von einem eigenen Redakteur oder von einer Nachrichtenagentur stammen. Bilder, Karten und sonstige Abbildungen werden nicht analysiert.

6. Analyse

6.1 Themen der Nachrichten

In der gewählten Periode erschienen in *Aamulehti* 29 Nachrichten, die zur Analyse herangezogen wurden. Die Themen der Nachrichten sind folgende: Unwetter (7 Nachrichten), Unfälle (6 Nachrichten), EU (5 Nachrichten), Terrorismus und Sicherheit (4 Nachrichten), deutsche Innenpolitik (4 Nachrichten), deutsche Außenpolitik (1 Nachricht), Internationaler Geschäftsbetrieb (1 Nachricht) und Gesetze und Rechte (1 Nachricht). Im gewählten Zeitraum erschienen in der *Berliner Morgenpost* 90 Nachrichten, die in die Analyse einbezogen wurden. Sie teilen sich wie folgt den Themen zu: Unwetter 21, Unfälle 15, EU 7, Terrorismus und Sicherheit 11, deutsche Innenpolitik 29, deutsche Außenpolitik 2, Internationaler Geschäftsbetrieb 4 und Gesetze und Rechte 1 Nachricht. Die Themen und Anzahlen der Nachrichten sind in der Abbildung 2 zu sehen.

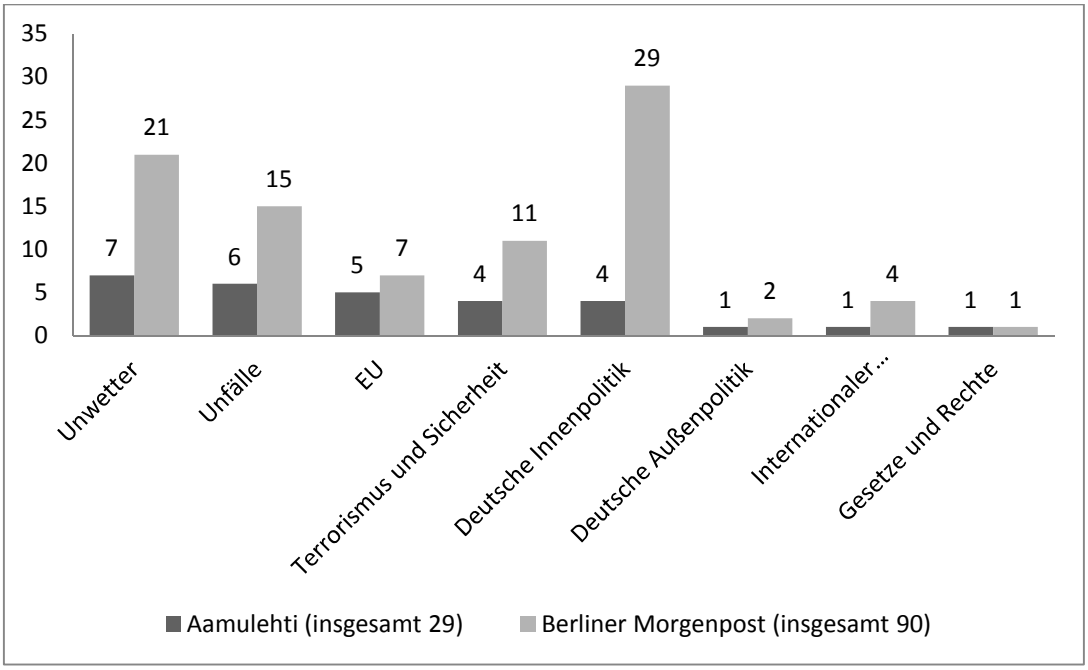

Abbildung 2: Themen der Nachrichten

6.2 Verfasser und Quellen

Zehn der 29 Nachrichten aus *Aamulehti* sind namentlicher Beitrag eines Redakteurs, 15 Nachrichten basieren aus dem Material einer Nachrichtenagentur. Nachrichten, in denen sowohl der Redakteur als auch eine Agentur genannt werden, gibt es im Material vier. Die am häufigsten verwendete Nachrichtenagentur ist STT (Suomen Tietotoimisto) mit 13 Nachrichten, Material von dpa (Deutsche Presse Agentur) wurde es in zehn Nachrichten verwendet, Material von AFP (Agence France-Presse), AP (Associated Press) und Reuters in acht und Material von TT (Tidningarnas Telegrambyrå) in vier Nachrichten. Normalerweise wird Material aus verschiedenen Agenturen als Quelle für dieselbe Nachrichten verwendet. Material von STT und einer oder mehreren ausländischen Agenturen wurde in 11, Material mehrerer ausländischer Agenturen in vier, Material nur einer ausländischen Agentur in zwei und Material ausschließlich von STT in zwei Nachrichten verwendet.

6.3 Struktur der Nachrichten und Vorlegungsordnung der Informationen

Bei der Untersuchung der Struktur und der Anordnung der Informationen war festzustellen, dass die Nachrichten von *Aamulehti* im Durchschnitt ein Fünftel kürzer sind als die der *Berliner Morgenpost*. Die durchschnittliche Länge der Abschnitte in *Aamulehti* beträgt ca. zwei Drittel von der der *Berliner Morgenpost*. Obwohl die Nachrichten in *Aamulehti* kürzer sind als in der *Berliner Morgenpost* gibt es in *Aamulehti* mehr Zwischenüberschriften. Je nach Kalkulationsmethode gibt es in *Aamulehti* ca. 2,4 Mal (pro Nachricht) oder ca. 3 Mal (pro 1000 Zeichen) so viele Zwischenüberschriften wie in der *Berliner Morgenpost*. Auch in den Überschriften gibt es Unterschiede. *Aamulehti* verwendet in kurzen Nachrichten eine Überschrift, und in langen zwei, von denen die letzte Unterschlagzeile genannt wird. Am Anfang der Unterschlagzeile gibt es ein Schlagwort, das erzählt, welches Thema die Nachricht behandelt (s. Beispiel 1 auf der nächsten Seite). Die *Berliner Morgenpost* verwendet immer nur eine Überschrift, und das Schlagwort steht in der Zeile vor der Überschrift. (S. Beispiel 1.) Über die Ähnlichkeiten und Unterschiede in der Vorlegungsordnung der Informationen ist aufgrund dieses Materials nichts Sicheres festzustellen.

6.4 Unterschiede der Überschriften und Leads[53]

In Überschriften und Leads waren vier Eigenschaften festzustellen. Die Zeitungen berichten von dieselben Themen aus unterschiedlichen Perspektiven. Das ist in 15 Nachrichten zu sehen. Verhältnismäßig am häufigsten ist dies der Fall in Nachrichten zu den Themen Unfälle (5 St.), EU (3 St.) und Terrorismus und Sicherheit (3 St.). Die Nachrichten in Beispiel 1 behandeln eine EU-Tagung. Die Unterschiede zwischen der finnischen und deutschen EU-Politik und die Wünsche der Länder kommen auch in den Nachrichten vor.

(1)
Saksa runnoi EU-kokouksessa toiveitaan läpi
Suomi: Pääministeri Kiviniemi haluaa yksityisen sektorin mukaan kriisimaiden pelastusoperaatioihin
EU-maiden päämiehet näyttivät osin taipuvan Saksan vaatimukseen EU:n perussopimuksen muuttamisesta torstaina Brysselissä pidetyssä huippukokouksessa. Reutersin haastattelemien diplomaattilähteiden mukaan suurin osa jäsenmaista kannatti rajattua perussopimuksen muutosta.
AL 29.10.2010

[Deutschland peitscht auf EU-Gipfel seine Wünsche durch
Finnland: Premierminister Kiviniemi will, dass der private Sektor an den Rettungsoperationen der Krisenländer teilnimmt
Die Staats- und Regierungschefs der EU-Länder schienen Deutschlands Forderung nach Änderung des EU-Vertrags beim EU-Gipfel am Donnerstag in Brüssel teilweise nachzugeben. Laut Diplomatquellen, die von Reuters interviewt wurden, war der größte Teil der Mitgliedsländer für eine begrenzte Reform des Grundlagenvertrags.][54]

EU-Gipfel
Punktsieg für Angela Merkel
Sie hatte stundenlang telefoniert, an manchen Tagen bis tief in die Nacht. Gestern war Erntetag. Bundeskanzlerin Angela Merkel (CDU) konnte sich, so zeichnete sich jedenfalls im Laufe des Tages immer deutlicher ab, beim EU-Gipfel in Brüssel mit ihrer wichtigsten Forderung durchsetzen.
BM 29.10.2010a

In 14 Nachrichten ist die Perspektive in beiden Zeitungen ziemlich ähnlich. Dies ist der Fall in allen sieben Unwetternachrichten des Materials, wahrscheinlich deswegen, weil schlechtes Wetter und seine Auswirkungen in Deutschland und Finnland ziemlich ähnlich aussehen.

[53] Unter Lead wird hier der erste Abschnitt verstanden.
[54] Für die Beispiele aus *Aamulehti* werden hier dokumentarische Übersetzungen dargestellt.

Die Zeitungen nennen die Täter in Nachrichten teils unterschiedlich. *Aamulehti* verwendet in 15 Nachrichten einen Oberbegriff statt den eigentlichen Namen des Täters. In der Überschrift der Nachricht im Beispiel 2 erzählt *Aamulehti*, dass Deutsche eine Menschenkette gegen Atomkraft gebildet haben. Es handelt sich natürlich um eine Gruppe von Deutschen, wie es im Lead spezifiziert wird. Die *Berliner Morgenpost* nennt die Menschen natürlich nicht Deutsche, sondern spricht von Anfang an über Menschen, die sich an der Demonstration beteiligen:

> (2)
> **Saksalaiset tekivät ihmisketjun ydinvoimaa vastaan**
> Saksalaiset ydinvoiman vastustajat järjestivät lauantaina suurmielenosoituksen. Arviolta 100 000 ihmistä muodosti 120 kilometriä pitkän ketjun kahden ydinvoimalan välille. Tempauksellaan he vastustivat Saksan hallituksen ydinvoimalinjauksia.
> AL 25.4.2010
>
> **[Deutsche stellten sich zu Menschenkette gegen Atomkraft auf**
> Deutsche Anti-Atom-Demonstranten haben am Samstag eine Großdemonstration organisiert. Etwa 100 000 Menschen stellten sich zu einer 120 Kilometer langen Kette zwischen zwei Atomkraftwerken auf. Mit dieser Aktion protestierten sie gegen die Linien der Deutscher Regierung zur Atomkraft.]
>
> **Demonstration**
> **Protest auf dem Deich**
> Bei einer der größten Anti-Atom-Demonstrationen der vergangenen Jahrzehnte haben sich gestern rund 100 000 Menschen zu einer Menschenkette aufgestellt.
> BM 25.4.2010

In einem Falle spitzt *Aamulehti* die Ereignisse auf eine Person zu (Beispiel 3), während die *Berliner Morgenpost* von den Ereignissen differenzierter (in 9 verschiedenen Nachrichten) berichtet.

> (3)
> **Stuttgartin asemakohu uhkaa Merkeliä**
> **Saksa: Miljardien matkakeskushanke ei miellytä kaikkia**
> Stuttgartin kalliista rautatieasemaprojektista on tulossa yhä pahempi vastus Saksan liittokansleri Angela Merkelille.
> AL 19.10.2010
>
> **[Krach um den Stuttgarter Bahnhof bedroht Merkel**
> **Deutschland: Reisezentrum kostet Milliardensummen und gefällt nicht allen.**
> Das teure Bahnhofsprojekt in Stuttgart wird zu einer immer schlimmeren Herausforderung für die deutsche Bundeskanzlerin Angela Merkel.]

In acht Nachrichten bündelt *Aamulehti* Nachrichten über Deutschland mit denen über Europa. Das bedeutet, dass die Zeitung über die Ereignisse in Deutschland zusammen mit

Nachrichten von anderswo erstattet (Beispiel 4). Sieben Nachrichten in dieser Kategorie behandeln Unwetter und eine Terrorismus und Sicherheit.

(4)
Lumentulo taas Euroopan kiusana
Rankka lumentulo tukki maanteitä ja rautateitä eri puolilla Eurooppaa lauantaina, aina Unkarista Pohjoismaihin saakka.
AL 31.1.2010

[**Schneefall quält wieder Europa**
Starker Schneefall hat am Samstag in verschiedenen Teilen Europas, von Ungarn bis zu den Nordischen Ländern, Straßen versperrt und den Bahnverkehr gestört.]

Eigenschaften von Erzählungen kommen häufiger in der *Berliner Morgenpost* vor. In 29 der 90 Nachrichten der *Berliner Morgenpost* gibt es eine Überschrift oder ein Lead, das Eigenschaften von Erzählungen aufweist. Das heißt, dass die Nachricht mit der Beschreibung vom Verlauf der Ereignisse oder von Gefühlen beteiligter Menschen beginnt. Dies ist der Fall in der Nachricht der *Berliner Morgenpost* im Beispiel 5, anders als in der entsprechenden Nachricht von *Aamulehti*, die sich auf Fakten konzentriert. Insgesamt gibt es im Material nur vier Überschriften oder Leads[55] in Nachrichten von *Aamulehti*, die Eigenschaften von Erzählungen haben.

(5)

Matkustaja-aluksen annettiin palaa loppuun Itämerellä
Laivaturma: Kaikki aluksella olleet ehdittiin pelastaa ripeästi paikalle tulleisiin muihin aluksiin
Eteläisellä Itämerellä lauantain vastaisena yönä evakuoitu liettualainen matkustaja-alus paloi yhä lauantai-iltana Saksan aluevesillä, kertoivat pelastusviranomaiset.
AL 10.10.2010

[Passagierfähre ließ man auf der Ostsee ausbrennen
Schiffsunglück: Alle an Bord konnten auf andere, herbeigeeilte Schiffe gerettet werden
Die auf der südlichen Ostsee in der Nacht zum Samstag evakuierte litauische Passagierfähre brannte immer noch am Samstagabend auf deutschem Territorialgewässer, teilten die Rettungsbehörden mit.]

Unglück
Todesangst auf der Ostsee
Laurynas V. (15) winkt seinem Bruder noch zu, als er am Freitag Abend kurz vor 22 Uhr in Kiel an Bord der Fähre "Lisco Gloria" geht. Der junge Litauer aus Krempe bei Glückstadt in Schleswig-Holstein will nach Klaipeda, in den Herbstferien seine Oma besuchen. Nur zwei Stunden später wird die 21-stündige Traumreise durch die Ostsee zur Horrorfahrt.
BM 10.10.2010b

[55] Eine von diesen findet sich im "Sidebar", also im Bericht im Anhang der Nachricht, der eher Hintergrundwissen anbietet.

6.5 Hinzufügungen

Unter Hinzufügungen werden hier Inhalte und Informationen verstanden, die in *Aamulehti* vorkommen, aber die die *Berliner Morgenpost* nicht erzählt. Hinzufügungen haben in *Aamulehti* vier unterschiedliche Funktionen. Sie können dem finnischen Leser Hintergrundinformation anbieten, wahrscheinlich wenn das Thema dem Leser fremd ist, zum Beispiel deutsche Innenpolitik im Beispiel 6. Solche Hinzufügungen gibt es in 19 der 29 Nachrichten von *Aamulehti*.

> (6)
> -- Kristillisdemokraattista puoluetta CDU:ta johtava Merkel aloitti uuden hallituksensa kanssa 28. lokakuuta. Merkel vaihtoi vaalien jälkeen hallituskumppanit. Aikaisemmassa hallituksessa CDU:n rinnalla olivat sosiaalidemokraatit (SPD), mutta nyt hallituksessa on CDU:n kanssa vaalivoittaja vapaat demokraatit (FDP). --
> AL 16.1.2010
>
> [-- die christlich-demokratische Partei CDU führende Merkel nahm mit ihrer neuen Regierung am 28. Oktober die Arbeit auf. Merkel tauschte nach der Wahl die Regierungspartner. In der früheren Regierung standen der CDU die Sozialdemokraten (SPD) zur Seite, aber jetzt sind mit der CDU die Wahlgewinner freie Demokraten (FDP) in der Regierung.]

Mit Hinzufügungen kann der Redakteur auch eine finnische Perspektive in das Thema einbringen. So versucht man finnischen Lesern vielseitiger zu dienen. Dies ist der Fall in 14 von den 29 Nachrichten. Beispiel 7 ist von einer Nachricht, die einen Unfall auf dem deutschen Love-Parade-Festival behandelt. In *Aamulehti* werden auch Angaben dazu gemacht, ob Finnen beteiligt waren.

> (7)
> -- Poliisi ei vielä illalla kertonut uhrien kansallisuuksista. 15 kuolonuhrista yhdeksän oli naisia ja kuusi miehiä. Suomen ulkoministeriö ei ollut illalla saanut tietoja, joiden mukaan uhrien joukossa olisi suomalaisia. --
> AL 25.7.2010
>
> [Die Polizei teilte die Nationalitäten der Opfer am Abend noch nicht mit. Unter den 15 Getöteten waren neuen Frauen und sechs Männer. Das Finnische Außenministerium hatte am Abend keine Informationen darüber, ob unter den Opfern Finnen seien.]

Neben einer finnischer Perspektive können in *Aamulehti* auch Informationen über die nordischen Länder oder andere Nachbarländer von Finnland hinzufügt werden (Beispiel 8). Der Grund dafür ist wahrscheinlich der Versuch, dem finnischen Leser mehr Informationen zu bieten über Sachverhalte, die bekannt sind und interessant erscheinen. Solche Informationen befinden sich in neun Nachrichten von *Aamulehti*.

(8)
-- Helleaalto on viime päivinä kiusannut Itä- ja Pohjois-Eurooppaa sekä osia Keski-Euroopasta. Ruotsissa on nautittu tai kärsitty erittäin lämpimästä säästä. Jopa toistasataa vuotta vanhat paikalliset lämpöennätykset ovat rikkoutuneet. -- Venäläisten kannattaisi viettää päivän kuumimpina tunteina siestaa työnteon sijaan, ohjeistaa maan johtava terveysviranomainen Gennadi Onishenko. --
AL 14.7.2010

[Eine Hitzewelle hat in den letzten Tagen Ost- und Nordeuropa sowie Teile Mitteleuropas gequält. In Schweden genießt oder erleidet man äußerst warmes Wetter. Selbst über 100 Jahre alte lokale Wärmerekorde wurden gebrochen. -- Die Russen sollten während der heißesten Stunden des Tages Siesta halten, statt zu arbeiten, rät Russlands leitende Gesundheitsbehörde Gennadi Onishenko.]

Neben den schon erwähnten Hinzufügungen gibt es in den Nachrichten unterschiedliche Informationen, die wahrscheinlich nur dadurch entstanden sind, dass die Zeitungen unterschiedliche Quellen verwendet haben. Solche Unterschiede gibt es in neun Nachrichten.

6.6 Zusammenfassen und Auslassen

Was Zusammenfassen und Auslassen angeht, stammen die Ergebnisse nicht aus einer exakten quantitativen Analyse, weil der deutschsprachige Teil des Materials viel umfangreicher ist, als der finnischsprachige[56]. Das Material bietet also nicht den bestmöglichen Ausgangspunkt zur Analyse von Zusammenfassen und Auslassen. Einige Bemerkungen können aber gemacht werden. Wie schon gesagt, sind die Nachrichten von *Aamulehti* viel kürzer als die in der *Berliner Morgenpost*. *Aamulehti* fasst seine Nachrichten zusammen vor allem durch Einschränkung der Perspektiven und der Beschreibung von Ursachen und Wirkungen der Ereignisse. *Aamulehti* verwendet oft s.g. Fakt-Boxen, in denen wichtige Daten und Fakten zum jeweiligen Thema gesammelt sind. In 14 der 29 Nachrichten von *Aamulehti* gibt es eine Fakt-Box.

Es scheint so, dass *Aamulehti* vor allem solche Angaben auslässt, die für den finnischen Leser zu detailliert sein könnten. Das sind z.B. genaue Informationen zum Tatort und zur Tatzeit. Alternative zur Auslassung ist die Verwendung von Oberbegriffen oder ungenaueren Äußerungen (Beispiel 9).

[56] Der deutschsprachige Teil beträgt ca. 264 000 und der finnischsprachige Teil ca. 69 000 Marken.

(9)
-- Daisyksi ristitty lumimyrsky koetteli sunnuntaina Saksassa pahimmin **maan pohjoisosaa** ja **Pohjanmeren saaria**. Kymmeniä kyliä oli motissa lumen keskellä. Myös kymmeniä junamatkustajia jäi loukkuun junan pysähdyttyä lumeen. --
AL 11.1.2010

[Der Daisy genannte Schneesturm hat am Sonntag am schlimmsten **den nördlichen Teil des Landes und die Ostsee-Inseln** getroffen. Zahlreiche Dörfer waren durch den Schnee von der Außenwelt abgeschnitten. Auch Dutzende von Passagieren blieben stecken, als der Zug sich in Schnee festgefahren hatte.]

-- In **Schleswig-Holstein** waren zahlreiche Dörfer von der Außenwelt abgeschnitten. -- Aus zwei Zügen **zwischen Stralsund und Anklam** mussten 44 Menschen gerettet werden, weil die Loks sich in Schneewehen festgefahren hatten. -- **Auf Fehmarn** waren nach Angaben der Stadtverwaltung rund 5000 Einwohner in den Dörfern von den Schneemassen eingeschlossen. --
BM 11.1.2010d

7. Zum Schluss

Aufgrund meiner Analyse scheint es so, dass die Nachrichten in *Aamulehti* im Vergleich zu denen der *Berliner Morgenpost* **gedrängt und einfach** sind. Die Texte und Abschnitte sind relativ kurz und die Nachrichten handeln weniger Perspektive als die der *Berliner Morgenpost*. *Aamulehti* scheint auch dem Leser **bei schnellem Durchlesen zu helfen**. In den Nachrichten gibt es viele Elemente, mit deren Hilfe der Leser viele Informationen zum Thema bekommt, ohne den eigentlichen Nachrichtentext lesen zu müssen. Solche Elemente sind Überschriften und Zwischenüberschriften sowie Fakt-Boxen. Dazu sind die Nachrichten und Abschnitte kurz genug für schnelles Durchlesen. Die Nachrichten von *Aamulehti* sind auch klar **finnisch:** *Aamulehti* bietet oft eine finnische Perspektive auf Themen an, berichtet von Finnlands Nachbarländern und erklärt Sachverhalte, die für finnische Leser vielleicht fremd sind.

Diese Studie kann als Fallstudie nur einen kurzen Blick darauf bieten, wie Nachrichten aus Deutschland in Finnland erscheinen. Sie beweist aber, dass dieselben Themen in deutschen und finnischen Nachrichten oft unterschiedlich behandelt werden und dass die Unterschiede zwischen den Nachrichten aus translatorischer Perspektive untersucht werden können. Das Thema könnte mit umfangreicherem Material aus mehreren Zeitungen weiter ausgeweitet werden. Die in dieser Studie herausgehobenen Eigenschaften könnten auch in anderen Medien, Fernsehen, Radio und Internet untersucht werden.

Ist Nachrichtenübersetzen nun Übersetzen oder Redigieren? Die Antwort hängt von der Perspektive ab. Was Wichtigste wäre, dass für die Produktion von Auslandsnachrichten Fertigkeiten sowohl von Translatoren als auch von Journalisten gebraucht werden. Derzeit scheinen die Fachleute beider Branchen eher skeptische Einstellungen zueinander zu haben. Mein Wunsch wäre, dass diese Kluft sich in Zukunft verkleinern könnte.